

Slutevaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

Juni 2018

Indhold

Resumé	3
Læsevejledning	3
1. Beskrivelse af projektet	5
1.1 Præsentation af deltagende botilbud	8
1.2 Hovedresultater	9
2. Evalueringens formål og forandringsteori	12
3. Implementering af indsatsen	14
3.1 Ledelse af implementeringen – Triadens opgaver og ansvar	14
3.2 Implementeringsagenter – Superbrugerens funktion	16
3.3 Metodelojalitet og risiko for vold	22
3.4 Implementering af BVC og mestringsniveau	23
3.5 Coaching i metoden	26
3.6 Teammøde og borgeropfølgning	26
3.7 Metoden forudsiger vold et døgn før	28
3.8 Opsummering	30
4. Organisatorisk udbytte og medarbejderprogression	32
4.1 Organisatorisk udbytte	32
4.2 Medarbejdernes progression	36
4.3 Opsummering	40
5. Indsatsens virkning på borgere	41
5.1 Borgerens trivsel og mestring	41
5.2 Beskrivelse af voldsepisoder	42
5.3 Udviklingen i antallet af voldsepisoder	44
5.4 Opsummering	46
6. Omkostningsanalyse	47
7. Forsorgshjemmets mestringsprojekt	48
7.1 Implementering	48
7.2 Output medarbejdere, borgere, organisatorisk	49
8. Metode og datagrundlag	51
9.1 Kvalitative interviews	51
9.2 Kvantitative data	52
9.3 Analytisk tilgang	53
9. Litteratur	54
Bilag 1: Beskrivelse af mestringskemaet og BVC	55
Bilag 2 - Effektmåling	59

Resumé

De seneste år har der været stort fokus på, hvordan man kan reducere omfanget af vold og trusler på botilbud og forsorgshjem. Baggrunden for dette er, at der har været flere alvorlige tilfælde af vold og vold med døden til følge på botilbud og forsorgshjem. Voldsepisoderne har således ført til en national debat om vold og sikkerhed på botilbud og forsorgshjem og medført øget politisk bevågenhed på området. Der har manglet tilstrækkelig viden om, hvordan vold bedst forebygges på botilbud og forsorgshjem. Der har i den forbindelse været et politisk ønske om at styrke vidensgrundlaget om voldsforebyggelse, og der er på den baggrund bl.a. udarbejdet nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud samt boformer for hjemløse. Retningslinjerne er udgivet af Socialstyrelsen i december 2017 og bygger på den aktuelt bedste viden fra forskning, undersøgelser og primært socialpædagogisk praksis. Dette vidensgrundlag er afsættet for nærværende projekt, hvor målet har været at afprøve voldsforebyggende metode på en række botilbud.

International forskning har dokumenteret, at et fokusskifte fra restriktiv magtanvendelse og sanktioner til forebyggelse og en mere ressourcefokuseret tilgang nedbringer forekomsten af vold og magtanvendelse inden for handicapsektoren og den psykiatriske sektor¹. Af samme årsag har nærværende indsats en helhedsorienteret tilgang, og der lægges vægt på at inddrage borgernes ressourcer og erfaringer med henblik på at styrke borgernes mestringsevne og mulighed for recovery.

Formålet med indsatsen er at understøtte, at beboere og medarbejdere på botilbud og forsorgshjem kan føle sig trygge og blive bedre til at forebygge og håndtere voldelig adfærd. Kombinationen af mestringskemaet og BVC skal bidrage til en styrket, systematisk tilgang til risikovurdering og dialog om trivsel, vold og magtanvendelse. Indsatsen skal nedbringe antallet af voldsepisoder på de deltagende botilbud og forsorgshjem.

Formålet med evalueringen er at svare på, om indsatsen virker, i hvor høj grad den er implementeret efter forskrifterne, samt hvad det koster at implementere og drifte den. Evalueringen bygger på et solidt vidensgrundlag, der består af store mængder af både kvantitative og kvalitative data. Det drejer sig om interviewdata, spørgeskemadata, registreringer af voldsepisoder og data om metodeloyalitet. Evalueringen er gennemført af Oxford Research. CEBR/CBS har stået for effektmålingen og PwC for omkostningsanalysen.

Der er ni botilbud og et forsorgshjem med i projektet. De er fra kommunerne København, Ishøj, Odense, Svendborg og Esbjerg. Målgruppen er borgere, der bor midlertidigt eller længerevarende på de givne botilbud og forsorgshjem. Borgerne har primært psykiske lidelser eller kognitive funktionsnedsættelser. Flere af borgerne har misbrug og/eller særlige sociale problemer.

Læsevejledning

Kapitel 1: Beskrivelse af projektet – dets metodiske indhold og de deltagende botilbud. I bilag 1 er der en mere udførlig gennemgang af metoden. Ydermere præsenteres evalueringens hovedresultater.

Kapitel 2: Redegør for evalueringens formål og den forandringsteori, som de øvrige kapitler herefter analyserer. Evalueringen er foretaget som en virkningsevaluering, hvor de forventede forandringer beskrives forud for projektet i en trinvis forandringskæde. Rapporten er struktureret, således at der afrapporteres på analyser af hvert af disse trin i forandringskæden. Som supplement til virkningsevaluering er

¹ The Australian Psychological Society (2011).

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

der lavet en effektmåling på baggrund af et kvasi-eksperimentielt design. Resultatet af effektmålingen ses i bilag 2.

Kapitel 3: Analyserer implementeringen af indsatsen dvs. det organisatoriske setup og loyaliteten i anvendelsen af metodens kernelementer.

Kapitel 4: Beskriver udbyttet af indsatsen på organisatorisk niveau og blandt medarbejderne.

Kapitel 5: Gennemgår indsatsens virkning på borgerniveau.

Kapitel 6: Beskriver resultater af omkostningsanalysen. Hele omkostningsanalysen er i bilag 3.

Kapitel 7: Projektet har hovedsagelig § 107- og 108-botilbud som deltagende botilbud. Ét forsorgshjem har herudover deltaget. Idet forsorgshjemets vilkår er væsentlig anderledes end de øvrige botilbuds, behandles forsorgshjemets erfaringer særskilt i kapitel 8.

Kapitel 8: En fyldig redegørelse for evalueringens datagrundlag og metode forefindes i kapitel 9.

Kapitel 9: Litteraturliste.

Bilag 1-3

1. Beskrivelse af projektet

Baggrunden for projektet er alvorlig for såvel borgere, der udviser voldsom eller udadreagerende adfærd, som for de øvrige borgere og medarbejdere, der i dagligdagen lever og arbejder sammen med de pågældende. De seneste år har der derfor været fokus på, hvordan man kan reducere omfanget af vold og trusler på botilbud og forsorgshjem. Baggrunden er, at der har været flere alvorlige tilfælde af vold og vold med døden til følge på botilbud og forsorgshjem. Vold på botilbud er et komplekst problem, fordi det både handler om arbejdsmiljø og om tryghed og trivsel for borgere og medarbejdere. Det er dermed også en fælles interesse for borgere og medarbejdere at fremme trivsel og dermed forebygge vold og trusler på botilbud og forsorgshjem. Borgere på botilbud og forsorgshjem kan periodevis eller varigt have et lavt socialt, psykisk og/eller fysisk funktionsniveau, som i et uheldigt samspil med omgivelserne kan føre til udadreagerende adfærd. Det er derfor vigtigt, at der findes metoder til at understøtte voldsforebyggende arbejde i botilbud og forsorgshjem. Det er i den sammenhæng en central pointe i vidensgrundlaget i forhold til forebyggelse af vold og trusler, at disse handlinger bedst kan forklares, forstås og forebygges ved at se handlingerne i en kontekst, herunder i sammenhæng med de begivenheder, der gik forud for handlingen.

Forskning har vist, at et fokusskifte fra restriktiv magtanvendelse og sanktioner til forebyggelse, resourcefokuseret tilgang, dialog og konflikthåndtering kan reducere forekomsten af vold og magtanvendelse inden for handicapsektoren og den psykiatriske sektor². Den helhedsorienterede og resourcefokuserede tilgang til borgeren er derfor udgangspunktet for denne indsats. Med denne tilgang fokuseres der på at inddrage borgerens ressourcer og erfaring og derved styrke borgerens mestringskompetencer.

Formålet med indsatsen er at forebygge vold og understøtte en bedre håndtering af voldsepisoder på botilbud og forsorgshjem samt at skabe ny viden om, hvordan man kan reducere forekomsten af volds-episoder på disse boformer.

I projektet afprøves to redskaber i kombination: mestringskemaet og Bröset Violence Checklist (BVC). Mestringskemaet kan beskrives som et samarbejds- og dialogredskab, mens BVC kan ses som et screeningsredskab, som personalet kan anvende. Med dette redskab kan personalet vurdere, hvorvidt der inden for de kommende 24 timer er risiko for voldelig adfærd fra en borgers side – det muliggør, at der kan igangsættes en forebyggende indsats. Kombinationen af de to redskaber skal understøtte, at der fokuseres på sikkerhed for personale og borgere, samtidig med at borgernes mestringssevne øges. Projektet skal nedbringe antallet af voldsepisoder på de deltagende botilbud og forsorgshjem.

I de følgende afsnit beskrives mestringskemaet og BVC overordnet, mens en mere udførlig beskrivelse af selve metoden findes i bilag 1. Metodebeskrivelsen skal danne den nødvendige faglige forståelsesramme for resultaterne, hvilket en præsentation af de deltagende botilbud i afsnit 1.1 ligeledes bidrager til.

Mestringskema

Mestringskemaet³ har til formål at hjælpe både borgeren og fagprofessionelle til at skabe opmærksomhed omkring borgerens mestringssevne og give borgere og fagprofessionelle mulighed for at handle i

² The Australian Psychological Society. 2011.

³ Mestringskemaet er oprindeligt udviklet i Region Nordjylland og videreudviklet i dette projekt blandt andet i forbindelse med koblingen til BVC (<http://www.rn.dk/Specialsektoren/Udviklingsprojekter/Udviklings--og-kvalitetsarbejde/Projekt-Mestringskema>).

vanskelige situationer. Skemaet skal anvendes som et konstruktivt redskab, der kan hjælpe både borger og fagprofessionelle til at fremme en positiv udvikling af borgerens ressourcer og styrker.

Figur 1.1 viser mestringsskemaet, hvor borgerens adfærd, tilstand/årsag, borgerens indsats og den faglige indsats beskrives for hvert af de fem mestringsniveauer. Mestringsniveau 3 er borgerens habitualltilstand forstået som borgerens vanlige fysiske, psykiske og sociale tilstand (eller normalt tilstand). Niveau 4 og 5 beskriver borgerens adfærd, når borgeren har det rigtig godt, mens niveau 2 og 1 beskriver borgerens adfærd, når borgeren har det tiltagende eller meget svært.

		Adfærd	Tilstand/årsag	Borgerens indsats	Faglig indsats
Ressourcer/styler	5				
	4				
Habitualltilstand	3				
Udfordringer	2				
	1				

Figur 1.1 Mestringskema

Note: Mestringskemaet er oprindeligt udviklet i Region Nordjylland og videreudviklet i dette projekt blandt andet i forbindelse med koblingen til BVC (<http://www.rm.dk/Specialsektoren/Udviklingsprojekter/Udviklings-og-kvalitetsarbejde/Projekt-Mestringskema>).

Mestringskemaet er et dynamisk dokument. Oprettelse af mestringsskemaet er en udførligt beskrevet proces, der erfaringsmæssigt tager cirka to måneder.

Mestringskemaet kan herefter i det daglige bruges, når en fagprofessionel bliver opmærksom på, at der er et udsving i borgerens mestringsniveau. I de situationer kan de fagprofessionelle orientere sig i mestringsskemaet om den faglige indsats og handle ud fra den.

Alle borgeres mestringskemaer og eventuelle ændringer/tilføjelser drøftes på et teammøde hver fjerde uge. En fagprofessionel afholder efterfølgende en opfølgende samtale med borgeren, hvor borgeren har mulighed for at acceptere eller afslå eventuelle ændringsforslag.

Brøset Violence Checkliste (BVC)

BVC er et valideret værktøj i behandlingspsykiatrien, der er udviklet til at forudsige voldsepisoder inden for en periode på 24 timer. Formålet med BVC er at bestemme risikoen for en voldsepisode og derved give mulighed for at sætte tidligt ind med forebyggende indsatser.

BVC fungerer som en tjekliste, der understøtter en fagprofessionel vurdering af risikoen for udadreagerende, voldelig adfærd. De fagprofessionelle tager i BVC stilling til, om en borger ændrer adfærd inden for de seks fastsatte parametre, som ses i figur 1.2. Vurderingen af, om der er sket en ændring i en borgers adfærd, tager udgangspunkt i borgerens habitualtilstand inden for disse seks parametre. Borgerens habitualtilstand er beskrevet i niveau 3 i mestringskemaet.

Figur 1.2 Generelle indikatorer for at anvende BVC i "Styrket indsats til forebyggelse af vold"

- Afvigelser i habitualtilstanden inden for en af de seks parametre jf. BVC, det vil sige, hvis borgeren
 1. er mere **forvirret** end vanligt
 2. er mere **irritabel** end vanligt
 3. er mere **støjende** end vanligt
 4. er mere **verbalt truende** end vanligt
 5. er mere **fysisk truende** end vanligt
 6. går mere til **angreb på genstande** end vanligt
- Borgeren **har udøvet fysisk eller psykisk vold**
- Borgeren har ikke indtaget/modtaget sin vante medicin gennem to døgn eller der er foretaget ændringer i borgerens vanlige medicin (ændret dosis, nyt eller andet præparat)
- Borgeren har psykotiske hallucinationer, som involverer medborgere på botilbuddet eller forsorghjemmet, fagprofessionelle eller andre personer, som kan befinde sig i nærområdet
- Borgeren isolerer sig eller er svær at få kontakt med (fysisk og mentalt)
- Store forandringer, da disse ofte går forud for udadreagerende adfærd eksempelvis:
 - Efter udskrivelse fra hospital
 - Dødsfald eller anden voldsom oplevelse i nærmeste familie/netværk

BVC-registrering påbegyndes, når fagprofessionelle observerer ændringer i habitualtilstanden for en borger inden for én af de seks fastsatte parametre. Observationer af borgerens adfærd registreres i BVC-skemaet med 1, hvis adfærden er observeret og forværret, og 0, hvis adfærden er observeret, men ikke forværret. Alle scoringer summeres til en samlet score, der udtrykker risikoen for vold.

Organiseringen af det voldsforebyggende arbejde i projektet

På det enkelte botilbud eller forsorgshjem dannes der en triade bestående af en ledelsesrepræsentant, en tillidsrepræsentant og en arbejdsmiljørepræsentant. Triaden har ansvaret for projektet og ansvaret for at coache alle fagprofessionelle på tilbuddet eller forsorgshjemmet.

Triaden har ansvar for, at alle fagprofessionelle fastholdes i at arbejde kompetent med mestringskemaet i kombination med BVC. Fagprofessionelle, der er i tæt og kontinuerlig kontakt med borgerne, og som har en relation til borgerne, der kan sidestilles med en kontaktperson, skal tilbydes coaching i brug af metoden mindst en gang om måneden. Fagprofessionelle, der arbejder på tilbuddet eller forsorgshjemmet, men som ikke har samme tætte kontakt til borgerne som ovenfor beskrevet (eksempelvis vikarer, studerende, køkkenpersonale eller lignende), skal tilbydes coaching mindst en gang hvert halve år og gerne oftere. Coaching kan både foregå individuelt og i grupper.

Hvert botilbud eller forsorgshjem har en til flere superbrugere. En superbruger er en medarbejder, der varetager sidemandsoplæring i anvendelsen af mestringskemaet kombineret med BVC. Superbrugerne og triaden har været på en seks dages superbrugeruddannelse i projektet hos University College (UC). UC udøver herudover fortløbende supervision til triaderne to gange årligt.

Udover disse implementeringsunderstøttende elementer i metoden skal det nævnes, at tilbuddene oftest også modtager supervision generelt i forhold til deres pædagogiske indsats. Denne "egen" supervisor har i flere tilfælde medvirket understøttende i implementeringen.

Elektronisk registreringsredskab

Til projektet er der blevet udviklet et elektronisk registreringsredskab (webbaseret it-system) skræddersyet til tilbuddene og forsorgshjemmets daglige arbejde med mestringskemaet og BVC. Redskabet skal understøtte den faglige praksis og den daglige dialog mellem medarbejder og borger. Botilbud og forsorgshjem er ansvarlige for at indtaste egne data.

1.1 PRÆSENTATION AF DELTAGENDE BOTILBUD

Der indgår ni botilbud i projektet, hvoraf ét tilbud er et forsorgshjem, og ét tilbud er oprettet som en særforanstaltning med to døgnpladser. De øvrige syv tilbud er hovedsagelig § 108-botilbud, dvs. permanente eller længerevarende tilbud. Flere af de deltagende botilbud har beboere med behandlingsdomme.

I evalueringen henvises ikke til navngivne botilbud, men refererer – hvor det er relevant – til nedenstående nummerering. For læsere, der har deltaget i projektet, vil det være muligt at udlede, hvilke botilbud der henvises til, mens "eksterne" læsere ikke i samme grad vil kunne genkende tilbuddet. Dette er valgt for alene at give nødvendig information. Dvs. at hvor det er relevant at kende målgruppen i tilbuddet, er det muligt at se nedenstående generelle beskrivelse.

Tabel 1.1: Oversigt over botilbud og målgrupper

	Tilbudstype	Målgruppe
1	§ 108 socialpsykiatriske botilbud	Tilbuddet henvender sig til borgere af begge køn med socialpsykiatriske funktionsnedsættelser.

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

2	§ 108 autisme og specialpædagogik	Tilbuddet henvender sig til unge udviklingshæmmede borgere, 20-39 år, med diagnoser inden for autismespektret og den psykiatriske overbygning. Borgerne har verbalt sprog og meget forskellige kognitive, motoriske, fysiske og psykiske kompetencer.
3	§ 107 og § 108 specialiseret socialpædagogisk tilbud	Tilbuddet henvender sig til mennesker med svære sindslidelser som skizofreni og personlighedsforstyrrelser. Alle beboere har psykosociale problemstillinger og har flere indlæggelser på psykiatriske afdelinger bag sig. En mindre gruppe af beboerne har hertil en behandlingsdom.
4	§108 og §107 til domfældte borgere	Tilbuddet henvender sig til borgere med udviklingshæmning (evt. i kombination med andre problemstillinger såsom ADHD, psykisk sygdom, misbrug mv.) og domme for personfarlig kriminalitet.
5	§ 108 under socialpsykiatrisk center	Tilbuddet henvender sig til borgere med psykiske lidelser såsom skizofreni og svære affektive forstyrrelser med tilbagevendende psykoser samt borgere med dobbeltdiagnoser.
6	§ 108 under center for socialpsykiatri	Tilbuddet henvender sig til borgere med sindslidelse og grænseoverskridende og udadreagerende adfærd. Beboerne er karakteriserede ved diagnoserne skizofreni eller borderline/ADHD. Beboerne har behandlingsdomme. Der er ikke markante misbrugsproblemer.
7	§ 108 socialpsykiatriske botilbud	Tilbuddet henvender sig til yngre borgere af begge køn, der er dobbelt ramt af psykosociale funktionsnedsættelser og et tidligere/behandlet misbrug.
8	§ 108 under socialpsykiatrisk center	Tilbuddets beboere er karakteriserede ved at være sindslidende – primært skizofrene og mænd over 50 år.
9	§ 108 socialpsykiatriske botilbud oprettet som særforanstaltning med to døgnpladser	Tilbuddet henvender sig til borgere med psykosociale funktionsnedsættelser, der har behov for et botilbud i en skærmet enhed.
10	§ 110 forsorgshjem	Tilbuddet giver midlertidigt ophold til personer, der ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig. Beboerne har ofte psykiske vanskeligheder (diagnosticerede eller ikke-diagnosticerede). Størstedelen har herudover et misbrug samt en kriminel løbebane.

1.2 HOVEDRESULTATER

Nedenfor opsummeres hovedresultaterne af evalueringen af ”Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud”. Evalueringen er tværgående og afrapporterer altså på fund og tendenser set på tværs af de involverede tilbud.

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

Indsatsens formål er at understøtte, at beboere og medarbejdere på botilbud og forsorgshjem kan føle sig trygge og blive bedre til at forebygge og håndtere voldelig adfærd. Den primære målgruppe for indsatsen er borgere på botilbud og forsorgshjem med psykiske vanskeligheder og kognitive funktionsnedsættelser. Den sekundære målgruppe er fagprofessionelle, der er ansat på botilbud og forsorgshjem.

Implementeringen af indsatsen afprøves i ni botilbud og et forsorgshjem i Odense, Ishøj, København, Esbjerg og Svendborg kommuner i perioden fra sommeren 2015 til sommeren 2018. Forsorgshjemmet indgår i indsatsen som et udviklingsprojekt, hvilket betyder større metodefrihed og mulighed for at tilpasse indsatsen. Derfor bliver forsorgshjemmet afrapporteret separat.

Metoden er implementeret som foreskrevet

Evalueringen viser, at metoden (mestringsskema i kombination med BVC) i høj grad er implementeret og anvendt som foreskrevet. Dog er der udfordringer med at inddrage borgeren og ligeså borgerens netværk i arbejdet med metoden.

Brugen af 'triade' og superbrugerfunktion er ligeledes succesfuldt implementeret. I løbet af projektet er der blevet mindre og mindre behov for superbrugerne, hvorfor deres funktion langsomt er faset ud.

Der er observeret en sammenhæng mellem høj metodelojalitet og reduktion i omfanget af vold. Derudover ses det, at metoden kan forudsige risiko for en episode ved fald i mestring samt stigning i risikoadfærd.

Fra subjektiv holdning til kollektiv tolkning

Fokus på, drøftelse af og konsensus omkring, hvad der defineres som vold, har haft en betydning for de deltagende botilbud. Betydningen ses både ved, at man har fået en fælles forståelse af problemstillingen og har flyttet vurderingen fra en subjektiv holdning til en kollektiv tolkning. Hermed er der generelt opnået fællesstandarder for handling både ud fra, hvornår der skal handles, og ud fra, hvordan der ikke skal handles. Dette fremhæves generelt som en gevinst ved metoden og tilskrives den systematik, som metoden foreskriver.

Medarbejdernes progression

Der ses ikke en forbedring i det psykiske arbejdsmiljø, når man sammenligner målinger, fra før indsatsen blev implementeret og til nu. Det psykiske arbejdsmiljø vurderes derimod som ganske stabilt. Medarbejderne ytrer stor tilfredshed med deres arbejde, bredt set.

Fra projektets start var der en forventning om, at medarbejderne ville øge deres handlekompetencer. I det kvalitative materiale fremgår det generelt, at medarbejderne oplever, at det er blevet lettere for dem at bruge deres kompetencer samt at bruge dem velovervejet i kraft af en øget mulighed for at være fagligt forberedte i mødet med borgeren. Dette kan imidlertid ikke underbygges af de kvantitative data, der viser et uændret niveau af handlekompetencer.

Indsatsens virkning på borgerniveau

Mestringsniveauet blandt borgerne ligger højere, efter at indsatsen er implementeret, end før. Helt konkret lå ca. otte pct. af borgerne over habituel tilstand (mestringsniveau større end og lig med fire), før indsatsen blev implementeret, og 12 pct. bagefter, hvilket svarer til en stigning på fire procentpoint. Der

findes ydermere en sammenhæng mellem borgerens mestringsniveau og risiko for udadreagerende adfærd. Der ses en signifikant større andel af borgere, der har udøvet vold, blandt dem, der har en lav mestringsniveau (under habituel tilstand), end blandt dem, hvis mestringsniveau ligger over habituel tilstand. Derudover ses en sammenhæng mellem en lav grad af selvhjulpethed og en lav grad af verbal kommunikation og det at have udøvet vold i perioden.

Fald i antallet af voldsepisoder

På tværs af botilbuddene, ses et fald i antallet af voldsepisoder, fra før indsatsen blev implementeret og til bagefter. Det er et fald svarende til 24 procentpoint. Det har ikke været muligt at justere for, om der er sket en til- og fraflytning af borgere med særligt udadreagerende adfærd, hvilket ville kunne forklare, at der er sket et fald over perioden. Ifølge botilbuddene, som hovedsagelig er vedvarende botilbud § 108, er der kun sket ganske få udskiftninger i perioden.

Boks 1: Definition af vold

Definition af vold

Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – krænker en anden persons integritet, og som kan skræmme, smerte eller skade personen. Vold kan have samme effekt på personer, der overværer eller overhører den, som den kan have på den eller de personer, den er rettet mod. Vold kan gennemføres både med og uden intention¹.

Definitionen af vold kan todeles, idet vold kan have både fysisk og psykisk karakter:

Fysisk vold: Et angreb mod en anden persons krop, som kan tilføje skade på dennes krop eller helbred (straffeloven §§ 244 og 245). Fysisk vold kan for eksempel være overfald, kvælningsforsøg, knivstik, spark, slag, skub, benspænd, fastholdelse, kast med genstande, niv, bid, krads eller spyt.

Psykisk vold: En handling eller trussel, der fremkalder skade på en persons psykiske integritet og helbred. Psykisk vold kan for eksempel være ignorering, nedstirren, brug af ukvemsord, tilråb, grimasser og andre former for nedsættende og ydmygende tale og adfærd.

En trussel er at sidestille med psykisk vold. En trussel defineres som en verbal ytring eller brug af kropssprog, der fremkalder frygt for eget eller andre personers liv, sikkerhed, helbred eller velvære. En trussel kan have samme effekt på personer, der overværer eller overhører den, som den kan have på den eller de personer, den er rettet mod. En trussel kan have både direkte og indirekte karakter, ligesom den kan fremsættes både med eller uden intention.

2. Evalueringens formål og forandringsteori

Evalueringen har til formål at vurdere, om de anvendte metoder virker og således forebygger vold i botilbud. Dette er det afgørende evalueringsspørgsmål, men i tillæg hertil skal evalueringen også afdække implementeringen og omkostningerne ved at anvende metoderne.

Evalueringen skal således besvare tre evalueringsspørgsmål:

1. Virker indsatsen og dens metoder – dvs. sker der et fald i antallet af voldsepisoder?
2. Hvordan kan indsatsen og dens metoder implementeres?
3. Hvad koster det at etablere og drifte indsatsen? Og kan det betale sig?

Evalueringsspørgsmålene 1 og 2 besvares via en virkningsevaluering, hvori metodens forventede virkninger beskrives forud for implementeringen. I analyserne afsøges sammenhænge mellem de respektive led i forandringskæden for herved at kunne sandsynliggøre de forventede mekanismer og deres henførbare til indsatsen. I figur 2.1 præsenteres forandringsteorien for evalueringen.

Figur 2.1: Forandringsteori for evalueringen

I evalueringen afdækkes de enkelte led i forandringskæden, og svarer på, hvor langt i virkekæden projektet er nået og samtidig sandsynliggør en sammenhæng mellem indsatsen og udbytte og virkning.

Indsatsens metode følges tæt, i samspil med de understøttende elementer som kapacitetsopbygning og organiserings betydning for implementeringen. Metoden vurderes ud fra stringente fidelitetsmål, der vurderer, hvor loyale botilbuddene har været over for metoden. Herudover analyseres sammenhængen mellem fidelitet og virkning.

Udbyttet vurderes på tre niveauer: organisatorisk, medarbejder- og borgerniveau. Det organisatoriske udbytte omhandler det kollektive udbytte i form af et fælles fagligt afsæt og dermed en øget kollektiv indsigt i borgernes tilstand. På medarbejderniveau analyseres trivsel, tilfredshed med arbejdet og oplevede krænkende hændelser. På borgerniveau vurderes borgerens udvikling i henholdsvis mestring og trivsel fra før, til efter at indsatsen er blevet implementeret.

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

Virksomheden analyseres angående omfang og indhold af voldsepisoder, hvilket sammenholdes med fideliteten i implementeringen af metoden, hvorved sandsynligheden for henførbare til metoden afsøges.

Herudover er der gennemført en egentlig effektanalyse baseret på et kontrolgruppedesign, hvor voldsudviklingen blandt botilbud i indsatsen er sammenholdt med lignende botilbuds voldsudvikling i samme periode. Grundet udfordringer med datagrundlaget kan der ikke drages konklusioner med afsæt i effektanalyse (se bilag).

3. Implementering af indsatsen

På baggrund af den opstillede forandringsteori vurderes en vellykket implementering at centrere sig om organiseringen og udøvelse af de foreskrevne aktiviteter. Indsatsen er ganske nøje beskrevet, hvilket i evalueringens midtvejsrapport detaljeret blev analyseret i forhold til status og eventuelle udfordringer.

I nærværende slutrapport fokuserer evalueringen på, om metodens systematik i arbejdsgange og registreringspraksis er etableret, samt om organiseringen med hhv. en triadeledelse og superbrugere understøtter implementeringen.

Vurderingen af fideliteten samt fremmende og hæmmende faktorer for implementeringen af metoden omhandler således også betydningen af de organisatoriske rammer for metoden, hvorfor disse analyseres først, hvorefter de respektive komponenter i metoderne vurderes i forhold til grad af implementering, udfordringer og erfaringer.

3.1 LEDELSE AF IMPLEMENTERINGEN – TRIADENS OPGAVER OG ANSVAR

Som en del af indsatsen er der ikke alene fastlagt faglige metoder, men også opstillet en fast organisering. Her er den organisatoriske kerne 'Triaden'. Triaderne består efter forskrifterne i indsatsen af mindst én repræsentant fra ledelsen, arbejdsmiljørepræsentanten (AMR) og tillidsrepræsentanten (TR).

Triaden skal sikre, at alle fagprofessionelle på arbejdspladsen modtager coaching én time pr. måned i projektets løbetid med henblik på at understøtte arbejdet med at implementere mestringsskemaet kombineret med BVC. Triaden modtager dertil hvert halve år i projektets løbetid supervision fra en ekstern supervisor fra uddannelsesleverandøren. Supervisionen er led i en fortsat kompetenceudvikling af triaden.

Midtvejsevalueringen viste, at denne faste besætning af triaden nogle steder er fraveget, hovedsageligt med en udvidelse af triaden. Dette kan ses som udtryk for de erfaringer, triademedlemmerne fremhæver ved slutmålingen, hvor det generelt fremhæves, at fordelene ved organiseringen i triaden er, at både ledelse og medarbejdere er repræsenteret, mens det ikke tillægges særlig betydning, at medarbejderrepræsentanterne er hhv. AMR og TR. En leder udtrykker det i nedenstående citat ved at påpege, at værdien af medarbejderrepræsentation i triaden er medarbejdernes faglighed fremfor deres viden og rolle som henholdsvis TR og AMR.

"De har ikke skilt sig ud, ud fra et AMR- og TR-perspektiv... De har været gode, men det er mere deres faglige kvaliteter" (leder ved slutmåling).

Som citatet viser (hvilket også bekræftes af adskillige andre udtalelser), er fordelene ved triadeledelsen, at implementeringen af metoderne sker med tæt involvering af fagpersoner, der kender dagligdagen med beboerne. Pointeringen af det faglige og det praksisnære kommer bl.a. til udtryk i opgaven med at coach, hvor det at samtænke den daglige pædagogiske praksis og metoderne af flere udpeges som en af fordelene ved triadeledelsen.

Dette udtrykkes bl.a. i nedenstående citat, hvor en medarbejder ved slutmålingen fremhæver, at coachingen ikke længere handler om metoderne, og så alligevel omtaler det pædagogiske arbejde i forhold til mestringsskemaerne.

"Det er mere coaching i forhold til vores pædagogiske arbejde og ikke metoden mere. Vi får vendt nogle ting, og hvordan vi kan arbejde med tingene omkring mestringskemaet" (medarbejder ved slutmåling).

Et andet sted uddybes dette med et eksempel, hvor de på det pågældende botilbud i en periode valgte at have fokus på indikatorerne i BVC som tema i coachingen:

"I en coachingseance på en time når vi kun tre beboere. For hvad ser vi, når vedkommende er forvirret? Hvornår opstår den ekstra forvirring? De der bittesmå nuancer tager tid" (medarbejderrepræsentant i triaden ved slutmåling).

Citatet viser, at der i disse coachingseancer er fokus på de daglige observationer samt på at få disse brudt ned i de små nuancer.

Erfaringerne med coaching er blandede og beskrives nærmere i afsnit 3.5, men i forhold til triaden som organisering ses det overvejende som en fordel, at triaden indeholder medarbejderrepræsentanter, og at det er deres faglighed og nærhed i dagligdagen, der udgør en positiv forskel, fremfor deres rolle som hh. AMR og TR.

Udover medarbejderrepræsentanternes faglige bidrag i udøvelsen af triadens funktion påpeges det også bredt, at triadeledelsen har medvirket til en større autoritet i projektledelsen lokalt. Én fremhæver, at oplæg om metoderne holdes af kollegaer og ikke 'en fra forvaltningen'. En leder beskriver i nedenstående citat, at implementeringen via triadeledelsen "bygger projektet op nedefra", hvilket understreger, at trods en ganske stram metodebeskrivelse kan organiseringen omkring implementeringen give plads til et bottom-up-perspektiv. Hermed understreger citatet, at implementeringen organiseret i en triade kan flytte meget i forståelse af projektet.

"[Triadeledelse] Fungerer rigtig fint. Er med til at bygge projektet op nede fra medarbejderne i stedet for fra ledelsen og ned. Med til at skabe ansvar blandt medarbejderne" (leder ved slutmåling).

Ejerskab hos medarbejderne er tydeligt en fordel ved organiseringen, men også i ledelsen af projektet påpeger flere ledere, at der er fordele ved at have medarbejderrepræsentanter med om bordet. Udover glæde ved at kunne uddelegere og være flere til at løfte opgaven handler det også om at få implementeringen helt ud i dagligdagen, hvor flere ledere med deres udsagn erkender, at de er godt hjulpet af at have projektledelsen med ude i praksis.

"Jeg kan jo uddelegere ansvar – det er triaden, der skal løfte. Og de har en anden autoritet over for deres kollegaer. Jeg synes, det er blevet meget tættere på praksis" (leder ved slutmåling).

Dette understøttes ligeledes af medarbejderrepræsentanter i det kvalitative materiale. En medarbejderrepræsentant i triaden understreger værdien i, at det er ligestillede, der formidler metoden og minder om opgaverne.

"Vi har kunnet støtte hinanden. Og det giver en anden respekt, når man sidder på samme niveau – det får folk op af stolen ift., hvis en leder alene sagde det" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

I forlængelse heraf finder vi også udsagn, hvor det herudover påpeges, at projektledelsen i sine beslutninger tilføres flere perspektiver med triadeledelsen af projektet.

"Der er blevet kortere vej fra ledelsesbeslutninger til praksis. Vi er fri for "hvad mener I?" Det, at vi sidder mange forskellige repræsentanter og virkeligheder omkring bordet, giver en anden forståelsesramme ned over implementeringen" (leder ved slutmåling).

Sammenfattende er erfaringerne med triadeledelse positive, i form af at repræsentation af medarbejdere i projektledelsen har ført til et bredere ejerskab og en tættere kontakt til implementeringsarbejdet i praksis.

3.2 IMPLEMENTERINGSAGENTER – SUPERBRUGERENS FUNKTION

I den faste organisering af implementering hører også yderligere involvering af medarbejdere i form af 'superbrugere' som implementeringsagenter.

Superbrugernes opgave er at varetage oplæringen af kollegaer i anvendelsen af metoden og registreringsredskabet. Superbrugernes funktion er dermed også over tid blevet mindre. Mens det i starten optog meget tid, er det ved slutmålingen naturligt en mindre opgave, hvor det i de fleste botilbud handler om sidemandsoplæring af nyansatte.

Det er den første implementering i personalegruppen, som tager tid. Det er en udfordring. Men de nye har let ved det. De tager det som en selvfølge (superbruger ved slutmåling).

Som citatet viser, bliver opgaven for superbrugerne mindre med tiden, hvilket følger naturligt af, at der er færre at oplære, men flere påpeger også, at når metoden er implementeret i botilbuddet, er det også lettere at indføre nye medarbejdere i metoden. Det bliver en del af den introduktion, alle forventer på en ny arbejdsplads.

På tværs af alle botilbud er superbrugerne og medarbejderne positive over for metoden og over for superbrugernes rolle i indsatsen. Flere understreger – som i forhold til triadeledelsen – det fordelagtige i at være flere om at drive implementeringen samt at få implementeringsdriverne så tæt på praksis som muligt.

Det er godt, at nogle er blevet udnævnt som superbrugere og har en titel, som tillader kritik. Så er det legitimt at rette folk. Det er en virkelig god ting at udpege nogen med en specifik opgave (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Lederen har i sit valg af superbrugere lagt vægt på, at medarbejderen har udvist interesse og motivation for at være superbruger. Det har også været centralt, at det var medarbejdere, som trives med at stille sig op foran andre og formidle et emne. Sluttelig blev der lagt vægt på, at superbrugeren havde it-kompetencer.

Det er en væsentlig læring, at superbrugerne i starten af projektet brugte meget tid på at være superbrugere. At brede ansvaret for implementeringen ud fører således også til, at tidsforbruget breder sig. Investeringen vurderes at være nyttig og én af årsagerne til, at der er et udbredt ejerskab til projektet. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at medarbejderne accepterer og finder de mange daglige registreringer meningsfulde.

For hver borger udarbejdes individuelle mestringskemaer, og det er hensigten, at skemaet skal være udarbejdet inden for 2 måneder (enten efter opstart i projektet eller efter indskrivning på stedet). På tværs af alle borgerne i projektet er mestringskemaet blevet udarbejdet på 33 dage, hvilket er cirka halvdelen af den afsatte tid. Enkelte botilbud er længere eller kortere tid om at udarbejde mestringskemaerne, men det lader ikke umiddelbart til at kunne forklares med typen af beboere på disse steder. Undtaget herfra er dog et enkelt botilbud for borgere med behandlingsdomme og grænseoverskridende og udadreagerende adfærd, hvor det gennemsnitligt har taget 93 dage at udarbejde mestringskemaet for beboerne. Årsagen hertil er formodentlig, at denne gruppe af borgere er vanskeligere og mere tidskrævende at indgå en samarbejdsrelation om forebyggelse af vold med.

Udarbejdelsen af mestringskemaet kræver inddragelse af beboeren på flere områder, bl.a. ift. information om formålet og beskrivelse af forskellige niveauer af mestrings. Medarbejderne forklarer, at udarbejdelsen afhænger meget af den enkelte beboers dagsform og evne til at indgå i et sådant samarbejde. En medarbejder beskriver det således:

Vi havde en, som flyttede ind for lang tid siden, men så blev han langtidsindlagt. Vi nåede ikke at lære ham at kende. Så kom han ud igen, og vi skulle først lære ham at kende der. Nogle gange kunne han samarbejde, og andre gange kunne han ikke. Så vi udarbejdede det ofte på baggrund af erfaringer, vi selv har, og så snakkede vi om det. Jeg snakkede med ham om det en gang, og så sagde han bare "det er jo sådan, du ser mig, så må det være rigtigt". Han havde ingen mening om det.

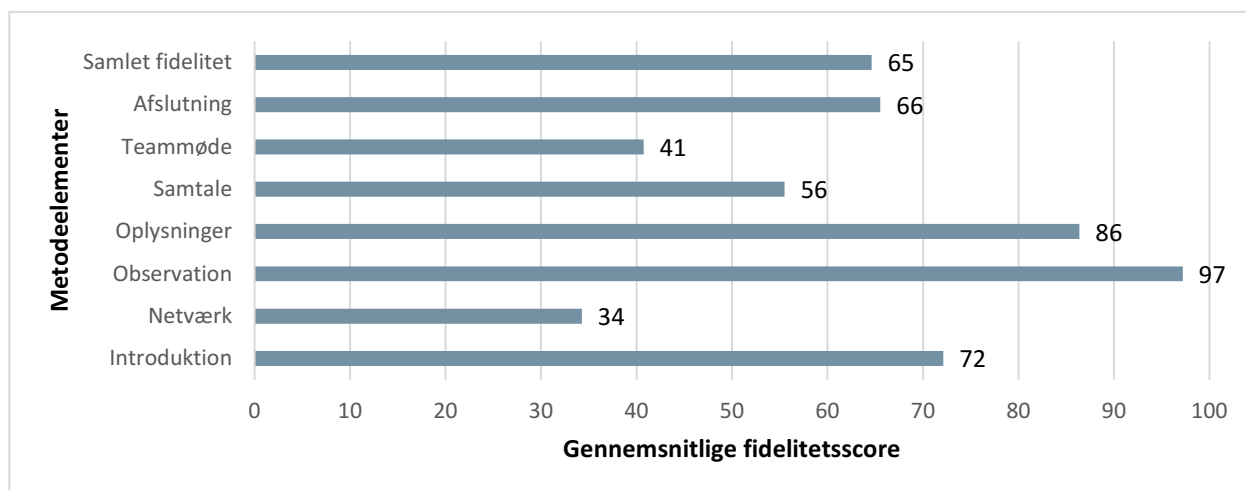
Den beboer, jeg havde dengang ved opstart af projektet, kunne jeg udfylde det sammen med. Der var hun med inde over. Det er meget forskelligt fra beboer til beboer.

Det er således meget forskelligt fra beboer til beboer, hvor lang tid det tager at udarbejde et mestringskema, men umiddelbart virker det som en fornuftig og overkommelig retningslinje at arbejde på, at skemaet bliver udarbejdet inden for to måneder.

Mestringsskemaet udarbejdes i it-systemet Forebygvoldnu.dk, og medarbejderen bliver bedt om at besvare en række spørgeskemaer i løbet af processen. Her spørges medarbejderen om centrale metodekomponenter, fx hvorvidt beboeren er blevet informeret om formålet med projektet, om der er afholdt et teammøde på baggrund af det første udkast til mestringsskemaet mm. På den måde har vi løbende kortlagt fideliteten i forbindelse med udarbejdelsen af hver borgers mestringsskema – dvs. i hvor høj grad skemaet er blevet udarbejdet i overensstemmelse med metodens retningslinjer herfor.

Fidelitetsregistreringer viser således, hvilke af metodens komponenter der er blevet fulgt mere eller mindre, som metoden foreskriver. Grafen herunder viser fideliteten fordelt på metodekomponenterne i forbindelse med udarbejdelse af mestringsskema.

Figur 3.1: Fidelitet fordelt på metodekomponenter ved udarbejdelse af mestringsskema

Den gennemsnitlige (vægtede) fidelitet for udarbejdelsen af mestringsskemaet er 65 pct., hvilket kan formuleres således, at 65 pct. af de ting, som medarbejderne skal gøre i forbindelse med udarbejdelsen, er gjort som foreskrevet i metoden. En tentativ undersøgelse af fideliteten i løbet af projektperioden viser, at fideliteten har ligget på dette niveau hele tiden.

Den gennemsnitlige fidelitet på tværs af borgerne varierer botilbuddene imellem, hvor den laveste fidelitet er 52 og den højeste 70. Indikatorerne i fidelitetsmålingen er udviklet i samarbejde med Socialstyrelsen og udgør en spejling af komponenterne i metoden, dog med den forskel, at komponenter, der vurderedes som centrale, har fået større vægtning i beregningen af fidelitet. En tilfredsstillende implementeringsgrad er tæt knyttet til den model, der implementeres, og den måde, hvorpå fideliteten måles. Da der her er tale om en ikke tidligere afprøvet model, og da fidelitetsmålingen er skræddersyet afprøvningsprojektet, kan der ikke opstilles en tærskel for, hvorvidt metoden er korrekt implementeret eller ej. Det kræver en separat undersøgelse at fastsætte en sådan grænse. Yderpunkterne i fidelitetsmålingen kan dog beskrives: 100 % indebærer, at alle komponenterne fra metoden er fulgt til punkt og prikke, mens 0 % indebærer, at ingen af komponenterne er fulgt.

Fidelitetsmålingen anvendes i denne sammenhæng således ikke til at dokumentere, hvorvidt metoden er implementeret eller ej. Målingen kan i stedet for pege på de metodekomponenter, som har været lettere eller vanskeligere at arbejde med i udarbejdelsen af borgernes mestringsskemaer, ligesom den kan bruges til at undersøge, om der er sammenhæng mellem forebyggelse af vold og anvendelsen af metoden (se afsnit 3.7.1)

Det interessante i denne sammenhæng er således ikke selve fidelitetsscoren, men snarere forholdet mellem scoren de forskellige metodekomponenter imellem, samt forholdet mellem fidelitet og forebyggelse af vold. Dog kan analysen vise, at metoden overordnet set er fulgt, dog med relativt store mangler i forhold til inddragelse af borgerens netværk og i mindre grad kollegaer og borgeren selv.

Fidelitetsanalysen viser, at metoden følges mest loyalt (med et gennemsnit på 85) ift. *introduktion, observation* og *oplysninger*. *Information* indebærer introduktion af mestringsskema og BVC til borgeren og dennes netværk, borgerens tilkendegivelse af at have forstået redskaberne og aftaler om arbejdet med dem. *Observation* indebærer fokus på ressourcer, udfordringer og habitualtilstand, og at de centrale medarbejdere har deltaget i observationen af disse. *Oplysninger* indebærer indhentning af relevante oplysninger, som stedet ikke allerede er i besiddelse af.

Disse tre metodekomponenter er kendetegnet ved at kunne udføres uden (eller med begrænset) samarbejde med borgeren, og de er således lettere at udføre end de øvrige komponenter, der kræver samarbejde med enten borgeren eller de øvrige medarbejdere på stedet. Det er således ikke overraskende, at fideliteten relativt er højest her.

De tre metodekomponenter, der har de laveste scorer, er *netværk, samtale* og *teammøde*. *Netværk* indebærer at informere borgeren om, at dennes netværk kan blive inddraget, hvis han/hun ønsker det, støtte til borgeren kan identificere relevant netværk, samt inddragelse af netværket i udarbejdelsen af mestringsskemaet. *Samtale* indebærer den løbende samtale med borgeren om udarbejdelsen af mestringsskemaet, anvendelse af spørgeguides og drøftelser af mestring og adfærd. *Teammøde* indebærer drøftelse af udarbejdelsen af mestringsskemaet i teams.

Som det fremgår, så er disse komponenter kendetegnet ved inddragelsen af borgere og kollegaer, og i den udstrækning mestringsskemaet skal afspejle andet end den primære kontaktpersons forståelse af borgeren, er disse komponenter helt centrale for metoden. Det er imidlertid også her, at fideliteten er lavest.

Særligt iøjnefaldende er inddragelse af borgerens *netværk*. Det er her interessant, at fidelitetsscoren ikke er afhængig af, om netværket er inddraget, eller om borgeren har et relevant netværk at inddrage – men primært af, om medarbejderen har informeret borgeren om, at det er en mulighed at inddrage netværket, og har hjulpet med at finde ud af, om det kunne være relevant at inddrage det. Så når fideliteten her er lav, betyder det, at borgerne ikke er blevet spurgt om, hvorvidt de ønsker netværket inddraget.

Medarbejderne på botilbuddene fortæller, at borgerne meget sjældent har relevante netværk, og at de ofte er en del af problemet fremfor noget, der kan være til hjælp for borgeren.

I forhold til netværket er det ganske lidt. Og tit er netværket lige så udsat. Så det har ikke rigtigt været aktuelt. Vi kender beboerne og deres familiemæssige situation. Der er ikke nogen, som har inddraget netværket. Det er også tit et no go for beboerne.

Fideliteten på *teammøde* er relativt lav, og det medfører en lav grad af input fra og inddragelse af de øvrige medarbejdere, der har kendskab til borgeren. En lav score her kan jf. formuleringerne i fidelitetsspørgeskemaet betyde, at der ikke er blevet afholdt teammøde om borgerens skema, at der under mødet ikke har deltaget medarbejdere, som har kendskab til borgeren, at observationerne af og samtaler

med borgeren ikke er blevet drøftet til mødet, eller at selve mestringskemaet ikke er blevet gennemgået.

Som udgangspunkt er det en relativt betydningsfuld del af metoden, som hermed ikke overholdes, og der er risiko for, at mestringskemaer med en lav grad af input fra kollegaerne er mindre retvisende og brugbare. I løbet af interviewene med botilbuddene har det været vanskeligt at finde frem til årsagerne til den lave fidelitet ift. inddragelse af kollegaer, men det tyder på, at den travle hverdag kan komme i vejen, og at det kan være svært at finde tid til at sætte sig ned og have en dybdegående dialog med sine kollegaer om hver enkelt borgers skema. For når vi spørger om nytteværdien af teammøderne, så er svarene praktisk talt entydigt, at medarbejderne synes, at de er en vigtig og nyttig komponent.

Fideliteten på *samtale* er også i den lave ende. Denne metodekomponent indebærer en løbende dialog med borgeren om dennes mestring og tegn på god og dårlig håndtering og dækker således over borgers involvering i udarbejdelsen af mestringskemaet. En lav score her betyder således, at borgeren ikke har deltaget i samtaler om udarbejdelsen af skemaet, at selve skemaet ikke er blevet anvendt til samtalerne, at de ting, der er blevet snakket om, ikke er blevet indført i skemaet, at borgeren ikke har fået en kopi af skemaet, eller at konkrete, voldsomme adfærdsmønstre ikke er blevet drøftet med borgeren.

Som med inddragelse af netværket giver botilbuddene udtryk for, at det ikke handler om manglende vilje eller forsøg på inddragelse fra medarbejdernes side. Årsagen er nok i højere grad, at det for mange borgere er vanskeligt at indgå i udarbejdelsen af mestringskemaet, og at flere slet ikke forstår, hvad projektet handler om. Som en medarbejder fortæller:

Nogle af borgerne er udfordrede af, at de ikke forstår projektet – der forsøger vi at indgå i dialog, men med respekt for, at de har svært ved at rumme det. Da jeg præsenterede folderen første gang, så hun forsiden med en blomst og sagde 'nej tak, jeg kan godt selv vande mine blomster. Det er virkelig langt fra deres virkelighed. Hun var dog med til at udarbejde mestringskemaet og gav udtryk for, hvordan hun havde det på de enkelte niveauer. Når det blev konkret, kunne hun godt være med. Det var en sjov oplevelse. Hun er senere stået lidt af og har svært ved at reflektere over det.

En anden udtrykker det således:

Inddragelse af borgeren fungerer rigtigt dårligt hos os. Jeg har prøvet lidt med nogle af dem at få dem til at sætte ord på mestringskemaet. Fx "Hvad hedder det, når du er glad, hvad kalder du det?" De kan godt snakke om det, når de er en 5'er. Men det er kun i to minutter ad gangen – så orker de ikke mere. En kan blive sur over, vi vil snakke om, at han var sur i går.

I interviewene giver medarbejderne udtryk for, at inddragelse af borgeren er noget af det, der kan gøre anvendelsen af de to metoder relevant og effektiv. Borgerinddragelsen i udarbejdelsen af mestringskemaet findes således relevant og vigtig, men er ofte vanskelig at praktisere.

Den overordnede fordeling af fidelitetsscoren betyder, at mestringskemaet i flere tilfælde bliver et redskab af og for medarbejderen, da kollegaer, borgers netværk og borgeren selv i mindre grad har været inddraget i at udarbejde det. I tilfælde med lav fidelitet på de nævnte områder bliver det en måde for medarbejderen at systematisere og arbejde med sine observationer og viden om borgeren, og i mindre

grad et samarbejde mellem borger og medarbejder om at håndtere og forbedre mestring af udadreagerende adfærd og vold.

Medarbejderne er grundlæggende enige i, at mestringsskemaet kommer bedst til sin ret og fungerer bedst, når borgeren har været inddraget i udarbejdelsen og den løbende redigering af det. Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at skemaet ikke kan anvendes eller fungerer dårligt, når borgeren ikke har været/er inddraget. En medarbejder beskriver det således:

Gavner det så kun de borgere, der selv kan deltage? Det er ikke sort/hvidt. Med den borger, som ikke kan være med, forebygger du vold ved at kunne kigge på nogle parametre. Når borgeren kan være med, både forebygger du vold og udvikler borgeren.

Der er flere årsager til, at borgeren flere gange ikke bliver inddraget. For det første kan borgeren have så svære kognitive vanskeligheder, at vedkommende ikke kan deltage. Årsagen kan også være, at borgeren ikke ønsker at deltage, ligesom medarbejdernes kompetencer til at inddrage borgeren også kan være en medvirkende årsag. Borgerens kognitive tilstand er relativt vanskelig at gøre noget ved, mens de to andre årsager – borgerens motivation og medarbejderens kompetencer – kan udvikles. En medarbejder beskriver, hvordan de på botilbuddet har arbejdet med at motivere en borger ved at være meget bevidste om, hvordan de forsøger at inddrage borgeren:

Vi kunne godt få dem involveret i det, særligt når vi fremlagde det som et redskab til at hjælpe dem. Vi vendte det om, så det ikke blev krav. For så bækker de ud. De første møder vi havde, snakkede vi om, at det er hjælp til dem. De er eksperter på deres eget liv, og det kan blive et redskab til os som en støtte for dem. Det handler om spørgeteknikken. Det er vi blevet bedre til undervejs. Vi holdt os i starten til redskabet, og det blev meget statisk. Vi ændrede det til mere dialogbaseret. Når der har været modstand, siger vi: "Alle skal have skemaet, det er en del af at bo her" – og så går jeg i gang med det. Så skriver jeg noget forkert lidt med vilje. For så siger de: "Nej, det er forkert". Så vil de gerne deltage. "Du (borgeren) ved, hvad der er rigtigt, jeg gætter bare". Det er vi blevet stærkere i. Ingen er ens, så vi skulle i starten lave det med borgere, vi kendte rigtigt godt. Undervejs har vi skullet lave det med nye borgere, vi ikke kender. Det har taget længere tid, også i forhold til observationsarbejde.

Opsamlende er det vores vurdering, at der ligger et uudnyttet potentiale i en øget inddragelse af borgerens netværk, borgeren selv og kollegaerne. Årsagerne til den manglende inddragelse af alle tre grupper er ofte mangel på tid eller en forudindtaget mening om, at inddragelsen ikke kan lade sig gøre. 'Forudindtaget' betyder i denne sammenhæng ikke 'forkert', men blot, at forestillingen ikke er afprøvet og ikke bliver udfordret. Det kan sagtens være, at en forudindtaget mening viser sig at være korrekt – men med en manglende afprøvning finder medarbejderne ikke ud af, om det kunne være anderledes.

Store og centrale dele af metoden er således implementeret, selvom der i forhold til den ovennævnte inddragelse, med et evalueringsteknisk begreb, kan siges at være tale om en implementeringsfejl – for lige netop dette hjørne af metoden. De kvalitative data peger på, at årsagen til den manglende implementering på disse områder skal findes i målgruppen, og det er således muligt, at denne del af metoden ikke kan anvendes på målgrupper med meget lavt funktionsniveau. Det er på den anden side også muligt, at denne del af metoden godt kan anvendes på en målgruppe med meget lavt funktionsniveau, men

at det er vanskeligere, og at medarbejderne derfor ikke har været så vedholdende i forhold til inddragelse af nogle borgere. Evalueringens datagrundlag kan umiddelbart ikke gøre os klogere herpå.

Vi kan ligeledes ikke afgøre, hvorvidt der er tale om en teorifejl ift. denne del af metoden på den nævnte målgruppe – altså at inddragelse af borger, kollegaer og netværk for borgere med meget lavt funktionsniveau ikke har den ønskede voldsreducerende effekt. For at kunne afgøre dette spørgsmål skulle metoderne være blevet anvendt, men uden ønsket resultat. Her er det i stedet tilfældet, at metoden ikke er anvendt, og vi kan ikke sige, hvilke konsekvenser det har haft for resultaterne.

Herunder analyseres sammenhængen mellem fidelitet og vold, og her har vi desværre ikke haft mulighed for at analysere konsekvenserne af øget inddragelse af netværk, borgere og kollegaer.

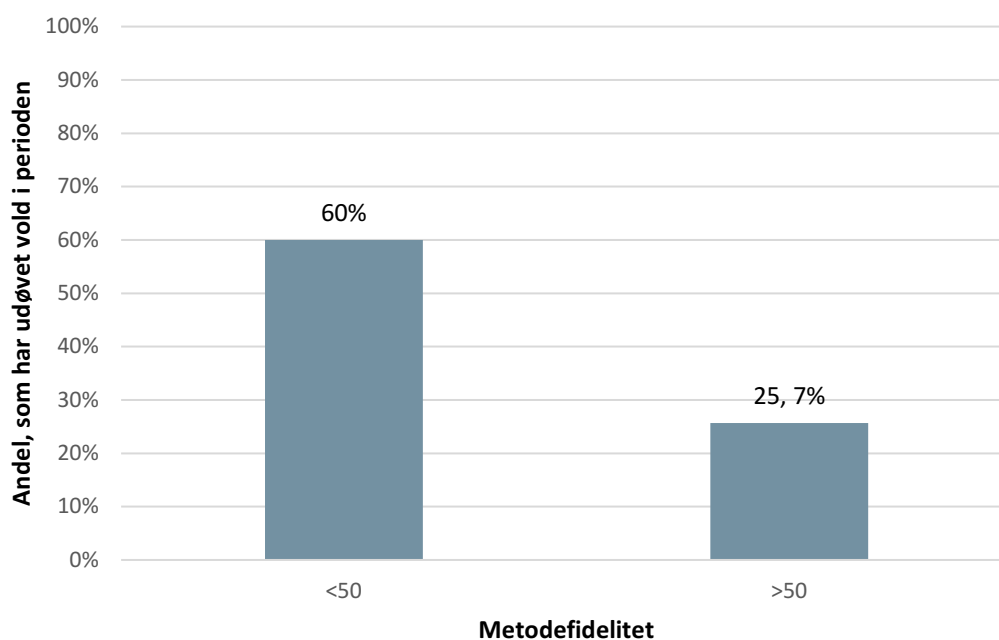
3.3 METODELOYALITET OG RISIKO FOR VOLD

I evalueringen måles fidelitet ikke som et mål i sig selv. Der er tale om et metodeafprøvningsprojekt, hvor der ikke på forhånd kendes til metodens virkning – hvorfor vi fra starten ikke har vidst, om høj fidelitet var positivt eller ej. For at undersøge om metoden virker er der set på sammenhængen mellem fidelitet og slutmålet, nemlig vold. Graden af fidelitet kan således medvirke til at påvise mulige sammenhænge mellem virkning og metode.

I løbet af projektet er samtlige voldelige episoder registreret på borgerniveau. Da fidelitet på udarbejdelse af mestringsskema ligeledes er registreret for hver enkelt borger, har der været mulighed for at undersøge sammenhængen (korrelationen) mellem fidelitet og vold. Vi kan derfor afprøve hypotesen om, hvorvidt de borgere, for hvem mestringsskemaet er udarbejdet loyalt over for metoden, har færre voldelige episoder end de øvrige borgere.

Figuren herunder viser denne sammenhæng. Den lodrette akse viser andelen af borgere, der har begået vold, den vandrette akse er borgere, som ift. udarbejdelsen af mestringsskemaet har en metodefidelitet på hhv. <50 og >50:

Figur 3.2: Sammenhæng mellem mestringsskema-fidelitet og vold

Figuren viser, at der er en mindre andel af borgere, der har begået vold, blandt dem, for hvem metoden er udført med høj fidelitet, sammenlignet med lav fidelitet. Kun ca. 25 pct. af borgerne med en metodefidelitet på over 50 har begået vold, mens det er tilfældet for 60 pct. af borgerne med lav fidelitet. Der er således en sammenhæng mellem fidelitet og vold.

Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at høj fidelitet er årsagen til mindre vold. Der kan være andre årsager end fideliteten, til at denne gruppe af borgere er mindre voldelige. Der er således også et sammenfald mellem fidelitet og vold begået inden projektet, hvor de borgere, der har højest fidelitet under udarbejdelsen af mestringskemaet, har begået mindre vold inden projektet (ikke-signifikant sammenhæng). Denne analyse kan understøtte en hypotese om, at høj fidelitet i højere grad kan lade sig gøre med borgere, der ikke har en historik med vold, og at de borgere, der har en historik med vold, besidder nogle karakteristika, der både betinger lav fidelitet og vold.

På botilbudsniveau er der som sagt mindre variation i graden af fidelitet ift. udarbejdelsen af mestringskemaet. Vi har her undersøgt, om der er sammenhæng mellem den aggregerede fidelitet på tværs af borgerne og på udviklingen i antallet af voldsepisoder i løbet af projektet, og der er umiddelbart ingen sammenhæng her. Det er således ikke sådan, at jo større fidelitet på botilbudsniveau, jo mindre vold.

3.4 IMPLEMENTERING AF BVC OG MESTRINGSNIVEAU

Den voldsforebyggende metode består grundlæggende af to forbundne redskaber: mestringskemaet og BVC. I dette afsnit præsenteres implementeringen og den løbende anvendelse, scoring, af disse to redskaber. Vi starter med anvendelse af mestringskemaet som udgangspunkt for scoringer.

3.4.1 Mestringsniveau

For hver borger er der gennemsnitligt brugt lidt over en måned på at udarbejde et mestringskema. Når dette er udarbejdet, kan medarbejderne registrere mestringsniveau for borgeren – evt. sammen med borgeren. Mestringsniveauet registreres to-tre gange om dagen for hver borger, og hvis scoren er 1 eller 2 (eller hvis der er udslag på en af de generelle indikatorer), registreres også BVC. I løbet af projektet er der samlet set blevet foretaget ca. 211.000 af sådanne registreringer, inden dataindsamlingen afsluttedes.

Medarbejderne beskriver, hvordan det kan være vanskeligt at inddrage borgerne i at vurdere mestringsniveauet, og at vanskelighederne oftest er med de samme borgere, som havde vanskeligheder med – eller modstand imod – at deltage i udarbejdelsen af skemaet i første omgang. Nogle borgere kan og vil forholde sig til deres eget mestringsniveau, mens det for andre borgere er medarbejderen, der på baggrund af mestringskemaet forholder sig til niveauet. Som også tidligere beskrevet oplever medarbejderne overordnet den største værdi i den fælles vurdering, men finder også værdi i en vurdering, som er foretaget uden borgerens deltagelse.

Ved hver registrering af mestringsniveau har medarbejderne angivet, om borgeren har været deltager i en drøftelse af niveauet. Ud af de ca. 200.000 registreringer har borgerne været involveret i 38 pct., hvilket underbygger hypotesen om, at borgerne ikke er blevet inddraget i høj grad.

En risiko ved den manglende inddragelse i registreringer af mestringsniveau er, at medarbejderne ikke kan huske alle borgernes mestringskemaer og således ikke ved, hvad en 2'er for en given borger dækker over, uden at skulle slå op i skemaet. I en travl hverdag åbner man ikke altid systemet for at afklare dette, og/eller man har ikke en iPad med rundt. Scoringen bliver derfor foretaget på baggrund af et skøn. En medarbejder uddyber:

Man kan ikke huske alle beboere [...] og særligt ikke ved små udsving. Man er lidt tilbøjelig til at vælge 3'eren, fordi man bedst kender habitualtilstanden.

Arbejdet med den voldsforebyggende metode indebærer desuden, at medarbejderne skal orientere sig i borgernes mestringsniveau ved starten af hver vagt (mestringsniveau og BVC). It-systemet er indrettet sådan, at når medarbejderen logger ind, vil vedkommende blive præsenteret for en liste over de borgere, som han/hun er primær eller sekundær kontaktperson for, og som der er foretaget registreringer på, siden vedkommende sidst var logget ind. På den måde får medarbejderne et hurtigt overblik over de relevante borgers situation ud fra mestringsniveau (og evt. BVC) ved starten af hver vagt. Ud for hver borger skal medarbejderen tjekke en boks af for at bekræfte, at vedkommende har set scoren og dermed orienteret sig i borgerens situation.

Det er imidlertid kun 24 pct. af disse registreringer, der bliver bekræftet, hvilket indikerer, at it-systemets funktion med at give overblik over borgeren ikke bliver brugt systematisk. Når det bliver brugt, så bliver registreringerne bekræftet inden for 3 timer efter sidste registrering, hvilket passer godt med et mønster, hvor der registreres i slutningen af en vagt og i starten af den næste.

Den lave andel af bekræftede registreringer er den eneste kvantitative indikator, vi har til at vurdere, om medarbejderne følger metoden ift. at orientere sig i borgernes mestringsniveauer ved starten af vagten. En medarbejder kan imidlertid godt have orienteret sig uden at bekræfte det i systemet, hvilket betyder, at vi må formode, at den virkelige andel er større.

Dette bekræftes også via interviews på botilbuddene, hvor medarbejdere og ledere fortæller om udviklingen af forskellige lokale praksisser for at holde sig selv og kollegaerne orienteret om borgernes situation. Nogle har en tavle i personalerummet, hvor borgernes niveauer skrives ind, andre holder vagtskifttemøder, hvor der foretages en mundtlig overlevering, og nogle har it-systemets borgeroversigt åben på en storskærm i personalerummet osv. Fælles for disse praksisser er, at der er fokus på at holde et overblik over borgernes mestringsniveauer, og at metoden derfor følges – dog uden at it-systemet opfanger det.

Her har vi taget BVC'en fysisk frem i et visuelt skema på en tavle på kontoret. De aktive BVC'er er det første, vi ser, når vi møder ind.

3.4.2 BVC

Medarbejderne har kunnet foretage BVC-scoringer fra det øjeblik, borgeren blev oprettet i it-systemet. Metoden foreskriver, at borgeren skal BVC-score ved hvert vagtskifte (eller oftere, hvis der er behov), hvis BVC aktiveres. Dette indebærer, at borgere med en aktiv BVC på døgnbemandede steder skal scores tre gange i døgnet, og at borgere på steder med almindelig bemanning skal scores to gange i døgnet.

BVC er et redskab, som på sin vis er lettere at anvende end mestringskemaet, idet der er opstillet kriterier for scoringerne, som ikke er afhængige af kollegaers eller borgerens samarbejde. En medarbejder kan således foretage en BVC-scoring ud fra observation af en borgers adfærd alene.

Der skal som udgangspunkt ikke foretages BVC-scoringer hele tiden. Først når en borger scores lavt i mestringsniveau, eller når en eller flere af de såkaldte 'generelle indikatorer' er til stede, skal BVC aktiveres. It-systemet hjælper medarbejderen med at huske reglerne og foreslår, når BVC skal aktiveres. Medarbejderen kan dog vælge at overhøre adviseringen og undlade at aktivere BVC, hvis det skønnes bedst. Da der er så mange måder at aktivere BVC på og stadig være loyal over for metoden, har vi ikke kunnet bruge registreringerne fra it-systemet til at analysere, hvorvidt der foretages BVC-scoringer, når de bør foretages.

Medarbejderne tilkendegiver, at de er meget opmærksomme på, hvornår BVC skal aktiveres. Hvor registreringerne af mestringsniveau pågår løbende og flere gange om dagen, så bliver BVC først aktiveret, når der er behov for det, og der er øget risiko for vold.

BVC er imidlertid ikke kun en indikator – med BVC foreskrives også en række forbehold, som skal tages, når BVC er aktiv. Blandt andet skal BVC forblive aktivt i 72 timer, efter at der ikke er øget risiko for vold (kun 0-scoringer i tre døgn), og al den tid BVC er aktivt, må medarbejderne ikke være alene med borgeren. Begge forhold kan mange borgere, ifølge medarbejderne, have svært ved at forstå, og for nogle kan det virke konfliktoptrappende.

Det er sjældent, at vi går to ind – for det er ofte konfliktoptrappende. Så står den anden person på gangen og er klar, men ikke synligt. Med enkelte beboere kan man godt gå to ind. Der virker det. Det er særligt én beboer, som forstår, hvad det handler om – selvom hun bliver træt af det, accepterer hun det. Det har en god virkning. Selvom vi stadig har hvert vores syn på vold.

For nogle borgere kan den aktive BVC imidlertid også opleves som tryghedsskabende, idet de så ved, at personalet er ekstra påpasseligt. En borger fortæller:

Jeg fortæller dem også, når min BVC er aktiv. Når jeg er dårlig psykisk, bliver jeg voldelig, og derfor minder jeg dem om, at de skal være to omkring mig, når jeg er scoret. Det er tryghed for mig. Men når man så langt ud, at man har det skidt, så ved de, hvordan de skal reagere. Personalet er meget gode til at bruge skemaet. De kender os beboere bedre. Du får overblik over, hvem beboerne er. Jeg tror ikke, personalet er bange for os, men det er en følelse, vi har.

Flere medarbejdere fortæller også, at det på grund af ressourcer kan være vanskeligt at være to medarbejdere på en borger med aktiv BVC:

Men når BVC er tændt, er formålet jo, at jeg har en mand bag mig – men vi er tit alene på afdelingen. Snakker man voldsförebyggelse, giver det ikke mening, at BVC er tændt, når man er alene på arbejde. Vi har sygemeldte medarbejdere på baggrund af den behandling, man kan få af beboerne.

3.5 COACHING I METODEN

Ifølge metoden skal alle medarbejdere deltage i coaching en gang om måneden, og coachingen skal have et særligt indhold, herunder omhandle en konkret udfordring med projektet og positive erfaringer. Flere medarbejdere har i interviewene beskrevet, at det har været vanskeligt at fastholde et fokus på projektet og metoderne i coachingen, og at man i stedet er kommet til at tale om alt det andet, der rører sig på stedet – selvom det ikke i snæver forstand havde noget med projektet at gøre. Til trods for dette viser medarbejdernes registreringer af indholdet af coachingen, at fideliteten på disse to områder er høj. Medarbejderne har registreret, at 81 pct. af de coachinger, de har været med til, har omhandlet en udfordring i projektet, og at 76 pct. har omhandlet positive erfaringer.

Samtlige personalegrupper har gennem hele projektet rapporteret om, at det har været vanskeligt at afholde coaching. Dels har der været forvirring om begrebet og formen, og dels har medlemmerne af triaden ikke følt sig godt nok klædt på til at varetage opgaven. Et triademedlem beskriver, hvordan coachingen kan åbne op for problematikker, som er vanskelige at håndtere, og som bør adresseres i et andet forum:

I coachingen oplevede jeg tit, at det var de voldsomme episoder, vi tog op i coachingen – det er jo ikke særligt smart, for jeg kan ikke redde en (kollega), der er faldet helt ned i kulkælderen. Jeg kan jo kun snakke og lytte til mine kollegaer, men jeg kan ikke mere. Så har man måske åbnet op for en byld i det forkerte forum. Der må vi bruge vores eksterne supervisor, hvis du har behov for det. Ryger du psykisk ned, kan jeg ikke få dig op igen. Det har været svært at sige til ens kollegaer.

Medarbejdere og triade har imidlertid arbejdet på at gøre coachingen meningsfuld, og mange fortæller, hvordan de i fællesskab gradvist er blevet bedre til at løse opgaven. En medarbejder udtrykker det således:

Der var et par gange, hvor en coach har været syg, og så er vi blevet så gode selv, at vi kunne coache selv. Det er mere coaching i forhold til vores pædagogiske arbejde og ikke metoden mere. Vi får vendt nogle ting, og hvordan vi kan arbejde med tingene omkring mestringskemaet. Superbrugerne deltager stadig til teammøder og er sparringspartner og skriver referat. De har overblikket og sender ud til triaden og resten af huset. De har stadig en funktion i dagligdagen.

Samlet set har medarbejderne registreret, at de er tilfredse (i høj eller meget høj grad) med coachingen i 55 pct. af tilfældene. Analysen af registreringerne viser endvidere, at der er sammenhæng mellem, hvorvidt coachingen har fokus på konkrete projektudfordringer og positive erfaringer med projektet, og hvor anvendelig medarbejderne synes, at coachingen har været. Samlet set peger registreringerne og interviews på, at coachingen fungerer bedst, når den omhandler projektnære forhold og holder sig inden for rammerne af metodens mandat.

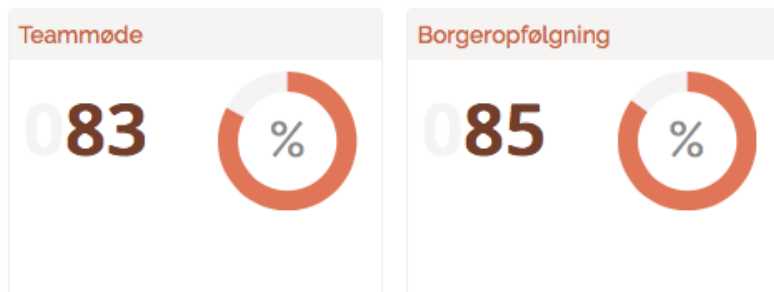
3.6 TEAMMØDE OG BORGEROPFØLGNING

Ifølge metoden skal der afholdes et teammøde og et opfølgende møde med borgeren hver 4. uge. På teammødet skal hver borgers mestringskema drøftes, og evt. ændringsforslag til skemaet skal derefter diskuteres med borgeren på det opfølgende teammøde.

It-systemet er designet til, at medarbejderne skal registrere dato og indhold for teammøde og opfølgende borgermøder. Der har imidlertid ikke været indbygget adviseringer i systemet (da frekvensen for møderne ikke kunne fastlægges på forhånd), og registreringen har ikke været nyttig for medarbejderne i sig selv. Derfor har der kun været meget få registreringer af teammøder og de opfølgende borgermøder.

På baggrund af de registreringer, der er foretaget, er de metodiske retningslinjer for, hvordan møderne skal afholdes, fulgt ret nøje. Figuren herunder viser fideliteten for de to møder:

Figur 3.3: Fidelitet for team- og borgeropfølgingsmøder

Registreringer viser desuden, at der i gennemsnit er ca. 20 dage imellem afholdt teammøde og afholdelse af det opfølgende borgermøde, hvilket absolut er acceptabelt ift. metoden, som foreskriver, at der må gå op til fire uger. Teammøderne resulterer oftest (71 pct.) i, at der ikke foreslås ændringer i borgers mestringsskema – og når der er ændringer, bliver disse kun drøftet med borgeren ca. halvdelen af gangene. Desuden bliver borgeren kun i ca. 2/3 af de opfølgende borgermøder spurgt om, hvorvidt vedkommende har input til ændringer i mestringsskemaet, hvilket ellers er et krav i metoden.

Selvom disse tal kun dækker over en begrænset del af de formodentligt afholdte teammøder, så understøtter de det billede, som de kvalitative data tegner. Dels at borgerne ikke i særlig høj grad inddrages i/er involverede i deres eget mestringsskema, dels at mestringsskemaet ikke er særligt dynamisk og sjældent bliver tilpasset.

Et medlem af triaden på et botilbud uddyber den første pointe således:

De er klar over, at MS eksisterer, men de kan ikke sidde roligt og beskrive, hvordan de har det. Det vil jeg vove at påstå. Der ligger i hvert fald et stort oversætningsarbejde. Det kunne måske godt være muligt. Man kan jo altid overveje, hvilken form borgeren skal inddrages i. Men det er ikke muligt i den form, som anbefales her.

En borger illustrerer den anden pointe:

Vi ændrer ikke rigtigt på skemaet sammen. Vi lavede skemaet for 2 år siden. [...] Jeg kunne godt tænke mig at lave lidt om på mestringsskemaet, hvis jeg får det anderledes.

Det lader således til at være en udfordring at sikre den foreskrevne inddragelse af borgere og kollegaer. Metodisk hænger teammøde og borgermøderne tæt sammen med udarbejdelsen og revideringen af mestringskemaet – og fidelitetsudfordringerne for disse komponenter er også tæt forbundne. Medarbejderne oplever mestringskemaet som et nyttigt redskab og har intentioner om at anvende det i den daglige praksis, hvilket det også i høj grad bliver ift. registreringer af mestringsniveau. Men ligesom det halter med at inddrage kollegaer og borgeren selv i udarbejdelsen af skemaet, således halter det også med at diskutere skemaet på teammøder og sammen med borgeren med henblik på løbende udvikling af skemaet.

Givet sammenhængen mellem fidelitet og vold, som beskrevet ovenfor, udgør dette et potentielt problem. Udarbejdelse og revidering af mestringskema for den enkelte borger er en justering af redskabet, og resultaterne af evalueringen tyder på, at redskabet virker bedre, jo bedre det er justeret. Manglende revidering og vedligeholdelse af mestringskemaet kan derfor resultere i en mindre grad af forebyggelse af vold.

Endnu en pointe er den løbende justering af praksis og den overordnede metode. Som med flere af de øvrige metodiske komponenter har team- og borgermøder, samt den løbende justering af mestringskemaet, været en fortløbende forbedringsproces, hvorunder botilbuddene har skullet finde deres egen form, som har passeret til den måde, de arbejder på, og til deres beboersammensætning. Flere botilbud er således trådt et skridt væk fra den meget strukturerede form omkring de obligatoriske møder og har udviklet en praksis, hvor der løbende bliver foretaget justeringer, evt. i dialog med borgerne. En medarbejder på et botilbud beskriver, hvordan de har udviklet en lokal praksis, som fungerer for dem:

Vi har teammøder en gang om måneden, hvor borgerne og deres mestringskemaer gennemgås. Så diskuterer vi ændringer og tilføjelser. Det er typisk små ændringer. Det tog noget tid at lære systemet at kende, og hvordan man skal score. Men det har ikke fungeret optimalt, når vi ikke har fået alle beboere – der sker meget på en måned, og der kan komme observationer løbende, som burde stå i mestringskemaet. Nogle vigtige observationer kan risikere at blive tabt – det er vigtige oplysninger, også ift. at se udviklingen. Det fungerer altså ikke optimalt, at metoden lægger op til den ene gang om måneden til gennemgang. Superbrugerne har efterfølgende tilladt løbende ændringer.

Da der her er tale om et metodeudviklingsprojekt, er det ikke nødvendigvis et problem, at medarbejderne afviger fra metoden for at opnå bedre resultater. Der er tale om, at man ændrer i praksis, fordi det vurderes, at ændring af praksis vil give bedre resultater.

3.7 METODEN FORUDSIGER VOLD ET DØGN FØR

Formålet med anvendelsen af den samlede metode, med kombination af mestringskema (og scoring af mestringsniveau) og BVC, er at kunne monitorere borgerens mestringsniveau og dermed vurdere, hvornår der er øget risiko for vold – og i sidste ende agere forebyggende i forhold til den øgede risiko.

Via de daglige registreringer af borgernes mestringsniveau og af samtlige voldelige episoder har det været muligt at foretage en analyse af sammenhængen mellem udviklingen i mestringsniveau og forekomsten af vold. For at undersøge dette har vi set på borgerens mestringsniveau i perioden fra syv dage inden episoden for at se, om der er et fald i borgerens mestringsniveau op til episoden.

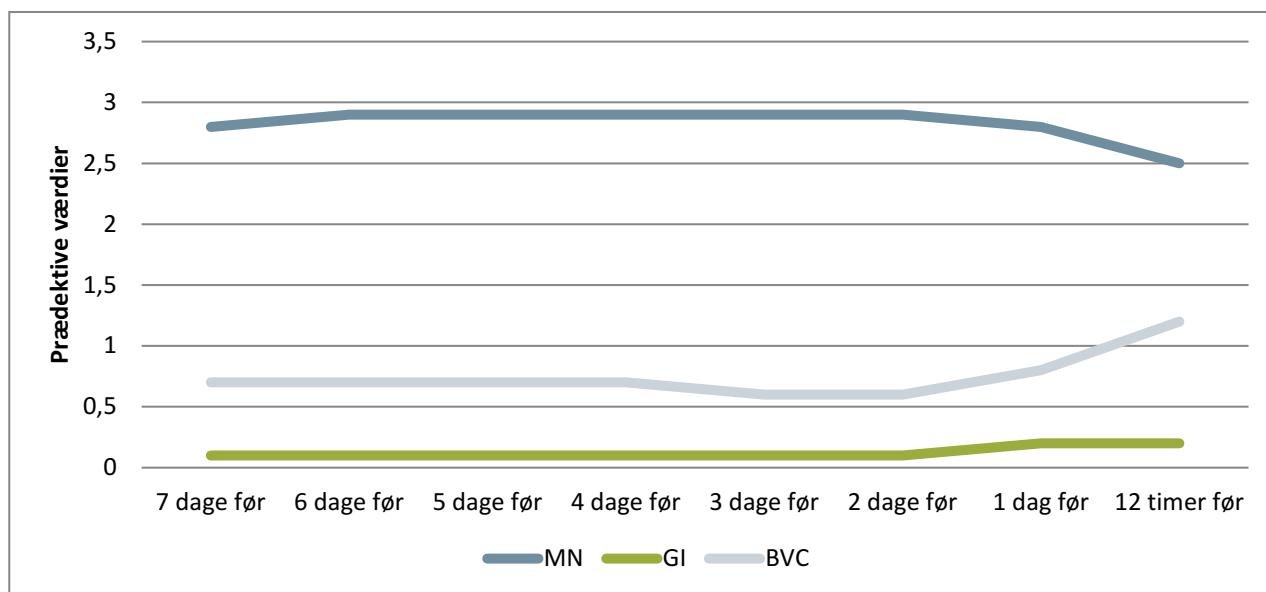
Figuren herunder viser udviklingen i borgerens:

- mestringsniveau (MN)
- generelle indikatorer for afvigelse fra habituel tilstand (GI)
- risiko for vold (BVC)

fra syv dage før til 12 timer op til en given voldsepisode. Vi benytter gennemsnitsværdien for alle de borgerscoringer, der ligger inden for det valgte tidsrum. Mestringsniveauet kan gå fra 1 til 5, hvor habituel tilstand er 3. Jo højere værdier, jo højere mestring. Generelle indikatorer spænder fra 0 til 6. Jo flere parametre, der er aktiveret, jo højere bliver værdien, og jo højere er risikoen for vold, da borgerne afviger fra habitualtilstanden. BVC går fra 0 (lille risiko for vold) til 2 og derover (høj risiko for vold).

Figuren viser, at der sker et tydeligt fald i mestringsniveauet og en stigning i risikoscoren BVC inden en voldsepisode. Der er en begrænset stigning i generelle indikatorer inden en episode. Figuren viser også, at bevægelserne først begynder 36-48 timer inden episoden og først er rigtigt tydelige ca. 12 timer før, den voldelige episode indfinder sig.

Figur 3.4: Udvikling i borgerens mestringsniveau og risikoadfærd fra syv dage før til 12 timer inden en voldsepisode

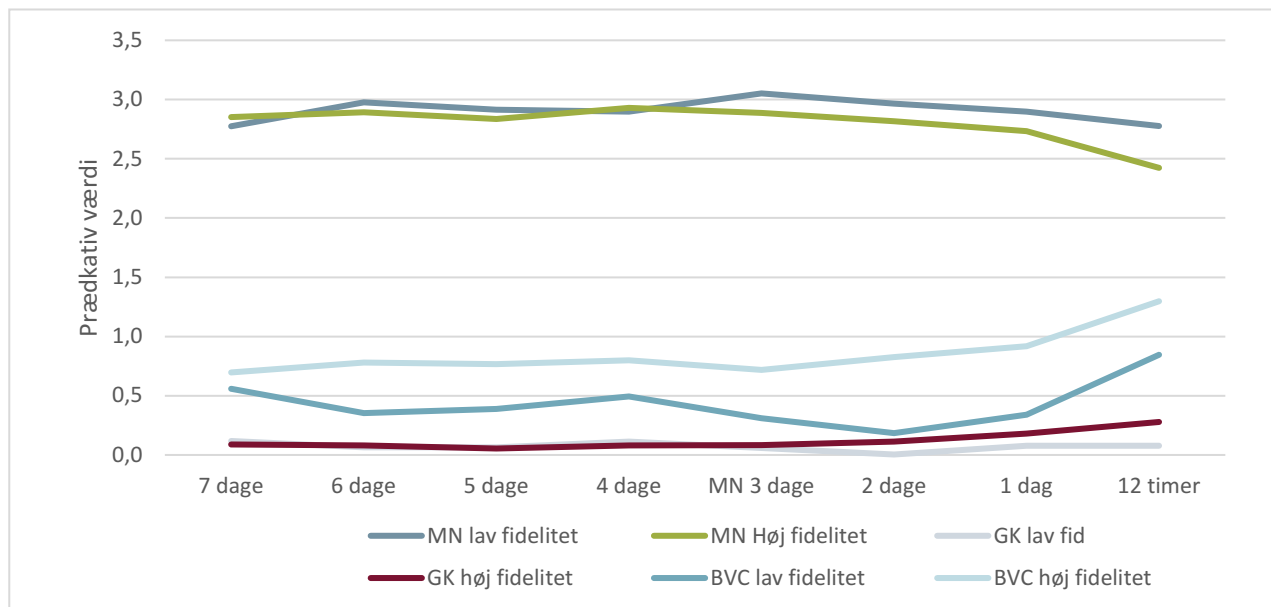
3.7.1 Betydningen af loyalitet over for metoden

Bag ovenstående tal findes imidlertid kun de episoder, som rent faktisk udviklede sig til vold. Der har givetvis også været adskillige tidspunkter med stigende risiko for vold – og udslag på mestringsniveau – som ikke har udviklet sig til vold. I den udstrækning medarbejderne formår at handle forebyggende på tegn på øget risiko for vold, formodes det, at de har forhindrede en række voldelige episoder. Hvis metodens forudsigelser således har ledt til øget forebyggelse, betyder det, at ovenstående graf tegner et for beskedent billede af metodens forudsigelseskraft. Havde man blot observeret og ikke aktivt handlet på den øgede risiko, men ladet situationen eskalere, havde grafens kurver været endnu mere stejle.

Derfor har vi gentaget analysen fra figur 3.4 og fordelt borgerne i to grupper i forhold til 'høj og lav fidelitet'; ved høj fidelitet har man været loyal over for metoden ved selve udarbejdelsen af mestringsniveauet. Det er gjort for at kunne påvise, hvorvidt metoden er bedre til at forudsige vold, hvis metoden er fulgt stringent.

For alle tre redskaber, og dermed den samlede metode, finder vi, at metoden er bedre til at forudsige voldelige episoder for borgere, for hvem udarbejdelsen af metoden er fulgt loyalt. Nedenstående figur viser denne tendens.

Figur 3.5: Udvikling i borgerens mestringsniveau og risikoadfærd fra syv dage før til 12 timer inden en voldsepisode fordelt på 'metodeloyalitet'

3.8 OPSUMMERING

Opsummerende viser analyserne af metodefidelitet, at mange botilbud har foretaget forskellige organisatoriske revideringer, fx ved at indlemme medarbejderrepræsentanter og/eller superbrugere i triaden. Disse revideringer er grundlæggende afvigelser fra metoden, men de er for det meste foretaget for at nå projektets målsætninger – og kan således ses som rettelser af teorifejl og forbedring af metoden.

Superbrugerfunktionen er ligeledes succesfuldt implementeret på de fleste botilbud, og i løbet af projektet er der blevet mindre og mindre behov for superbrugerne, hvorfor deres funktion langsomt er faset ud.

De faglige redskaber, mestringskemaet og BVC, er også i høj grad blevet anvendt som foreskrevet i metoden. Dog er der udfordringer ift. inddragelsen af kollegaer, borgere og netværk – og dette gælder både i den indledende udarbejdelse af mestringskemaet og i den løbende vedligeholdelse.

Med de tilgængelige data kan vi ikke se, hvilke konsekvenser denne afvigelse fra metoden har, men der kan i øvrigt observeres en sammenhæng mellem høj metodefidelitet og reduktion i omfanget af vold. Dette indikerer, at metoden virker efter hensigten, men at der muligvis ville være bedre resultater med en højere fidelitetsgrad.

Metodens virkning understreges endvidere ved, at der analytisk kan spores en sammenhæng mellem udsving på BVC/mestringsniveau og vold. Der er således tilsyneladende en prædiktiv værdi af de to redskaber, og her er der også sammenfald med fideliteten: jo større fidelitet, jo større prædiktiv værdi. Sagt

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

på en anden måde: Jo mere metoden er fulgt til punkt og prikke, jo større sandsynlighed er der for, at en voldelig episode kan forudsiges med metoden.

4. Organisatorisk udbytte og medarbejderprogression

Udbyttet af metoden ses som forandringer, der er indtruffet siden opstarten af projektet, og som antages at gå forud for den ønskede virkning. I analyserne vurderes udbyttet for henholdsvis medarbejdere og for arbejdspladsen som helhed. Datagrundlaget er kvantitativt i form af tilbagevendende spørgeskemaer til medarbejderne samt kvalitativt i form af interviews med ledelse og medarbejdere samt observationer ved casebesøg.

4.1 ORGANISATORISK UDBYTTE

Det organisatoriske udbytte handler om kollektiv faglighed og en fælles faglig praksis. I forandringsteorien antages metoden at føre til en systematisk håndtering og forebyggelse af vold, samt at medarbejderne oplever en øget kontrol over "situationen", hvilket fører til øget tryk og trivsel på arbejdspladsen.

I analyserne finder vi, at begge forventede resultater udspringer af en fælles forståelse af, hvad 'vold' er, hvad der konkret ligger bag, og hvordan det bedst håndteres. Herudover er det tydeligt, at systematikken i metoden både har en fælles faglig betydning og en kollegial og sikkerhedsmæssig betydning.

Elementerne i det forventede udbytte hænger dermed sammen og bliver af flere betegnet som et "kulturskifte", der ikke umiddelbart handler om ændret eller øget faglighed, men om rammen for udøvelsen af fagligheden – det organisatoriske udbytte.

4.1.1 Faglig tydelighed via systematisk tilgang til håndtering og forebyggelse af 'vold'

En øget systematik i det faglige arbejde med håndtering og forebyggelse af vold i botilbuddene har først og fremmest omhandlet at få en fælles forståelse af, hvad der definerer 'vold'.

Det er tydeligt i datamaterialet, at projektets definition af 'vold' har været til megen diskussion og naturligt nok mest i starten af projektet. Diskussionerne har særligt kredset om den psykiske vold. Det være sig "larmende" beboere eller mere bevidst truende sprogbrug.

"Vi var jo en af de afdelinger, der undrede os over, hvorfor vi skulle være med [i projektet]. Vi har jo ikke noget vold – men vi har fået en anden oplevelse af, hvad vold er og fået en anden tolerance ift., hvordan vi bliver talt til" (leder ved slutmåling).

Den øgede opmærksomhed via diskussioner om definitionen af vold vurderes at have to vinkler ind i et organisatorisk udbytte. Den ene vinkel handler om arbejdsmiljø og sikkerhed. Den anden vinkel handler om faglighed i arbejdet med borgere, der udviser adfærd karakteriseret som 'vold'. I dette afsnit analyseres den faglige vinkel i forhold til, hvorvidt der opnås en mere systematisk håndtering og forebyggelse af vold, mens tryk og trivsel behandles i det efterfølgende afsnit.

På tværs af botilbud er det tydeligt, at den fælles definition af vold fører til to gennemgående pointer. For det første, at forståelsen af vold er blevet bredere, hovedsageligt ved i højere grad at medtage den psykiske vold. For det andet, at drøftelserne af vold som begreb også har skabt fokus på uacceptabel adfærd som udtryk for mistro eller sygdom hos borgeren. Det "uacceptable" er dermed ikke alene,

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

at adfærden påvirker medarbejderne (og øvrige beboere), men også at det er et symptom, som medarbejderne fagligt bør agere på.

Det handler efter vores vurdering ikke nødvendigvis om en øget faglighed, men om en større bevidsthed og systematik i den faglighed, som møder borgeren. Vi vurderer, at metoden giver bedre muligheder for at se mønstre i borgernes adfærd og dermed udlede baggrunden for den uacceptable adfærd. Den adfærd, der tidligere blev tålt (som et led i en tankegang om rummelighed), bliver med de objektive observationer og systematikken heri koblet til borgerens tilstand – trivsel og udvikling.

"Vi begyndte at se det som strategier, fx når x kaster med fjernbetjeneren, så sker det af en årsag. Det er en stor holdningsændring. Borgeren forsøger jo at mestre en situation, og her skal vi gribe ind og få tingene til at falde til ro" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

En medarbejder giver i nedenstående citat udtryk for den oplevelse, vi finder på tværs af botilbud, hvor alle oplever også tidligere at have arbejdet fagligt med borgerens tilstand, men at metoden giver dem en øget indsigt i årsagerne bag adfærden og dermed gør det lettere at sætte ind med den pædagogiske faglighed samt at gøre dette tydeligt og ensartet.

"... vi har gjort det i forvejen, men det, at vi arbejder så systemisk med det, gør, at vi har opdaget ting, vi ellers ikke ville. Når man bare observerer, ser man bare mere" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Oplevelsen af systematik og fordelene herved udtrykkes også ved, at flere medarbejdere italesætter, at de oplever, at det er blevet lettere at håndtere de kritiske situationer, fordi de ikke skal "opfinde" en faglig reaktion i situationen.

"Færre tolkninger og mere objektiv viden. Vi ved, når man gør og siger sådan, så betyder det formentlig det og det, og så skal vi gøre sådan" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Dette gør dels den faglige reaktion mere velovervejet, dels mere ensartet, hvilket flere understreger i sig selv er en faglig gevinst, som borgeren har udbytte af. I de følgende to citater fremhæver hhv. en leder og en medarbejder på to forskellige botilbud fordelene ved metoden, i form af at såvel vurderingen og reaktionen bliver mere faglig og mindre personlig.

"Tidligere har borgeren haft forskellige holdninger til personalet – de individuelle relationer har fyldt mere. Det er der ikke længere noget, der bedder. Professionaliteten er styrket" (leder i triaden ved slutmåling).

"Det giver ro for beboerne, at vi gør tingene ens. Det er positivt. Det er ikke afhængigt af, hvem der er på arbejde i dag" (medarbejder ved slutmåling).

Den fælles forståelse af vold anføres således at have en betydning for borgeren, idet vedkommende mødes med samme grænse uanset medarbejder. Udover en fælles grænse for acceptabel adfærd handler det også om en fælles forståelse af baggrunden for adfærden og en fælles aftale om, hvordan adfærden håndteres.

"Arbejdet med borgeren bliver mere struktureret. Man forholder sig til tallene, hver gang man møder på arbejde. Det står systematisk i skemaerne. Det har gjort forskellen" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Vi vurderer dermed, at der er sket en øget systematisering af såvel håndteringen som forebyggelsen af vold i de deltagende botilbud. Herved er den faglige indsats blevet tydeligere og mere ensartet.

4.1.2 Øget kontrol over situationen, tryghed og trivsel

Forventningen om øget kontrol med følgende øget tryghed og trivsel er i nogen grad præsenteret, i og med at medarbejderne ikke individuelt skal "opfinde" den rette reaktion i en ophedet situation, men derimod skal forholde sig til forud indgåede aftaler mellem kollegaer – og i nogle tilfælde også med borgeren. Dette giver i sig selv en større kontrol over situationen.

Datamaterialet viser desuden, at en øget bevidsthed om, hvad der definerer vold, fører til en lavere tolerancetærskel for, hvad man som medarbejder skal kunne tåle. Her vurderer vi, at udbyttet mest af alt handler om at have en fælles forståelse og en fælles grænse. Også dette anføres hovedsageligt som fordelagtigt, fordi det friholder den enkelte medarbejder for at skulle vurdere grænsedragningen fra gang til gang.

"Vi har ikke fået mindre vold, men vi har fået mere fokus på det. Fx når vi skal være to – det i sig selv giver bedre sikkerhed. Der er nogle faste retningslinjer i scoren. Det kan vi godt mærke en forskel på. Det gælder også definitionen på vold, som er blevet udvidet. Det havde vi ikke fokus på før. Vores tærskel ligger nu lavere – vi har fundet en klarere grænse og et fælles sprog. Projektet har nødvendiggjort fælles aftaler og konsensus, så det ikke er den enkelte medarbejder, som skal sætte betingelserne for sit arbejdsmiljø. Man har en gensidig forpligtelse for sine kollegaer. Det er en vigtig læring i det her" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

De fælles drøftelser af, hvordan 'vold' forstås, har skabt en øget fokus på den psykiske vold og dermed en bredere definition, der samtidig har sænket barren for, hvad der stiltiende accepteres. Dette fremhæves herudover af flere ud fra et sikkerhedsmæssigt perspektiv, hvor den enkelte medarbejder – efter at have fået en fælles holdning i medarbejdergruppen – ikke længere selv skal vurdere, om vedkommende kan håndtere situationen alene eller skal bede om "forstærkning".

En ordveksling mellem to kollegaer i et fokusgruppeinterview tydeliggør, at selvom medarbejderne også tidligere fandt, at der var fokus på sikkerhed, så har metoden gjort det lettere og mere objektivt, hvor når man skal være to medarbejdere til stede. Det er dermed ikke medarbejderen, der personligt beder om "hjælp", men metoden, der tilsiger, at der skal være to medarbejdere.

"G: Ja, man går ikke alene ind, man skal være to. Vores sikkerhedsforanstaltninger har altid været gode, men det har givet noget ekstra.

T: Den enkelte har fået mandat til at tage en kollega med. Så det skal man ikke diskutere, for det siger metoden" (medarbejdere ved slutmåling).

Metoden giver dermed en systematik og en objektivitet i sikkerhedsforanstaltningen og en fælles tolerancetærskel, der flytter vurderingen fra "den private" til "den kollektive" beslutning om, hvad der udgør et sikkert arbejdsmiljø.

4.1.3 Styrket samarbejde med borgeren

Vi har tidligere i analyserne set, at inddragelsen af borgerne som foreskrevet i metoden har været en udfordring for mange i projektet. Gennemgående henvises til borgernes ofte lave kognitive funktionsniveau samt borgernes manglende evne til at "mærke sig selv" og/eller sætte ord på. Evalueringen kan imidlertid ikke afgøre, om de oplevede udfordringer også handler om manglende redskaber til at hjælpe borgeren til at indgå i samarbejdet med medarbejderne, fx samtalekort, spørgeteknikker eller lignende.

I dele af evalueringens datamateriale er det lykkedes at inddrage borgerne og opnå et samarbejde. Her er det gennemgående en positiv oplevelse, som overrasker medarbejderne med nye og nyttige perspektiver og indsigter.

"Der har virkelig været mange aha-oplevelser at hente, når borgerne er med til det. Hanne har været med i 100 %. Hun gjorde opmærksom på nogle ting, som medarbejderne ikke for havde set. Fx i forbindelse med en psykose, hvor hun skruer op for fjernsynet og ikke vil i bad. Andre er kommet med tilføjelser til mestringskemaet – så har de alligevel tænkt lidt over det. Men der er store forskelle på beboerne" (leder i triaden ved slutmåling).

Nogle af de positive erfaringer omhandler en øget forståelse for borgerens adfærd, mens andre også bidrager til en fælles referenceramme i forhold til, hvordan medarbejderne bedst hjælper borgeren ud af situationen.

"De har også sat ord på, hvordan vi skal stoppe dem i en situation, hvor de er ved at skille køkkenet ad eller smadre bilerne. Det er vigtigt, at de bliver taget så meget med på råd" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Ligeledes finder vi eksempler på, at metoden giver forbedrede muligheder for at italesætte, hvad borgeren selv skal gøre for at få det bedre. I nedenstående citat handler det om at holde sig fra hash og alkohol, mens det i andre eksempler er et spørgsmål om at forlade situationen eller undgå særlige situationer.

"Det kan være svært at involvere borgerne i scoringerne. Men omvendt har vi flere eksempler – når vi har gjort det – på, at der kan være værdifulde indsigter. Fx en borger, som godt kan se, at dagen har været god og gerne vil scores højt. Her har vi så talt om, hvad der skal til at score 5, fx afholdenhed fra hash og alkohol. Så kan de pludselig godt se, at det måske kun kan blive til en 4'er" (medarbejder ved slutmåling).

Citatet understreger igen, at erfaringerne er meget varierede, og at det generelt opleves som en stor udfordring at opnå et egentligt samarbejde mellem medarbejdere og borger. Vi ser dog tendenser til, at holdningen til det frugtbare i at forsøge at udvikle metoder til at skabe en større inddragelse er til stede. Nedenstående citat giver et eksempel på, hvordan det er forsøgt at opnå samarbejde, men citatet er samtidig et godt udtryk for ændringen i roller, hvor medarbejderen giver "ekspert-rollen" til borgeren ved at understrege, at medarbejderen alene kan gætte, mens borgeren ved, hvad det drejer sig om.

"Det handler om spørgeteknikken. Det er vi blevet bedre til undervejs. Vi holdt os i starten til redskabet, og det blev meget statisk. Vi ændrede det til mere dialogbaseret. ... så jeg går i gang, og så skriver jeg noget forkert lidt med vilje. For så siger de (borgeren): "Nej, det er forkert". Så vil de gerne deltage. Du (borgeren) ved, hvad der er rigtigt. Jeg gætter bare. Det er vi blevet stærkere i" (medarbejder ved slutmåling).

Det styrkede samarbejde mellem borger og medarbejder ses ikke så eksplicit som de øvrige resultater, men vi vurderer, at metoden har skubbet på en udvikling henimod et ønske om og erfaringer med, at det nytter at forsøge at skabe samarbejde.

4.2 MEDARBEJDERNES PROGRESSION

Ovenstående fund forventes at vise sig på individniveau hos medarbejderne. For medarbejderen er antagelsen, at der opnås progression på to måder: Dels at medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø forbedres, dels at medarbejderne oplever øgede handlekompetencer (self-efficacy).

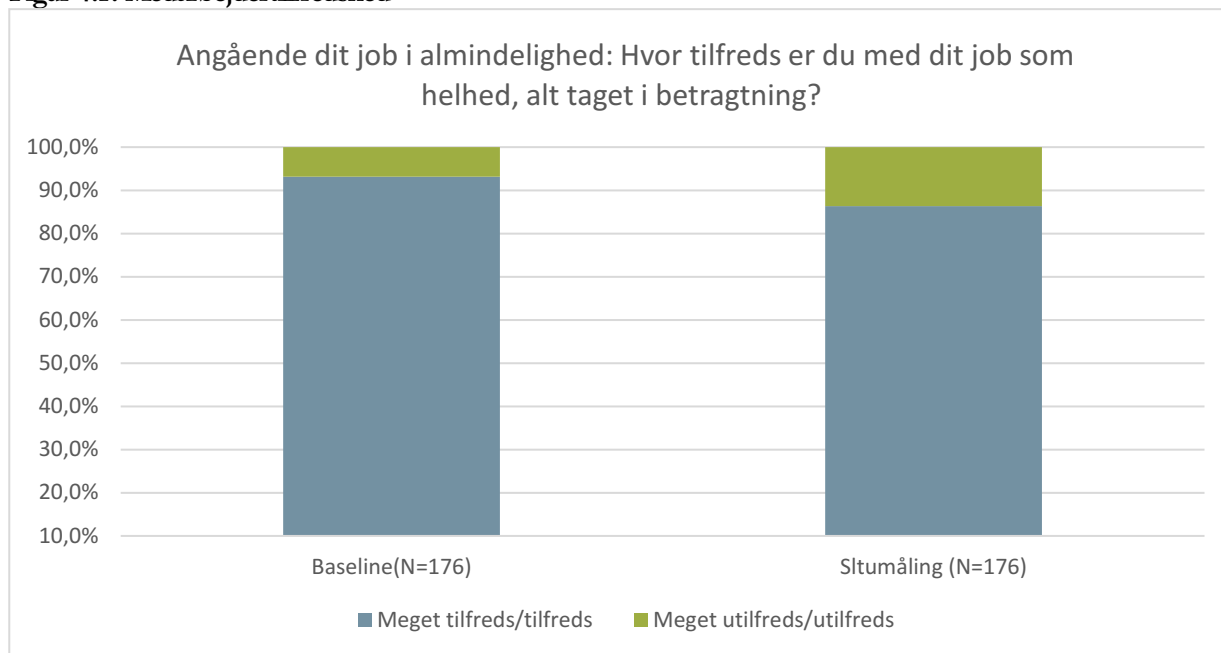
Vi ser først på medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø og herefter på handlekompetencer.

4.2.1 Psykisk arbejdsmiljø

Det forventes, at medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø forbedres som led i implementeringen af metoden, da det systematiske og forebyggende arbejde forventes at medføre øget tryghed og sikkerhed på jobbet. Psykisk arbejdsmiljø består af flere aspekter og kan dermed også måles på forskellig vis. I evalueringen er medarbejderne blevet spurgt til forskellige elementer i deres psykiske arbejdsmiljø.

Vi lægger ud med et overordnet spørgsmål, hvor medarbejderne vurderer deres tilfredshed med deres job. I nedenstående figur ses udviklingen fra første måling ved projektets start til slutmålingen.

Figur 4.1: Medarbejdertilfredshed

Der er en stor tilfredshed blandt medarbejderne. På trods af at andelen af utilfredse er steget en anelse, er der tale om få, der reelt er utilfredse. Medarbejderne har også en høj trivsel. Til målingen har vi anvendt WHO-5⁴, der er et trivselsindeks bestående af fem spørgsmål om, hvordan medarbejderen har følt sig tilpas de seneste to uger. WHO-5 måler graden af positive oplevelser og kan på denne måde anvendes som et mål for medarbejdernes generelle trivsel. Den gennemsnitlige trivselsscore er beregnet ved at lægge tallene i de afkrydsede felter i spørgeskemaet sammen og herefter gange summen med fire. Herefter fås et tal mellem 0 og 100. Jo højere tal, jo højere trivsel. Trivslen er derfor generelt høj blandt medarbejderne. Andelen af dem, der mistrives, er steget en anelse i slutmålingen, dog uden at forskellen er statistisk signifikant.

Tabel 4.1: Medarbejdernes trivsel

	N	Gennemsnitlig totalscore	Standardafvigelse
Måling før indsatsen er igangsat (Baseline)	164	79,4	10,0
Måling efter at indsatsen er implementeret (Slutmåling)	151	77,4	11,2

⁴ <https://sundhedsstyrelsen.dk/~media/874C7A337C5F4450B55476CA535461E3.ashx>

Heller ikke når der er spurgt til helbred og velbefindende, ses der nævneværdig progression. Ligesom der ikke ses nogen forskel i medarbejdernes vurdering af deres arbejdslivs påvirkning af privatlivet. Alt i alt er billedet forholdsvis stabilt uden de store udsving.

De kvalitative fund kan bidrage til fortolkningen heraf. I det kvalitative materiale fremgår det tydeligt, at medarbejderne er en faggruppe, der er meget engagerede i deres jobs og i høj grad før projektet har oplevet vold, trusler og udadreagerende adfærd som et vilkår, der dermed heller ikke har udgjort en udtrykt utilfredshed eller mistroivsel.

Som tidligere beskrevet har projektet medvirket til at sætte fokus på de belastninger, jobbet indebærer i forhold til det psykiske arbejdsmiljø, og flere omtaler en ændret holdning til, hvorvidt man skal acceptere disse forhold som et uomtvisteligt vilkår. Hermed kan projektet påvirke tilfredsheden både positivt og negativt, hvilket er beskrevet i afsnit 4.1.2, hvor bl.a. et længere citat fra en medarbejder sammenfatter den generelle oplevelse ved at påpege såvel en lavere tærskel for, hvad der accepteres (negativ påvirkning), som mere klare procedurer for håndtering (positiv påvirkning).

I et interview beskrives dilemmaet af en medarbejder fra triaden, der dels påpeger lavere sygefravær og færre arbejdsskadeanmeldelser, men samtidig understreger, at overblikket over borgernes reelle situation ikke nødvendigvis fører til tryghed – underforstået, at dette også kan føre til en større synlighed af de potentielle risici og dermed utryghed.

"Vi har et ekstremt lavt sygefravær, og kort inde i projektet havde vi en halvering af arbejdsskadeanmeldelser. I gennemsnit én om måneden primært på trusler. Alvoren varierer. Man kan bedre forebygge episoderne og har bedre overblik over, hvordan borgeren har det – særligt som ny medarbejder. Det vil ikke altid skabe mere tryghed" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Der er dog som allerede beskrevet flere informanter, der omtaler en øget tryghed som et resultat af den nye metode. I forhold til arbejdsmiljø handler det primært om en fælles norm omkring sikkerhed, bl.a. i form af at medarbejderne bakker hinanden op.

Til fortolkningen af data hører også en forståelse af den samlede kontekst. Medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø afhænger ikke alene af den implementerede metode, men også af andre forhold i og omkring deres arbejde.

En væsentlig del af konteksten er de ressourcemæssige rammer, hvor flere informanter italesætter nedskæringer og/eller en større arbejdsbyrde bl.a. på grund af tidligere udskrivning fra hospitalspsykiatrien.

Vi har også bedt medarbejderne forholde sig konkret til, hvorvidt de har været udsat for enten uønskede seksuelle krænkelser eller trusler om vold og/eller fysisk vold. Her finder vi ingen signifikant forskel mellem målingen før indsatsen (baseline) og slutmålingen. Det stabile billede af medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø kan dermed alene være et udtryk for, at medarbejderne ikke oplever ændringer i konkrete hændelser, som de karakteriserer som enten fysisk vold, trusler eller seksuelle krænkelser. Dette skal ses i lyset af, at vi tidligere med det kvalitative materiale har vist, at mange påpeger, at deres definition af vold og krænkelser har ændret sig til en mindre accepterende opfattelse. Det stabile billede af medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø samtidig med en bredere og dermed mindre tolerant opfattelse af, hvad vold er, kan dermed dække over en nedgang i antallet af hændelser. En sådan tolkning finder

støtte i de mange kvalitative udsagn om en oplevet reduktion i antallet af voldshændelser, men kan ikke dokumenteres kvantitativt.

4.2.1.1 Medarbejdernes handlekompetencer

Vi har ovenfor beskrevet en ændret faglig praksis henimod større systematik og øget ensartethed i den faglige forståelse og handling over for uhensigtsmæssig adfærd. Det forventes, at medarbejderne med den implementerede metode vil opleve, at deres handlekompetencer (self-efficacy) udvides. Dette kan ikke ses i det kvantitative materiale, mens det i nogen grad fremgår af de kvalitative data.

Medarbejderne er blevet stillet ti spørgsmål ud fra det validerede instrument General Self-Efficacy Scale (GSE)⁵. Spørgsmålene omhandler respondentens oplevelse af at kunne håndtere udfordringer og forblive rolig og velovervejet i uventede og udfordrende situationer. Totalscoren rangerer fra 10-40, hvor en højere score indikerer højere self-efficacy.

Tabel 4.2: Medarbejdernes handlekompetencer

	N	Gennemsnitlig totalscore	Standardafvigelse
Måling før indsatsen er igangsat (Baseline)	176	32,7	3,9
Måling efter at indsatsen er implementeret (Slutmåling)	176	32,8	4,2

Scoren er meget høj, hvilket betyder, at medarbejderne oplever sig som kompetente til at håndtere udfordrende situationer. Som det ses, er forskellen mellem første og anden måling lille. I de kvalitative data finder vi imidlertid generelt, at informanter oplever, at det er blevet lettere at handle.

"Det er nemmere at arbejde med deres adfærd, efter mestringskemaet er kommet. Når man har scoret dem, ved man i højere grad, hvad der gør dem i bedre humør. Det er fagligt motiverende" (medarbejder ved slutmåling).

En meget erfaren medarbejder fremhæver, at metoden fagligt forbereder medarbejderne, så de har gjort deres faglige handlerum klart, inden de møder borgeren.

"Sammenligner jeg med andre arbejdspladser, er det godt i forhold til opmærksomheden på, at borgeren har det dårligt, inden jeg overbøvedet har været derinde. Jeg ved, min tilgang skal være anderledes, allerede inden jeg har været inde hos borgeren" (medarbejder ved slutmåling).

⁵ [https://www.drugsandalcohol.ie/26768/1/General_Self-Efficacy_Scale%20\(GSE\).pdf](https://www.drugsandalcohol.ie/26768/1/General_Self-Efficacy_Scale%20(GSE).pdf)

Vi tolker det samlede datagrundlag (kvantitativt som kvalitativt) således, at medarbejderne oplever en meget høj grad af faglige handlekompetencer, og at denne vurdering ikke ændrer sig i løbet af projektet, men at flere medarbejdere på tværs af det kvalitative datamateriale italesætter, at metoden gør det lettere for medarbejderne at bruge deres faglige palet af kompetencer, ligesom metoden skaber en forståelsesmæssig kobling mellem sikkerhed/voldsforebyggelse og faglighed.

"Egen sikkerhed kan kombineres med høj faglighed. Drabene fylder jo selvfølgelig, og når jeg bærer andre steder, så bærer jeg sikkerhed som noget, der er særligt og dekoblet fagligheden, mens det hos os er tæt koblet" (leder ved slutmåling).

4.3 OPSUMMERING

Opsummerende viser analyserne af de umiddelbare resultater, at særligt fokus, drøftelse og konsensus om, hvad der defineres som vold, har haft en betydning på de deltagende arbejdspladser. Betydningen ses både i det at have en fælles definition – og dermed flytte vurderingen fra en privat til en kollektiv tolkning – og i form af at flytte grænserne for, hvad der accepteres.

Hermed er der generelt opnået fællesstandarder for handling både ud fra, hvornår der skal handles, og ud fra, hvordan der skal handles. Dette fremhæves generelt som en gevinst ved metoden og tilskrives den systematik, som metoden foreskriver.

Der er generelt en oplevelse af, at inddragelsen af borgerne i arbejdet med metoden er udfordrende, hvilket begrundes med borgernes funktionsniveau. Samtidig ses der dog også eksempler på, at det er lykkedes at inddrage borgerne, og der, hvor det er lykkedes, er erfaringerne, at det giver nyttig viden og nyttige redskaber.

Når vi analytisk ser på medarbejderne, viser resultaterne ikke en forventet forbedring i det psykiske arbejdsmiljø. Det psykiske arbejdsmiljø vurderes derimod ganske stabilt af medarbejderne fra start til slut i projektet. Vi finder heller ikke den forventede positive udvikling i jobtilfredsheden.

Fra projektets start var der en forventning om, at medarbejderne ville øge deres handlekompetencer. I det kvalitative materiale fremgår det generelt, at medarbejderne oplever, at det er blevet lettere for dem at bruge deres kompetencer samt at bruge dem velovervejet i kraft af en øget mulighed for at være fagligt forberedt i mødet med borgeren. Dette kan imidlertid ikke understøttes af de kvantitative data, der viser et uændret niveau af handlekompetencer.

5. Indsatsens virkning på borgere

I det følgende kapitel beskrives indsatsens udbytte på borgerniveau. Det handler om at afdække, om borgernes trivsel og mestringsniveau er steget, fra før indsatsen blev implementeret og til nu, og om der er sket et fald i antallet af voldsepisoder (de sidste to trin i virkningskæden). Analysen baserer sig på data for tilbagevendende målinger af borgeres progression på henholdsvis trivsel og mestring, fra før indsatsen blev implementeret og til efter. Derudover inddrages data for voldsepisoder for hele perioden. Beskrivelser af voldsepisoder sker ud fra kvantitative registreringsdata, som medarbejderne har udfyldt efter hver hændelse. Beskrivelsen dækker altså ikke over beboerens version af det, som skete. Borgere, der har haft en udadreagerende adfærd, kan have en helt anden version af det, som skete.

Som led i evalueringen er der gennemført en effektmåling (bilag 2). Formålet med effektmålingen er at undersøge om der kan påvises en effekt af indsatsen. Undersøgelsen er designet til at gøre dette ved at sammenligne antallet af voldsdage i botilbud, der har implementeret indsatsen med lignende botilbud, der ikke har implementeret indsatsen. En forudsætning for en vellykket effektmåling er, at botilbuddene – i både indsats og sammenligningsgruppe - registrerer voldsepisoder i hele projektperioden. Det har desværre vist sig at være vanskeligt at indsamle denne information fra de botilbud, der ikke har været en del af indsatsen. Nogle botilbud har været ihærdige og har registreret i hele perioden, mens andre ikke har registreret konsekvent for hele perioden. Det betyder altså, at effektmålingen er behæftet med væsentlig usikkerhed.

5.1 BORGERENS TRIVSEL OG MESTRING

Formålet med indsatsen og dennes metoder er at forebygge vold, blandt andet gennem målrettet arbejde med udvikling af borgerens mestring. Gennem en højnet mestring øges borgerens selvindsigt og mestring af egen adfærd, og risikoen for udadreagerende adfærd mindskes.

Ved sammenligning af mestringsniveauet blandt alle borgere, før indsatsen blev implementeret og til bagefter, finder vi en stigning i andelen af borgere, der ligger i den høje ende af mestringsniveauet. Der er altså flere, som har høj mestring nu, sammenlignet med før indsatsen blev implementeret. Helt konkret lå ca. 8 pct. af borgerne på 4 i mestringscore, før indsatsen blev implementeret, mens procentdelen bagefter var på 12, hvilket svarer til en stigning på 4 procentpoint.

Dog er der enkelte usikkerheder forbundet med resultatet. For det første er der sket en til- og fraflytning af borgere i perioden. Her kan der være en mulighed for, at de borgere, der er flyttet ind, havde et højere mestringsniveau som udgangspunkt. Det vurderes dog ikke at være særlig sandsynligt. For det andet er mestringsniveauet en dynamisk størrelse, der kan ændres over tid. Hvis en borger forbedrer sin mestring over en længere periode, er der mulighed for at flytte den forbedrede mestring 'ned' til habituel tilstand. Det vurderes dog også kun at være praktiseret i mindre grad.

Ser vi på borgernes trivsel, er der ikke noget, som tyder på, at trivslen har ændret sig, fra før indsatsen blev implementeret og til nu. Trivsel måles ved hjælp af WHO-5-trivselsscore. Det kan generelt konkluderes, at trivslen er forholdsvis lav blandt borgerne, hvor den gennemsnitlige score ligger på ca. 50 (risiko for depression eller stressbelastning). Trivslen beregnes på baggrund af besvarelsen af fem spørgsmål. Her ser vi, at der er en større andel nu end før, der 'på intet tidspunkt' inden for de sidste to uger *har følt sig aktiv og energisk eller har haft en dagligdag fyldt med ting, der interesserer en.*

5.1.1 Sammenhæng mellem mestring og udadreagerende adfærd

Vi finder en sammenhæng mellem borgerens mestringsniveau og risiko for udadreagerende adfærd. Der ses en signifikant større andel af borgere, der har udøvet vold, blandt dem, der har en lav mestring (under habituel tilstand) (3), end blandt dem, hvis mestringsniveau ligger over habituel tilstand. Udover mestring har medarbejderne vurderet borgernes grad af selvhjulpethed, verbal kommunikation og fysisk mobilitet. Her finder vi, at der er en signifikant sammenhæng mellem en lav grad af selvhjulpethed og en lav grad af verbal kommunikation og det at have udøvet vold i perioden. Der er ingen signifikant sammenhæng mellem graden af fysisk mobilitet, og hvorvidt borgeren har udøvet vold.

I det kvalitative materiale finder vi flere udsagn, der ser denne sammenhæng, men som samtidig også påpeger tidsperspektivet – at det tager tid at arbejde med borgernes selvindsigt og medarbejdernes håndtering af deres øgede indsigt.

”Vi har ikke færre hændelser. Det har givet medarbejderne en bredere forståelse for, hvordan man tackler en borger. Det har givet fundament for ensartet tilgang til det. Det skulle vi peje os ind på” (medarbejder ved slutmåling).

5.2 BESKRIVELSE AF VOLDSEPISODER

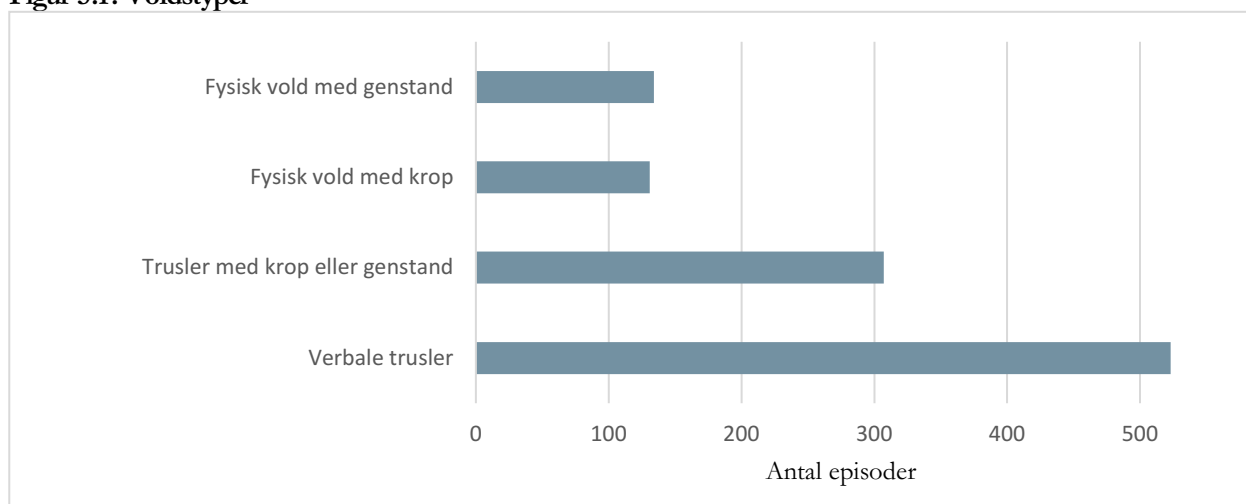
Der er registreret ca. 675 voldsepisoder⁶ i hele perioden. Episoderne er fordelt på 81 af de 827 beboere. Størstedelen af beboerne er gengangere i voldsregistreringerne. 28 pct. af de beboere, som har udøvet vold i projektperioden, er registreret for én enkelt voldsepisode; 59 pct. har udøvet vold 2-20 gange, mens 12 pct. har udøvet vold over 20 gange. 2 personer står registreret for henholdsvis 91 og 64 hændelser. Således er der en tendens til, at der er mange gengangere, og at voldsepisoderne dermed er fordelt over relativt få beboere.

Denne pointe møder vi også kvalitativt, hvor flere informanter fortæller om enkelte borgere som den egentlige udfordring.

Hver episode kan bestå af forskellige typer af vold. Nedenstående graf viser en fordeling på henholdsvis verbale trusler, trusler med krop eller genstand, fysisk vold med krop og fysisk vold med genstand. Figuren viser, at verbale trusler er den mest udbredte voldsform.

⁶ Voldsepisoder mellem borgere indgår ikke her. Det er voldsepisoder rettet mod medarbejdere.

Figur 5.1: Voldstyper

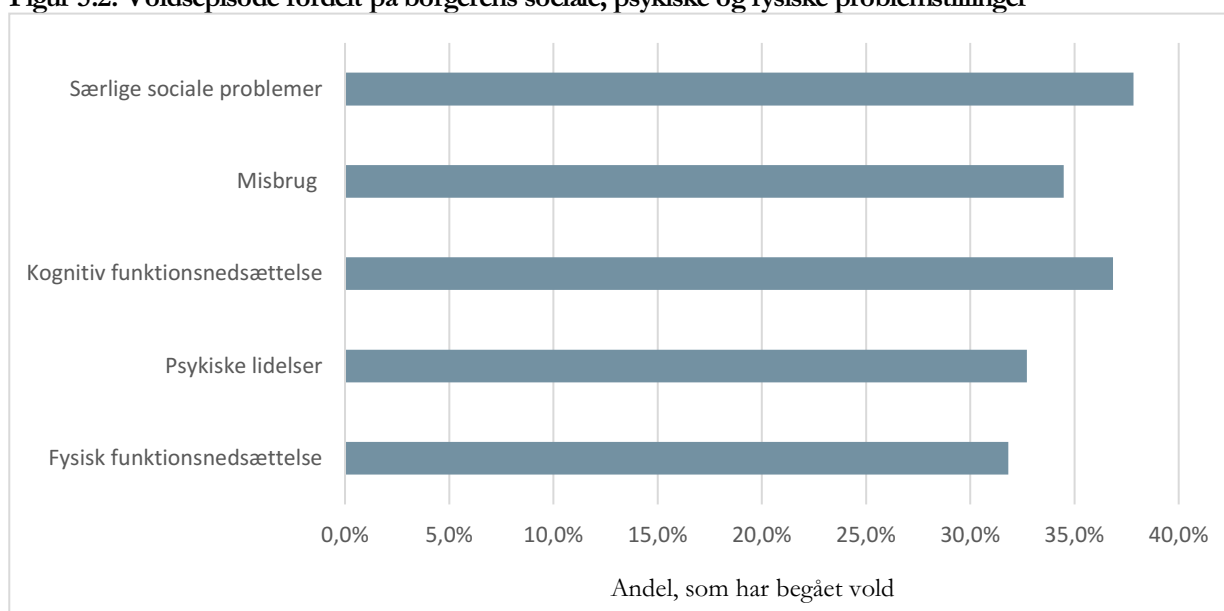

Note: Samme person og episode kan være registreret for flere typer af vold, hvorfor summen af disse tal ikke viser det absolutte antal af voldsepisoder, men er højere.

Det kunne forventes, at borgere, som har udøvet vold før projektperioden, også er de borgere, som har den største risiko for at udøve vold i projektperioden. Den antagelse kan bekræftes. Vi finder en signifikant sammenhæng mellem borgernes voldshistorik, og om de har begået vold i løbet af projektperioden. Der er en signifikant større andel blandt de borgere, der tidligere har begået vold, som har begået vold i projektperioden, end blandt de borgere, som ikke tidligere har begået vold.

For hver voldsepisode registrerer medarbejderen en række informationer om den beboer, der har haft en udadreagerende adfærd. Det muliggør en statistisk undersøgelse af, om der er nogle særlige karakteristika ved de borgere, som har udvist en udadreagerende adfærd. Udfordringen ved at undersøge diagnosernes sammenhæng med udadreagerende adfærd er, at beboerne ofte har en kombination af diagnoser. I nedenstående har vi dog set på sammenhængen mellem det at have udøvet vold i perioden og de enkelte typer af problemstillinger. Figur 5.2 illustrerer sammenhængen mellem den enkelte type af problemstilling og en udadreagerende adfærd.

Figur 5.2: Voldsepisode fordelt på borgerens sociale, psykiske og fysiske problemstillinger

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

Note: Samme person og episode kan være registreret for flere typer af vold, hvorfor summen af disse tal er mere end 100 pct.

Borgere med særlige sociale problemer eller kognitive funktionsnedsættelser er i større risiko for at udøve vold end f.eks. borgere, som har en fysisk funktionsnedsættelse.

Medarbejderne registrerer for hver episode, i hvilken situation episoden skete. Her svarer størstedelen, at episoden blev udløst i forbindelse med henholdsvis 'hjælp til daglige gøremål' eller 'afslag på ønske eller krav'. Dette ser vi også i det kvalitative materiale: Konflikter opstår i situationer, hvor borger og personale har forskellige opfattelser af, hvad der skal ske i en situation. Det underbygges yderligere af forskning på området.⁷

"Konflikterne opstår stadig mest i forbindelse med medicinudlevering, og hvis borgeren ønsker noget andet, end vi kan give. Korrigeringsadfærd, eller hvis vi har forventninger til borgeren. Det er der, konflikter opstår. Og der er BVC ikke anvendeligt" (medarbejder ved slutmåling).

Ca. 60 pct. af medarbejderne har været udsat for vold i perioden. Hvis man sammenligner karakteristika for medarbejdere, der har været involveret i en voldsepisode, med dem, der ikke har, finder vi, at der en relativt højere andel af kvinder, som er blevet udsat for vold, end af mænd. Det er også en tendens, der ses inden for andre brancher og arbejdspladser, uden at der dog ligger nogle entydige forklaringer på hvorfor⁸. Derudover ser vi, at det er de fastansatte og dem, der har arbejdet i botilbuddet i en årrække, der har en større risiko for at være udsat for vold. Det antages, at det skyldes, at de fastsatte og erfarne ofte er kontaktpersoner til borgerne og dermed i højere grad bliver inddraget i håndtering af situationer, hvor der kan opstå konflikter, hvorfor de er mere eksponerede end nye medarbejdere, studerende og vikarer.

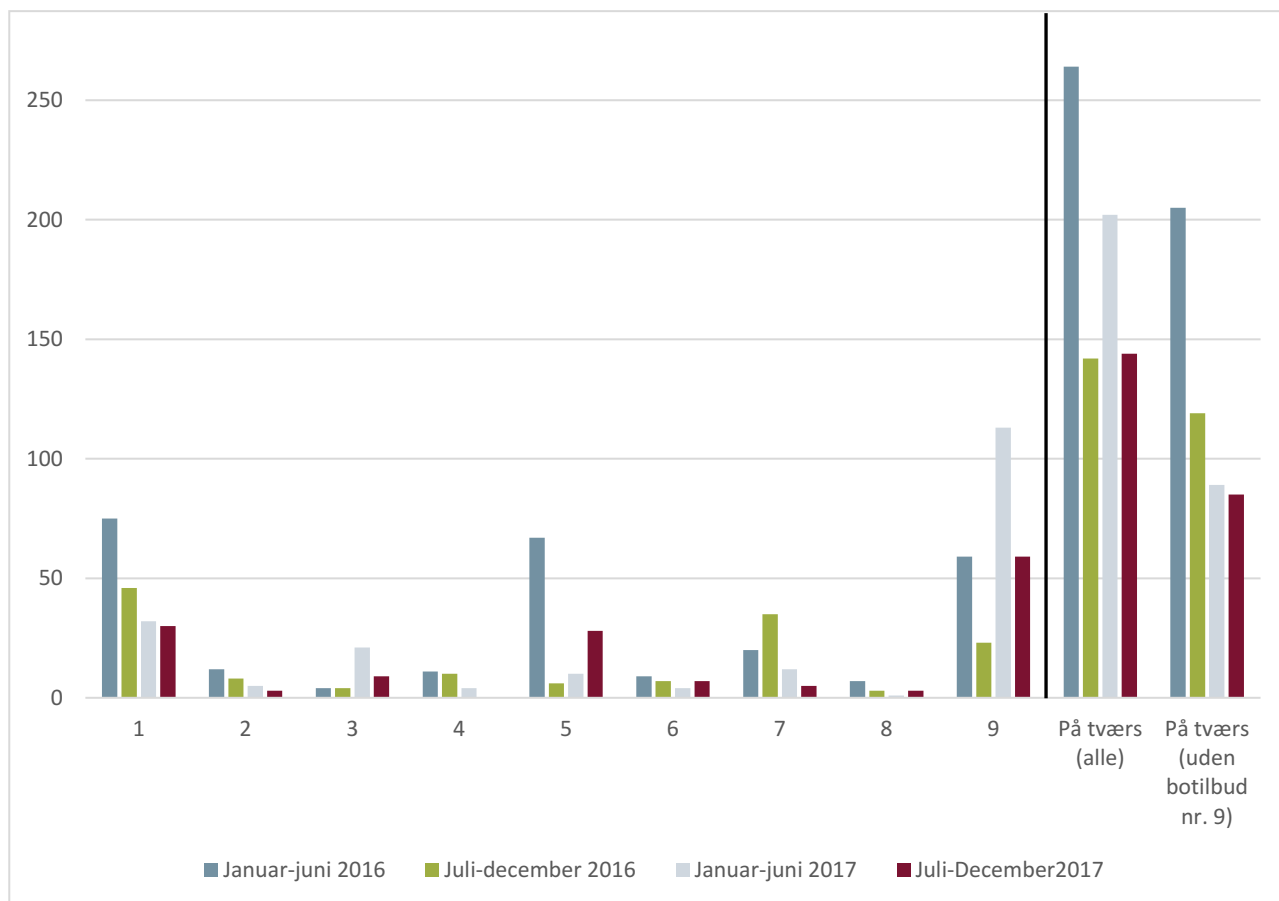
5.3 UDVIKLINGEN I ANTALLET AF VOLDSEPISODER

Formålet med implementeringen af indsatsen er i yderste konsekvens at begrænse antallet af voldsepisoder i botilbud. Det forventes derfor, at der er sket et fald i antallet af voldsepisoder, fra før indsatsen blev implementeret og til nu, hvor indsatsen er implementeret. Figur 5.3 nedenfor viser udviklingen i antallet af voldsepisoder over tid fordelt på hvert botilbud samt på tværs af alle.

⁷ Defactum (2016): Vold på botilbud og forsorgshjem – tværgående analyse & VIVE (2017): Voldsforebyggelse på botilbud og forsorgshjem.

⁸ Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (2016): Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2016.

Figur 5.3: Antal voldsepisoder over tid fordelt på botilbud og på tværs af alle

Note: Se tabel 1.1 for en beskrivelse af målgruppen i de enkelte botilbud. Forsorgshjemmet nr. 10 er ikke med i figuren

Stort set alle botilbud har et fald i antallet af voldsepisoder, hvis man sammenligner første tidsperiode fra januar til juni 2016⁹ med den sidste fra juli til december 2017. Dog ses også udsving imellem de to periodepunkter. Botilbud nr. 9 skiller sig ud ift. de andre tilbud, da de oplever et relativt stort udsving i antallet af voldsepisoder. Botilbuddet har to beboere, der er kendetegnet ved at have betydelige kognitive og fysiske funktionsnedsættelser, og særligt én af beboerne har en høj grad af udadreagerende adfærd.

Ser vi på tværs af alle botilbud, ekskl. nr. 9 (dvs. søjlerne længst til højre), ses et fald i antallet af voldsepisoder, fra før indsatsen blev implementeret og til efter (sammenligning af første og sidste søjle). Det er et fald svarende til 24 procentpoint.

I forbindelse med casebesøg i alle botilbud, hvor vi interviewede ledere, triade og medarbejdere, blev det flere steder påpeget, at de har oplevet et fald i antallet af voldsepisoder siden opstart af indsatsen.

Nedenfor er to udsagn gengivet fra hhv. en leder og en medarbejder på to forskellige botilbud.

⁹ Indsatsen vurderes at være justeret, tilpasset og implementeret i sommeren 2016. Et af kernelementerne i indsatsen er superbrugeres sidemandsoplæring af alle øvrige medarbejdere. Sidemandsoplæringen er gennemført og afsluttet i juni 2016.

Det har overrasket mig, at det er så såre simpelt og godt. Det er ligeud ad landevejen. Vi har ikke så mange arbejdsskadeanmeldelser som tidligere – ikke mange episoder med trusler og vold. Det er minimeret (leder ved slutmåling).

"Vi har et ekstremt lavt sygefravær. Kort inde i projektet havde vi en halvering af arbejdsskadeanmeldelser. I gennemsnit én om måneden – primært på trusler. Alvoren varierer. Man kan bedre forebygge episoderne og har bedre overblik over, hvordan borgeren har det – særligt som ny medarbejder" (medarbejder ved slutmåling).

Dette skal ydermere ses i det lys, at vi i tidligere kapitler har beskrevet, hvordan flere informanter i det kvalitative materiale samtidig påpeger, at deres "tolerancetærskel" for, hvad der defineres som vold, har flyttet sig til en bredere forståelse af vold. Dette vil med al sandsynlighed føre til, at episoder, der tidligere ikke blev betragtet som vold, gennem projektperioden er blevet inkluderet i botilbuddets fælles forståelse af voldsepisoder og dermed registreret.

5.4 OPSUMMERING

Formålet med kapitlet har været at beskrive indsatsens udbytte på borgerniveau. Det handler om at af-dække, om borgernes trivsels- og mestringsniveau er steget, fra før indsatsen blev implementeret og til nu, samt om der er sket et fald i antallet af voldsepisoder.

Mestringsniveauet blandt borgerne ligger højere, efter at indsatsen er blevet implementeret. Helt konkret lå ca. otte pct. af borgerne over habituel tilstand (mestringsniveau større end og lig med fire), før indsatsen blev implementeret, og 12 pct. bagefter, hvilket svarer til en stigning på fire procentpoint. Vi finder en sammenhæng mellem borgerens mestringsniveau og risiko for udadreagerende adfærd. Der ses en signifikant større andel af borgere, der har udøvet vold, blandt dem, der har en lav mestring (under habituel tilstand), end blandt dem, hvis mestringsniveau ligger over habituel tilstand. Vi finder ydermere en sammenhæng mellem en lav grad af selvhjulpenhed og en lav grad af verbal kommunikation og det at have udøvet vold i perioden.

Ser vi på tværs af alle botilbud, ekskl. særforanstaltningen, ses et fald i antallet af voldsepisoder, fra før indsatsen blev implementeret og til bagefter (sammenligning af første periode fra januar-juni 2016 med sidste periode juli-december 2017). Det er et fald svarende til 24 procentpoint.

6. Omkostningsanalyse

Som led i evalueringen er der gennemført en analyse af, hvad det koster at etablere og drifte indsatsen. Hele omkostningsanalysen kan læses af bilag 3.

For at styrke omkostningsanalysens anvendelighed for botilbud, der i fremtiden ønsker at implementere indsatsen, er analysen baseret på et botilbud af "standardstørrelse", og for at sikre sammenlignelighed mellem botilbuddene analyseres botilbud til borgere med psykiske lidelser og borgere med kognitive funktionsnedsættelser i to adskilte grupper."Standardstørrelsen"s parametre er nærmere defineret i analysen, men der tages udgangspunkt i tilbudsstørrelser med 30 hhv. 24 pladser i tilbud for borgere med psykiske lidelser og kognitive vanskeligheder

Omkostningsanalysen viser, at der navnlig i etableringsfasen er forskel på omkostningerne mellem tilbud rettet mod borgere med psykiske lidelser og borgere med kognitive funktionsnedsættelser. For borgere med psykiske lidelser koster det mellem 250.000 kr. og 400.000 kr. at implementere indsatsen i et standard-botilbud. Når indsatsen er implementeret falder omkostninger og er efterfølgende mellem 200.000 kr. og 250.000 kr. i årlig meromkostning i forhold til hidtidig praksis. Meromkostningen pr. borger i tilbuddet er beregnet til 6.700 – 8.400 kr. Gennemsnitligt kræver merarbejdet i forbindelse med etableringen ca. 75 % af en fuldtidsstilling (FTE) jf. timenormen for offentligt ansatte (1.418 timer/år), mens driften kræver ca. 55 % af en fuldstilling.

For botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser er meromkostningen til etablering af indsatsen højere, idet den ligger mellem 500.000 kr. og 800.000 kr., mens den løbende drift ligger på samme niveau i spændet fra 250.000 kr. til 300.000 kr. i årlig meromkostning i forhold til hidtidig praksis for et tilbud af standardstørrelse. Meromkostningen pr. borger i tilbuddet er beregnet til 10.500 – 12.500 kr. Merarbejdet i forbindelse med etablering af indsatsen kræver samlet 1,5 fuldtidsstilling, mens merarbejdet kræver 60 % af en fuldtidsstilling årligt under den løbende drift.

De fagprofessionelle er den gruppe, der trækker den største del af indsatsen i begge typer af tilbud. Det relative merforbrug af tid på tilbuddene svinger mellem 3 % og 4 % i etableringsfasen og omkring 2 % i driftsfasen. Der er således tale om et meget begrænset merforbrug af tid for de fagprofessionelle, når det ses i forhold til den samlede arbejdsstyrke af fagprofessionelle på tilbuddene.

Ledelsen selv beskriver, at de har prioriteret etableringen af indsatsen mellem andre drifts- og udviklingsopgaver, uden at det har krævet mere tid. Men ledelsen beskriver også, at de har skullet løbe stærkere sammen med de fagprofessionelle. Efter de første 2 år af projektet er oplevelsen, at man igen er kommet på omgangshøjde med øvrige udviklingsprojekter.

7. Forsorgshjemmets mestringsprojekt

Der har deltaget et enkelt forsorgshjem i projektet. Erfaringerne herfra har vi valgt at præsentere særskilt, idet forsorgshjemmets vilkår er væsentligt anderledes, hovedsagelig i kraft af at deres beboere har ganske korte ophold på forsorgshjemmet. Vurderingen af forsorgshjemmets erfaringer vil være opbygget på samme vis som den øvrige del af rapporten.

7.1 IMPLEMENTERING

På forsorgshjemmet er der en klar opfattelse af, at man ikke havde kunnet implementere metoderne uden en triadeledelse.

"Det har skabt gejst og engagement, at der har været flere til at sælge idéen og sikre opbakning. Vi har kunnet støtte hinanden. Og det giver en anden respekt, når man sidder på samme niveau" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Vi observerer under casebesøget, at BVC gennemgås ved morgensamlingen blandt personalet, så alle uanset deres placering i organisationen (køkken, værksteder, boenhed mv.) får et overblik over, hvem der skal ydes en særlig opmærksomhed. Dette viser os, at metoderne er bredt implementerede og forankrede i organisationens faste rutiner.

"Så er alle orienteret om, hvad der rører sig. Det giver os en forståelse af, hvem der kræver særlig opmærksomhed, og hvad der har givet anledning til, at de har scoret" (Leder ved slutmåling).

Den positive erfaring eksisterer til trods for, at forsorgshjemmet gennemgående er udfordret af sine beboeres situationer og botilbuddets ramme.

Med udarbejdelsen af mestringskemaet er udfordringen, at beboerne ofte kommer til forsorgshjemmet påvirket af stoffer og/eller alkohol, hvilket gør det vanskeligt at gå i gang med en beskrivelse af en habitustilstand og vanskeligt at inddrage borgeren i arbejdet hermed. Samtidig kan påbegyndelse af mestringskemaet ikke vente, idet borgerne ikke bor på forsorgshjemmet særligt længe (ofte 14 dage). Derfor er det en erfaring, at mestringskemaet ikke altid når at blive færdigudviklet for den enkelte borger. Omvendt har forsorgshjemmet også en del gengangere blandt beboerne. Her påpeger medarbejderne, at når borgeren kommer igen, så fortsætter de arbejdet med mestringskemaet, hvor de slap.

Trods disse udfordringer fremhæver medarbejderne, at mestringskemaet er nyttigt og giver mening for et forsorgshjem. Her understreger medarbejderne, at mestringskemaet giver anledning til at nedfælde de observationer, som også foretages ved indskrivningen, hvilket meget vel kan være påfaldende adfærd, som andre medarbejdere har nytte af at kende allerede de efterfølgende dage.

"Man kan altid bruge det fra start af til at beskrive det øjebliksbillede, man får... Særligt hvis de har en påfaldende adfærd – det er god viden for den næste medarbejder, han møder. Mestringskemaet er jo også flytbart" (medarbejder ved slutmåling).

Der er en erkendelse af, at i opstarten vil mestringskemaet lægge ud uden den store inddragelse af borgeren, men at dette kommer efter afrusning.

Borgernes gennemsnitligt korte opholdstid i forsorgshjemmet gør imidlertid erfaringerne med teammøder om borgerne som mindre afprøvet og uden den store succes. Dette ses også af forsorgshjemmets registreringer af metodefideltet, hvor de på teammøder har en score på 51 pct., mens de på borgeropfølgning og coaching har hhv. 97 pct. og 85 pct. Den begrænsede brug af teammøder tilskrives i det kvalitative materiale, at borgerne netop ikke er på stedet længe nok til, at der skal udføres store ændringer i mestringskemaet og sjældent på baggrund af en større medarbejdergruppes indsigt.

7.2 OUTPUT MEDARBEJDERE, BORGERE, ORGANISATORISK

Såvel lederen som triaden og medarbejderne påpeger, at det store udbytte ligger i dannelsen af et fællesprog, der på én og samme tid gør medarbejderne bedre til at læse borgerne, gør vurderingerne af borgerne mere ensrettede og objektive og ikke mindst tydeliggør den pædagogiske indsats, som beboeren hermed kan forvente at møde – uanset hvem, hvor og hvornår.

"Strukturen i mestringskemaet giver samtidig struktur for borgeren. De får bygget årsager og tilstande ind, så de også selv får lettere ved at se mønstrene og tilpasse dem. Det er en klarere forventningsafstemning. Og det mindsker stressen hos dem, at der er klarere linjer" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

I interviewene gives der flere eksempler på, at borgerne sammen med medarbejderne har fundet mønstre. Når borgeren fx tager høretelefoner på, er det et tegn på, at vedkommende har det skidt, og når borgeren abrupt forlader en situation, skyldes det, at vedkommende har brug for at trække sig.

Der er en klar oplevelse af, at forsorgshjemmet med metoderne har fået en lettere og systematisk måde at inddrage borgerne i at finde løsninger for dem selv, og at det virker. På tværs af informanter nævner de, at de oplever færre konflikter og er meget bevidste om, at der mange situationer, som håndteres anderledes, mens deres tidligere reaktioner ville være konfliktopbyggende.

"Tidligere kunne vi godt have diskussioner om, hvad der skal til, når det eskalerer – nu ligger der et mestringskema til den enkelte borger" (medarbejder i triaden ved slutmåling).

Opsummerende er der en fælles oplevelse af, at udgangspunktet var mange arbejdsskader (42 på et år) og mange konflikter, som krævede, at noget blev gjort anderledes. Der er generelt begejstring over metoderne, der, til trods for at vilkårene på forsorgshjemmet udfordrer tilblivelsen af mestringskemaet i det tænkte og fuldstændige format, omtales som det bedst egnede redskab, de endnu har mødt.

"Vi er ikke blevet voldsomt mere dygtige, men det er blevet mere tydeligt" (medarbejder ved slutmåling).

8. Metode og datagrundlag

Datagrundlaget for midtvejsevalueringen bygger på en række kilder, som dels er en del af den løbende dataindsamling, og dels er indsamlet specifikt til midtvejsevalueringen. Dette afsnit redegør for metode og datagrundlag.

9.1 KVALITATIVE INTERVIEWS

Som led i den løbende kontakt med de deltagende institutioner og umiddelbart inden udarbejdelsen af midtvejsrapporten er der blevet foretaget interviews med superbrugere og ledere på samtlige deltagende steder. I alt udgøres disse af 11 lederinterviews og 11 superbrugerinterviews.

Interviewene har været semistrukturerede og har taget udgangspunkt i interviewguides både med specifikke spørgsmål og med interviewtemaer. Da formålet også har været at 'tage pulsen' på stedernes deltagelse, har interviewene ofte indledende haft en karakter af en mindre struktureret samtale, som efterfølgende er blevet styret lidt strammere.

Temaerne for superbrugerinterviewene var:

- Status på projektet
- Rollen som superbruger på nuværende tidspunkt i projektet
- Det daglige arbejde med Mestringsskema og BVC, herunder egen og kollegaers motivation
- Status på anvendelsen af det elektroniske registreringsredskab
- Hæmmere og fremmere i implementeringen af projektet.

Temaerne for lederinterviewene var:

- Status på projektet
- Implementering af indsatsen, herunder metodefidelitet, coaching, teammøder, borgermøder, superbrugerens rolle og supervision
- Lederens rolle som implementeringsagent
- Udbytte af indsatsen
- Hæmmere og fremmere i implementeringen af projektet.

Interviewene har haft en varighed af en times tid og har haft karakter af en responsiv samtale, hvor der var tid til at gå i dybden med de emner, som var relevante for den enkelte institution. Forud for samtlige lederinterviews er der blevet udtrukket nøgletal på institutionens metodefidelitet, som har været omdrejningspunktet for den første del af interviewet. For en række af superbrugerinterviewene har disse tal også været et fokuspunkt.

Interviewene har ofte givet anledning til sparring med institutionen, hvor evaluator har haft mulighed for at vende eventuelle tvivlsspørgsmål om metoden eller været i stand til at give gode råd til, hvordan fideliteten og registreringspraksis kan optimeres. Således har interviewene været af en formativ karakter, som har været med til at understøtte projektets implementering.

Samtlige interviews er blevet transskriberet.

9.2 KVANTITATIVE DATA

En del af midtvejsevalueringens datagrundlag udgøres af kvantitative data; metodefidelitet, voldsregistreringer, samt trivsel og kompetencer for borgere og fagprofessionelle.

Det kvantitative data er indsamlet via projektets elektroniske registreringsredskab, forebyggevoldnu.dk, som er udviklet særligt til dette projekt. Registreringsredskabet anvendes dagligt af de fagprofessionelle og er designet til at understøtte den faglige metode (arbejdet med BVC og mestringsskema), men indeholder også en række spørgeskemaer, som lanceres til fagprofessionel og borger ved givne intervaller.

Fidelitet

Fidelitetsmålingen baseres på en række oplysninger, som systembrugeren enten selv aktivt indtaster eller som systemet beregner på baggrund af brugerens interaktion med systemet. Fx udregnes fidelitet på udarbejdelse af en borgers mestringsskema ud fra 7 spørgeskemaer, som den fagprofessionelle besvarer i løbet af udarbejdelsen af spørgeskemaet, men også på baggrund af den tid, som er benyttet til udarbejdelsen af skemaet. Hver svar i de 7 spørgeskemaer er tildelt en numerisk værdi afhængig af metodemanualens forskrifter, ligesom en rettidig udarbejdelse af mestringsskema giver maksimalt point (og hver forsinket dag trækker point fra denne værdi). Værditilskrivning til de enkelte svar og handlinger kan således synes tilfældig¹⁰, men den styrende logik er, at hvis metoden følges til punkt og prikke, så er fidelitetsgraden 100 pct., og hvis intet gøres i overensstemmelse med manualen, så er graden 0 pct. Da metoden er ny og fidelitetsmålingen ligeså, så findes der pt. ingen standarder for, hvad man kan forvente, og tolkningen af værdierne skal ses i sammenhæng med det øvrige data (jf. evalueringens mixed method design).

Til midtvejsevalueringen er anvendt de rapportmuligheder, som IT-systemet tilbyder. Dette indebærer, at fideliteten for de enkelte metodeelementer og den samlede fidelitet kan beskrives, men der er ikke foretaget en dybdegående analyse af data udenfor systemet. Derfor forholder midtvejsrapporten sig ikke til de enkelte spørgsmål og elementer, som ligger bag. Disse analyser foretages i forbindelse med slutevalueringen.

Trivsel og kompetence

Med givne intervaller er den fagprofessionelle blevet bedt om at udfylde to spørgeskemaer. Det ene er en trivselsregistrering bestående af WHO-5 trivselsspørgsmål og spørgsmål om det psykiske arbejdsmiljø. Det andet er et spørgeskema til dokumentation af kompetencer ift. at udføre sit arbejde i hh. til metoden, og består af 6 spørgsmål. For begge spørgeskemaer gælder det, at der til midtvejsevalueringen er medtaget to målinger; en baseline ved starten af projektet, samt en anden måling i efteråret 2016.

Voldsregistreringer

Fagprofessionelle og ledere har endvidere anvendt IT-systemet til at registrere voldelige episoder, der i hh. til projektets definitioner af vold både kan indebære verbale trusler, trusler med krop eller genstand, fysisk vold med krop eller fysisk vold med genstand. Ved hver voldsregistrering registreres de involverede medarbejdere og borgere.

¹⁰ Ret beset er værditilskrivning ikke tilfældig, men kontingent.

BVC- og mestringsregistrering

De fagprofessionelle registrerer flere gange dagligt borgernes BVC- og mestringsniveau via IT-systemet. Rent lavpraktisk foregår det sådan, at man åbner IT-systemet og på en liste over de borgere man er tilknyttet, vælger den borger man ønsker at registre for. Hvis mestringskemaet er udarbejdet har man mulighed for at give en mestringscore for borgeren (fra 1-5 med 5 som det højeste). Dernæst skal man registrere, hvorvidt 6 generelle indikatorer er gældende for borgeren (fx om der er afvigelse i habitualtilstanden, om der er medicinsvigt, psykotiske hallucinationer mm), som er afgørende for, om BVC skal aktiveres. Hvis BVC skal aktiveres (eller allerede er aktiveret), skal man forholde sig til de 6 BVC-indikatorer (forvirret, irritable, støjende adfærd, verbalt truende, fysisk truende, angreb på genstande), som hver giver et point i en samlet BVC-score fra 0-6 (med 6 som højeste risiko for vold). Lav BVC og højt mestringsniveau er tegn på god mestring og lav risiko for vold.

Mestringsniveau og BVC registreres som udgangspunkt minimum én gang per vagt (gerne ved afslutning af vagten), hvorfor en institution med døgnbemanding typisk vil have tre registreringer per borger per døgn, mens et tilbud med 16 timers bemanding kun har to.

Prædiktiv værdi af BVC og mestringsniveau

Op til midtvejsevalueringen blev der foretaget en række stikprøver blandt de 14 borgere, som havde flest voldsregistreringer med det formål at undersøge, hvorvidt der havde været usædvanlige udsving i BVC- og mestringsniveau umiddelbart inden episoden og dermed, hvorvidt metoden kan forudsige en voldelig episode. I alt blev 73 episoder undersøgt på denne vis. Undersøgelsen var håndholdt og det blev kvalitativt vurderet ud fra hver episode, hvorvidt BVC og mestringsniveau havde ukarakteristiske udsving ift. pågældende borgers øvrige registreringer. Selv med de metodiske forbehold, der ligger i denne håndholdte undersøgelse, er det endvidere vanskeligt at foretage sådan en undersøgelse, da det må formodes, at en række voldelige episoder er afværget qua metoden. Da resultaterne af undersøgelsen ligeledes viste et meget broget billede, må det konstateres, at det på nuværende tidspunkt er for tidligt at anvende de kombinerede registreringer af vold, BVC og mestringsniveau til at vurdere den prædiktive værdi af BVC- og mestringsregistreringerne.

9.3 ANALYTISK TILGANG

De kvalitative og kvantitative data er analyseret separat samt trianguleret, hvor data kan supplere og nuancere hinanden (mixed methods). Fra de kvantitative data findes tendenser og sammenhænge gennem statistisk bearbejdning inkl. signifikanstest. Her laves primært frekvensanalyser, samt krydstabulering, hvor sidstnævnte tilknyttes en χ^2 test med 95 pct. CL. De kvalitative interviews fortolkes med undersøgelsens formål i baghovedet, og vi har forfulgt interessante emner og pointer og fundet umiddelbare fortolkninger.

Det er først i forbindelse med slutevalueringen, at der foretages en egentlig effektevaluering. Nærværende evaluering afdækker dog i mindre grad nogle sammenhænge inden for indsatsens målgruppe. Effektevalueringen bliver lavet på baggrund af et kvasi-eksperimentelt design, hvor vi via matchning, på baggrund af survey – og registerdata, har fundet lignende botilbud, der har accepteret at deltage som sammenligningsgruppe (kontrol). De registrerer derfor voldsepisoder i hele projektperioden. Effektevalueringen inddrager yderligere data på individniveau via nationale registre.

9. Litteratur

- Berring, L.L. (2015): Deeskalering – håndtering af vold og forebyggelse af tvang på psykiatriske afdelinger. Et handlingsorienteret aktionsforsknings samarbejde. Odense: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet.
- Cornaggia et al., (2011): Aggression in psychiatry wards: A systematic review. *Psychiatry Research*, 189(1), s. 10-20.
- Daffern et al. (2012): Implications for the prevention of aggressive behavior within psychiatric hospitals drawn from interpersonal communication theory. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 56(3), s. 401-19.
- Defactum (2016): Vold på botilbud og forsorgshjem – tværgående analyse.
- Delaftale om udmøntning af satspuljen for 2017-2020: Handlingsplan til forebyggelse af vold på botilbud dateret 14. oktober 2016
- Desmarais et al. (2014): Community violence perpetration and victimization among adults with mental illnesses. *American Journal of Public Health*, 104(12), s. 2342-2349.
- Felton, A. (2015): Psychiatry is a risk business: the construction of mental health service users as objects of risk : a multiple case study inquiry. Nottingham: University of Nottingham, UK Campus, Faculty of Medicine and Health Sciences.
- Fixen et al. (2005): Implementation research: A Synthesis of the Literature, University of South Florida
- Langan, J. (2010): Challenging assumptions about risk factors and the role of screening for violence risk in the field of mental health. *Health, Risk & Society*, 12(2), s. 85-100.
- Region Midtjylland (2016): Vold på botilbud og forsorgshjem. http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_78554/cf_202/Botilbud_og_forsorgshjem.PDF
- Socialstyrelsen (2015): Metodemanual, del 1-3, Mestringsskemaet i kombination med BVC; Superbrugerguiden og Coachingguide, <http://socialstyrelsen.dk/filer/handicap/psykiske-vanskeligheder>
- Socialt Udviklingscenter SUS (2014): Resonans – når relationer får liv.
- The Australian Psychological Society (2011): Evidence-based guidelines to reduce the need for restrictive practices in the disability sector.
- Videnscenter for Arbejdsmiljø: <http://www.arbejdsmiljoviden.dk/Emner/Psykosocialt-arbejdsmiljo/Vold/Hvad-kan-I-gore/Forebyggelse/Oplaring-og-instruktion/Unge-og-nyansatte>
- VIVE (2017): Voldsforebyggelse på botilbud og forsorgshjem.
- Winter & Nielsen (2010): Implementering af politik, Offentlig forvaltning i Danmark, *Academica* 2010, kapitel 5

Bilag 1: Beskrivelse af mestringskemaet og BVC

Mestringskema

Mestringskemaet¹¹ har til formål at hjælpe både borgeren og fagprofessionelle til at skabe opmærksomhed omkring borgerens mestringssevne og give borgere og fagprofessionelle mulighed for at handle i vanskelige situationer. Skemaet skal anvendes som et konstruktivt redskab, der kan hjælpe både borger og fagprofessionelle med at fremme en positiv udvikling af borgerens ressourcer og styrker.

Figur 1 viser mestringskemaet, hvor borgerens adfærd, tilstand/årsag, borgerens indsats og den faglige indsats beskrives for hvert af de fem mestringsniveauer. Mestringsniveau 3 er borgerens habitualtilstand forstået som borgerens vanlige fysiske, psykiske og sociale tilstand (eller normaltilstand). Niveau 4 og 5 beskriver borgerens adfærd, når borgeren har det rigtigt godt, mens niveau 2 og 1 beskriver borgerens adfærd, når borgeren har det tiltagende eller meget svært.

¹¹ Mestringskemaet er oprindeligt udviklet i Region Nordjylland og videreudviklet i dette projekt blandt andet i forbindelse med koblingen til BVC (<http://www.rn.dk/Specialsektoren/Udviklingsprojekter/Udviklings--og-kvalitetsarbejde/Projekt-Mestringskema>).

Figur 1 Mestringskema

Mestringskema
 Borger:
 Fagprofessionel:
 Dato:

		Adfærd	Tilstand/årsag	Borgerens indsats	Faglig indsats
Ressourcer/styrker	5				
	4				
Habilitationsland	3				
	2				
Udfordringer	1				

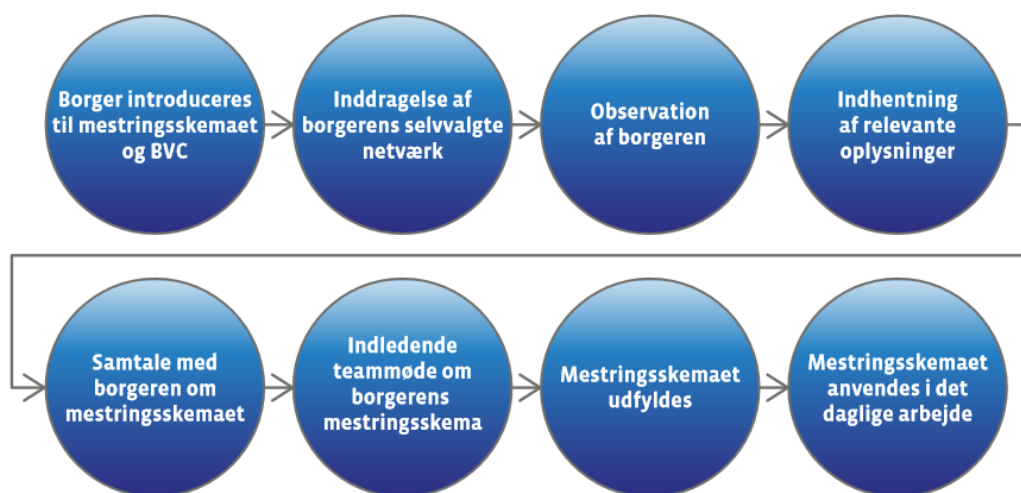
Note: Mestringskemaet er oprindeligt udviklet i Region Nordjylland og videreudviklet i dette projekt blandt andet i forbindelse med koblingen til BVC (<http://www.rm.dk/Specialsektoren/Udviklingsprojekter/Udviklings-og-kvalitetsarbejde/Projekt-Mestringskema>).

Før mestringskemaet kan tages i brug i det daglige arbejde, skal borgeren og fagprofessionelle gennemgå syv trin (fig. 2), der tager ca. 2 måneder.

Første trin er at informere borgeren om arbejdet med mestringskemaet og få samtykke til, at botilbudet eller forsorgshjemmet må indhente relevante oplysninger. På **andet trin** inddrages borgerens selvvalgte netværk, der dels kan være en støtte og hjælp for borgeren, dels kan have relevant viden om borgeren. **Trin tre** strækker sig over den første måned af arbejdet med mestringskemaet, og her observerer personalet grundigt borgerens objektive adfærd og evne til at mestre. I observationen skelnes mellem objektiv beskrivelse af adfærd, som kan sanses, og vurdering af den observerede adfærd, som eksempelvis når adfærden tillægges en årsag. Den objektive observation tilstræbes, for at andre fagprofessionelle, der ikke kender borgeren på forhånd, kan anvende observationerne i mestringskemaet konstruktivt. På **fjerde trin** tages der med borgerens samtykke kontakt til relevante instanser med henblik på at indhente relevante oplysninger om borgeren. Borgerens indefra-perspektiv inddrages i **trin fem** gennem samtaler mellem borgerens kontaktpersoner, borgeren og eventuelt borgerens selvvalgte netværk. Antallet og varigheden tilpasses borgerens behov, idet borgeren skal tænke og tale om mange både behagelige og

svære ting. På **sjette trin** afholdes et teammøde med de fagprofessionelle, der til daglig er tæt på borgeren. På teammødet drøftes observationer af borgeren, det indhentede materiale og samtaler med borgeren og eventuelt borgerens selvvalgte netværk om mestringsskemaet. På baggrund af de forudgående trin udfyldes borgerens mestringsskema i **trin syv**. Efter de indledende trin kan mestringsskemaet tages i brug i det daglige arbejde med henblik på at kunne følge udviklingen af borgerens mestringsevne og kunne overdrage brugbar viden om borgeren mellem vagterne. Vurderingen af borgerens samlede mestringsevne i løbet af en vagt registreres af en fagprofessionel efter hver afsluttet vagt. Borgeren kan også inddrages i at tage stilling til sit mestringsniveau.

Figur 2 De syv trin til udarbejdelse af mestringsskemaet

Mestringsskemaet kan i det daglige bruges, når en fagprofessionel bliver opmærksom på, at der er et udsving i borgerens mestringsniveau. I de situationer kan de fagprofessionelle orientere sig i mestringsskemaet om den faglige indsats og handle ud fra den.

Alle borgers mestringsskemaer og eventuelle ændringer/tilføjelser drøftes på et teammøde hver fjerde uge. En fagprofessionel afholder efterfølgende en opfølgende samtale med borgeren, hvor borgeren har mulighed for at acceptere eller afslå eventuelle ændringsforslag.

Brøset Violence Checklist (BVC)

BVC er et valideret værktøj i behandlingspsykiatrien, der er udviklet til at forudsige voldsepisoder inden for en periode på 24 timer. Formålet med BVC er at bestemme risikoen for en voldsepisode og derved give mulighed for at sætte tidligt ind med forebyggende indsatser.

BVC fungerer som en tjekliste, der understøtter en fagprofessionel vurdering af risikoen for voldelig adfærd. De fagprofessionelle tager i BVC stilling til, om en borger ændrer adfærd inden for de seks fastsatte parametre, som ses i figur 3. Vurderingen af, om der er sket en ændring i en borgers adfærd, tager udgangspunkt i borgerens habitualtilstand inden for disse seks parametre. Borgerens habitualtilstand er beskrevet i niveau tre i mestringsskemaet.

Figur 3 Generelle indikatorer for at anvende BVC i "Styrket indsats til forebyggelse af vold"

- Afvigelser i habitualtilstanden inden for en af de seks parametre jf. BVC, det vil sige, hvis borgeren
 1. er mere **forvirret** end vanligt
 2. er mere **irritabel** end vanligt
 3. er mere **støjende** end vanligt
 4. er mere **verbalt truende** end vanligt
 5. er mere **fysisk truende** end vanligt
 6. går mere til **angreb på genstande** end vanligt
- Borgeren **har udøvet fysisk eller psykisk vold**
- Borgeren har ikke indtaget/modtaget sin vante medicin gennem to døgn eller der er foretaget ændringer i borgerens vanlige medicin (ændret dosis, nyt eller andet præparat)
- Borgeren har psykotiske hallucinationer, som involverer medborgere på botilbuddet eller forsorgshjemmet, fagprofessionelle eller andre personer, som kan befinde sig i nærområdet
- Borgeren isolerer sig eller er svær at få kontakt med (fysisk og mentalt)
- Store forandringer, da disse ofte går forud for udadreagerende adfærd eksempelvis:
 - Efter udskrivelse fra hospital
 - Dødsfald eller anden voldsom oplevelse i nærmeste familie/netværk

BVC-registrering påbegyndes, når fagprofessionelle observerer ændringer i habitualtilstanden for en borger inden for en af de seks fastsatte parametre. Observationer af borgerens adfærd registreres i BVC-skemaet med 1, hvis adfærden er observeret og forværret, og 0, hvis adfærden er observeret, men ikke forværret. Alle scoringer summeres til en samlet score, hvis sammenhæng med risiko for vold kan ses i figur 4.

Figur 4 BVC

Sum	Risiko
0	Lille risiko for vold
1-2	Moderat risiko for vold (der skal sættes ind for at hjælpe borgeren ud af denne tilstand)
3 og højere	Høj risiko for vold (der skal sættes ind for at hjælpe borgeren ud af denne tilstand og iværksættes foranstaltninger til at forebygge trusler og vold)

Bilag 2 - Effektmåling

Formålet med effektmålingen er at undersøge, om den voldsforebyggende indsats har virket efter hensigten og har reduceret omfanget af vold på botilbuddene. Undersøgelsen er designet til at gøre dette ved at sammenligne botilbud, der har implementeret indsatsen, med lignende botilbud, der ikke har implementeret indsatsen. En forudsætning for at kunne bruge dette i en effektmåling er først og fremmest, at botilbuddene registrerer episoderne med vold over en længere tidsperiode. Det har vist sig at være vanskeligt at indsamle denne information fra kontrolbotilbuddene. Dette betyder, at det har været vanskeligt at lave en pålidelig effektmåling med de indsamlede data.

Dette afsnit indeholder en beskrivelse af analysedesign (valg af kontrolgruppe), data (resultatmål, analyseperiode og baggrundskarakteristika) samt en effektmåling. Det understreges, at effektmålingen er behæftet med stor usikkerhed. Samlet set er konklusionen, at det ikke har været muligt at påvise en effekt af indsatsen. Dette skal udover problemerne med data ses i lyset af, at analysepopulationen i denne undersøgelse er lille, og man kan derfor kun forvente at kunne påvise forholdsvis store effekter i en undersøgelse af denne størrelse. Med andre ord vil man i en undersøgelse af denne størrelse ikke kunne skelne eventuelle små effekter af den forebyggende voldsindsats fra den tilfældige variation, der findes i data. Variationen opstår, fordi der er stor forskel på, hvor voldelige de enkelte beboere på botilbuddene er. På trods af dette giver denne undersøgelse nyttig viden i det fremtidige arbejde med at måle effekten af voldsforebyggende indsatser på botilbud, og afsnittet afsluttes med nogle anbefalinger i forhold til dataindsamling i fremtidige effektmålinger.

ANALYSEDESIGN

Det overordnede spørgsmål, der skal besvares i denne effektmåling, er, hvad omfanget af vold på botilbuddene ville have været, hvis botilbuddene ikke havde implementeret den voldsforebyggende indsats (den kontrafaktiske situation). Dette spørgsmål kan man kun besvare ved at finde en lignende gruppe af botilbud, der skal være kontrolgruppe. Indsatsgruppen af botilbud er ikke udvalgt tilfældigt (jf. opgavens ramme), og kontrolgruppen er derfor udvalgt som botilbud, der ligner botilbuddene i indsatsgruppen på en række centrale parametre. Dette beskrives mere detaljeret nedenfor. En begrænsning ved denne type af analysedesign er, at kvaliteten af effektmålingen afhænger af, hvor sammenlignelig kontrolgruppen er på de parametre, der har betydning for voldsudøvelse. Disse parametre afhænger blandt andet af de beboere, der bor på botilbuddene, men også af faktorer på selve botilbuddet, herunder arbejdsgangene i forhold til voldelige beboere og organiseringen internt på botilbuddene.

En anden faktor, der har betydning i forhold til at finde velegnede kontrolbotilbud, er deres motivation til at arbejde med voldsforebyggelse. Dette er der blevet forsøgt taget højde for ved kun at udvælge kontrolbotilbud, der har besvaret det frivillige spørgeskema National Survey For Vold, som vi udsendte til alle botilbud i november 2015. Tanken bag dette er, at disse botilbud har fokus på arbejdet med voldelige beboere i samme omfang som de botilbud, der er udvalgt til indsatsen. På lignende vis kan man forestille sig, at botilbuddenes motivation til arbejdet med voldelige beboere ikke blot afhænger af det enkelte botilbud, men også af den tilhørende kommunes velvilje til arbejdet med voldelige beboere, da der kræves en kommunal medfinansiering på 30 pct. ved deltagelse i indsatsen med at forebygge vold. For at tage højde for dette udvælges der derfor kun kontrolbotilbud fra kommuner, der har givet tilsagn ved ansøgning om deltagelse i undersøgelsen.

Efter dette første trin i udvælgelsen af kontrolbotilbud opdeles botilbuddene i indsatsgruppen i to puljer: Botilbud med dømte til foranstaltning og botilbud uden dømte til foranstaltning. Til botilbud, der

har dømt til foranstaltning, udvælges kontroller, der ligeledes har dømt til foranstaltning, eller som selv er en særforanstaltning. Til de resterende botilbud i indsatsgruppen udvælges der på baggrund af oplysninger fra Tilbudsportalen (der giver mere detaljeret information om blandt andet målgruppe end National Survey for Vold) kontrolbotilbud, som har samme eller større målgruppe af borgere. Herefter anvendes oplysninger fra National Survey for Vold til at vurdere, om de udvalgte botilbud har den samme fordeling af målgrupper og gennemsnitlig opholdsvarighed som botilbuddene i indsatsgruppen.

I udgangspunktet udvælges 33 botilbud som velegnede til en kontrolgruppe. Vi ender med at have data om voldsepisoder fra i alt 9 af disse.

Ved at vælge kontrolgruppen på denne måde måles effekten af den voldsforebyggende indsats op mod "det man ellers gør" på lignende botilbud. En ulempe ved dette er, at man ikke ved, hvad der præcist måles op imod, herunder hvad indholdet og omfanget af eventuelle voldsforebyggende indsatser i kontrolgruppen er. På den anden side giver det ikke mening at sammenligne med tilfældigt udvalgte botilbud, som kan være helt anderledes end botilbuddene i indsatsgruppen på en række parametre af betydning for omfanget af vold. Det kan dreje sig om, at de ikke har voldelige beboere, ikke har fokus på voldsforebyggelse overhovedet eller har en helt anden beboersammensætning. Derfor er denne analyse designet som beskrevet ovenfor.

DATAGRUNDLAG

Det helt overordnede formål med den voldsforebyggende indsats er at reducere omfanget af vold på botilbuddene. Det primære effektmål er derfor omfanget af vold begået af beboere på botilbuddene. Analysepopulationen udgøres af beboere, der har været involveret i mindst én voldsepisode i analyseperioden. I kontrolgruppen findes der ikke oplysninger om borgere, der bor på botilbuddene og ikke har haft voldsepisoder. Det viste sig, at det ikke var muligt at få botilbuddene i kontrolgruppen til at afgive denne information. Dette er en begrænsning ved undersøgelsen, da man ikke kan se, om indsatsen faktisk betyder, at der er færre beboere i indsatsgruppen, der i det hele taget begår vold. Vi kan kun undersøge omfanget af vold hos de beboere, som har mindst én voldsepisode i analyseperioden.

Vi undersøger alle voldstyper (trusler og fysisk vold) under ét. Det ville også være interessant at undersøge fysisk og psykisk vold separat, men der er for få observationer til, at dette kan lade sig gøre.

Det er desuden nødvendigt at afgrænse analysepopulationen til at se på borgere, der bor i et botilbud i hele analyseperioden. Hvis der af tilfældige årsager eksempelvis er flere borgere, der flytter ud af botilbuddene i indsatsgruppen end i kontrolgruppen, vil selve det, at tidsperioden, man kan måle på i indsatsgruppen, er kortere end i kontrolgruppen, betyde, at der i indsatsgruppen vil være en større andel af de mest voldelige i indsatsdata end i kontrolgruppen. Derfor vælges analysepopulationen som værende borgere, der bor i et botilbud hele perioden.

Der er i indsatsgruppen registreret 783 voldsepisoder i perioden 1/11/2015-16/1/2018 fordelt på 86 borgere fra 9 forskellige botilbud. Nogle borgere har flere voldsepisoder på samme dag. Opgøres observationerne i stedet som antal dage, hvor en borger har mindst én voldsepisode, er der tale om 600 dage, jf. Tabel 1.

For kontrolgruppen er der observationer fra perioden 27/12/2015-4/12/2017. Der er registreret 534 voldsepisoder fordelt på 76 borgere fra 14 forskellige botilbud. Der var altså 14 ud af de 33 udvalgte kontroltilbud, der ønskede at deltage i undersøgelsen. Opgjort som antal dage med vold er der 477

dage. Vi ender med at have data fra 9 botilbud i kontrolgruppen, da de resterende 5 botilbud ikke har voldsregistreringer i anden halvdel af 2016 eller kun har registreringer fra en enkelt dag, jf. Tabel 1.

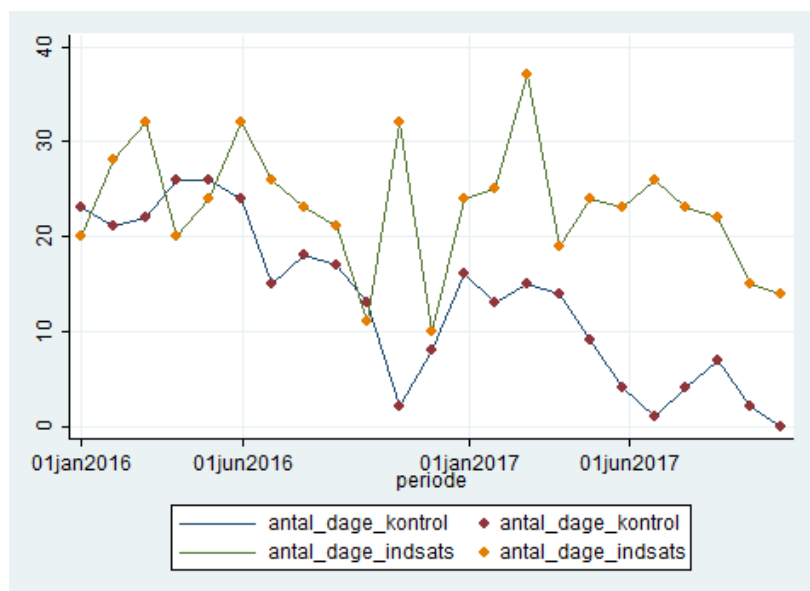
Tabel 1: Antal borgere og botilbud i analysen

Begrænsning	Antal borgere		Antal botilbud	
	<i>Indsats</i>	<i>Kontrol</i>	<i>Indsats</i>	<i>Kontrol</i>
Ingen	86	76	9	14
Observationer i perioden: 1/3/2016-4/12/2017	64	60	9	9
Bor på samme botilbud i perioden: 1/1/2016-4/12/2017				
Observationer i perioden: 1/6/2016-31/12/2016	38	41	9	9
Bor på samme botilbud i hele perioden				

Tallene i Tabel 1 viser også, at en forholdsvis stor andel af borgerne fraflytter et botilbud i perioden fra begyndelsen af 2016 til slutningen af 2017. Sidste række i tabellen viser størrelsen på den analysepopulation, vi ender med at anvende. Udvælgelsen af denne beskrives nedenfor. Det er borgere, der bor i et botilbud i de 7 måneder fra 1/6/2016 til 31/12/2016, og som har mindst én voldsepisode.

Det er valgt at anvende antal dage med vold i effektmålingen. Grunden til valget af dette mål er, at det ikke er så følsomt i forhold til forskelle blandt botilbuddene i, hvordan en voldsepisode adskilles fra en anden voldsepisode. Det vil også reducere betydningen af borgere med mange voldsepisoder en smule.

Figur 1: Antal dage med vold i indsats- og kontrolgruppe for en 30-dages periode

Figur 1 viser antal dage med vold opgjort for borgere, der har været involveret i mindst én voldsepisode i hele perioden, og som bor på det pågældende botilbud i hele perioden. Tallene er opgjort på månedsbasis. Der er 64 borgere i indsatsgruppen og 60 borgere i kontrolgruppen, jf. Tabel 6.1. Ved kun at se på voldsdage for borgere, der bor der i hele perioden, sikres det, at ændringer over tid i antallet af voldsdage ikke bare afspejler en ændring i antal eller sammensætning af borgere, fx at en meget voldelig borger flytter ud, mens en mindre voldelig flytter ind. Figuren viser, at der i kontrolgruppen er en meget tydelig tendens til et faldende antal dage med vold over tid, og at faldet sker allerede fra midten af 2016. Omvendt er antallet af dage med vold nogenlunde konstant over tid i indsatsgruppen, dog med forholdsvis store udsving.

Det er velkendt fra andre typer af undersøgelser, hvor deltagerne bliver bedt om at indrapportere forskellige ting omkring deres adfærd, at deltagernes indrapportering falder efter den første periode. De bliver simpelthen trætte af at indrapportere¹². Så det fald, man ser, skyldes ikke nødvendigvis et faktisk fald i det, man måler, men en ændring i indrapporteringsadfærd. Dette kan være en mulig forklaring på faldet over tid i kontrolgruppen. En forklaring på, at man ikke på samme måde ser et fald i indsatsgruppen, kan være, at der i løbet af denne undersøgelse har været større fokus på botilbuddene i indsatsgruppen. En anden forklaring på faldet kan være, at registreringen i kontrolbotilbuddene er startet senere end i indsatsstilbuddene. Derfor er det vigtigt i denne type af undersøgelse, at data fra kontrolgruppen måles i samme tidsafstand fra starten på indrapportering som data fra indsatsgruppen. Ideelt set ville man tillade en første fase med opstart af indrapportering, hvorefter man kan begynde dataindsamling til brug i analyser. Dette har dog ikke været muligt i denne undersøgelse, da det har vist sig svært i det hele taget at få data fra kontrolbotilbuddene.

¹² I forbrugerundersøgelser, hvor respondenter bliver bedt om at føre detaljerede dagbøger over deres indkøb af madvarer, finder man fx, at der er et betydeligt fald efter den første uge, jf. Ahmed, Naeem, Mathew Brzozowski, and Thomas F. Crossley. 2017. "Measurement Errors in Recall Food Consumption Data." Food Policy.

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

For at undersøge det faldende antal registreringer af vold i kontrolgruppen ser vi på første og sidste dag med en registrering af vold i det enkelte botilbud. Dette vises i Tabel 2¹³.

Første dato og sidste dato med vold er datoerne for henholdsvis første og sidste registrering af en voldsepisode i de enkelte botilbud. Sidste søjle i Tabel 2 angiver, om botilbuddet tilhører indsats- eller kontrolgruppen. Den første række i Tabel 2 viser således, at i botilbud nr. 1 i kontrolgruppen er den første voldsepisode registreret til at have fundet sted den 27. december 2015, mens den sidste voldsepisode er registreret til at have fundet sted den 3. juni 2017.

Tabel 2: Første og sidste dag med voldsregistrering i indsats- og kontrolgruppe

Botilbud	Første dato	Sidste dato	Gruppe
1	27-12-2015	03-06-2017	Kontrol
2	01-04-2016	28-04-2017	Kontrol
3	18-02-2016	12-06-2016	Kontrol
4	06-01-2016	04-12-2017	Kontrol
5	11-01-2016	17-10-2016	Kontrol
6	18-01-2016	23-09-2016	Kontrol
7	21-01-2016	20-06-2016	Kontrol
8	18-03-2016	14-09-2017	Kontrol
9	04-01-2016	29-09-2017	Kontrol
10	28-11-2015	30-11-2017	Indsats
11	07-11-2015	20-10-2017	Indsats
12	03-11-2015	01-01-2018	Indsats
13	30-11-2015	23-11-2017	Indsats
14	07-12-2015	21-05-2017	Indsats
15	01-11-2015	05-01-2018	Indsats
16	02-06-2016	18-12-2017	Indsats
17	06-01-2015	16-01-2018	Indsats
18	19-11-2015	09-12-2017	Indsats

Alt i alt viser Tabel 2, at registreringen ser meget forskellig ud i henholdsvis indsats- og kontrolgruppen. I kontrolgruppen ser det ud til, at 4 af de 9 botilbud holder op med at registrere voldsepisoder allerede i løbet af 2016 inden sidste kvartal. Dette giver en skævhed i data fra kontrolgruppen. For det første giver en kortere måleperiode et lavere antal voldsepisoder. Dette kan man korrigerer for ved at måle per periodelængde. Derudover betyder det, at de mindst voldelige beboere har mindre sandsynlighed for overhovedet at blive registrerede i kontrolgruppen sammenlignet med indsatsgruppen. Dette trækker i den anden retning. Denne skævhed kan man ikke korrigerer for.

Givet de ovenfor beskrevne problemer med manglende registreringer af voldsepisoder i kontrolbotilbuddene har vi valgt at definere analyseperioden som perioden 1/6/2016-31/12/2016 (7 måneder). I denne periode skulle den voldsforebyggende indsats være implementeret i alle botilbuddene i indsats-

¹³ For ikke at vise personfølsomme data vises navnene på botilbuddene ikke.

gruppen, og det er den eneste periode af en vis varighed, hvor der er registreringer i nogle af kontrolbottilbuddene. Det skal understreges, at data fra kontrolgruppen er behæftet med meget stor usikkerhed. Det vurderes ikke at være muligt at udelade botilbud, da dette vil resultere i for få observationer.

Med en længde af analyseperioden på 7 måneder er der 38 borgere i indsatsgruppen (med mindst én voldsepisode) og 41 borgere i kontrolgruppen (med mindst én voldsepisode).

Dette er forholdsvis små stikprøvestørrelser. Det betyder, at vi med stor sandsynlighed (80 pct.) kan påvise en effekt på mindst 0,65 standardafvigelser. Det vil sige, at hvis der er en standardafvigelse på 5 dage med vold, kan man med stor sandsynlighed vise en effekt på 3,25 dage med vold. Der skal altså være en forholdsvis stor effekt af den voldsforebyggende indsats, for at denne effekt kan påvises i en undersøgelse af denne størrelse.

Tabel 3 viser den opsummerede fordeling samt gennemsnit og standardafvigelse for antal dage med vold for indsats- og kontrolgruppe¹⁴. Fordelingerne adskiller sig først og fremmest ved, at en større andel i kontrolgruppen kun har én voldsdag, mens en større andel i indsatsgruppen har to voldsdage. På trods af dette er det gennemsnitlige antal dage med vold lidt højere i kontrolgruppen. Dette er et resultat af et højere antal voldsdage i kontrolgruppen for en eller flere borgere med mere end 5 voldsdage. Givet den lille stikprøve er denne statistik (som er resultatmålet) særdeles følsom over for enkelte borgere med mange voldsdage.

Tabel 3: Fordelingen af antal dage med vold i indsats- og kontrolgruppe

Dage med vold	Indsats		Kontrol	
	Antal borgere	Pct.	Antal borgere	Andel
1	15	39	22	54
2	9	24	4	10
3-5	7	18	8	20
>5	7	18	7	17
I alt	38	100	41	100
Gennemsnit	3,3		3,7	
Standardafvigelse	5,01		3,86	

Der er altså en lille forskel på 0,4 dage med vold mellem indsats- og kontrolgruppen. Dette skal ses i forhold til en standardafvigelse med ca. 4,5 dage. Inden vi går videre med effektmålingen, sammenligner vi indsats- og kontrolgruppe på nogle få baggrundskarakteristika.

Tabel 4 viser fordelingen af en række baggrundskarakteristika i indsats- og kontrolgruppe samt forskellen mellem de to grupper. Dette er altså for beboere med mindst én voldsepisode i analyseperioden. Ideelt set skal indsats- og kontrolgruppe være ens i forhold til baggrundskarakteristika, der forventes at have betydning for omfanget af vold blandt beboerne. Herved sikres det, at en forskel mellem omfanget af vold i indsats- og kontrolgruppe ikke skyldes, at grupperne i udgangspunktet er forskellige. Vi ser på alder, andelen af mænd samt andelen med de forskellige diagnoser. Bemærk, at en borger kan have flere diagnoser. Bortset fra omfanget af personer med kognitiv funktionsnedsættelse er der ikke store

¹⁴ Data er inddelt i grupper med mindst 3 personer i hver undergruppe.

forskelle mellem indsats- og kontrolgruppe. Den sidste søjle i Tabel 4 viser p-værdier for test af hypotesen om, at de enkelte variable (gennemsnit) er ens i indsats- og kontrolgruppe. Den eneste statistisk signifikante forskel mellem indsats- og kontrolgruppe findes i andelen, der har diagnosen kognitiv funktionsnedsættelse. Denne andel er væsentligt højere i kontrolgruppen, hvor 90 pct. af borgere, der begår vold, har den, mens det kun er tilfældet for 55 pct. i indsatsgruppen. Det giver altså en forskel på 35 pct.-point mellem indsats- og kontrolgruppe. Bortset fra denne forskel er indsats- og kontrolgruppe nogenlunde ens målt på de karakteristika, vi har oplysninger om i denne undersøgelse.

Tabel 4: Sammenligning af baggrundsvariable for beboere i indsats og kontrolgruppe (t-test)

	<u>Kontrol</u>	<u>Indsats</u>	<u>Forskel</u>	<u>P-værdi</u>
Alder (år)	47,49	45,79	1,70	0,61
Mand (andel)	0,71	0,66	0,05	0,64
Fysisk funktionsnedsættelse (andel)	0,44	0,34	0,10	0,38
Psykiske lidelser (andel)	0,66	0,76	-0,10	0,31
Kognitiv funktionsnedsættelse (andel)	0,90	0,55	0,35	0,00
Misbrug (andel)	0,17	0,21	-0,04	0,66
Særlige sociale problemer (andel)	0,51	0,39	0,12	0,30

EFFEKT MÅLING

Resultaterne af effektmålingen ses i Tabel 5. Tallene viser, at en borger i indsatsgruppen i gennemsnit vil have lidt færre dage med vold end en borger i kontrolgruppen. De enkelte søjler svarer til inklusion af de forskellige kontrolvariable i forskellige kombinationer. Søjle (1) er den umiddelbare forskel i gennemsnit, som også findes ved at sammenligne gennemsnittene i Tabel 5. Søjle (6) er forskellen, når der er kontrolleret for alle tilgængelige baggrundskarakteristika. Forskellen bliver større, når der kontrolleres for baggrundskarakteristika. Forskellene er dog ikke statistisk signifikante. Borgerens alder og køn har heller ikke nogen signifikant effekt på antallet af dage med vold. I forhold til diagnoserne er det kun, hvis borgeren er misbruger, at der er en (svag) signifikant forskel. Hvis en borger er misbruger, trækker det antallet af dage med vold ned.

Tabel 5: Effektmåling af antal dage med vold pr. beboer med mindst én voldsepisode

<u>Variable</u>	<u>(1)</u>	<u>(2)</u>	<u>(3)</u>	<u>(4)</u>	<u>(5)</u>	<u>(6)</u>
Indsats	-0.392	-0.472	-0.462	-0.550	-0.304	-0.569
	(1.415)	(1.369)	(1.409)	(1.333)	(1.268)	(1.314)

Evaluering af 'Styrket indsats til forebyggelse af vold på botilbud'

Fysisk					0.371	0.501
					(0.479)	(0.460)
Kognitiv					-0.434	-0.737
					(1.187)	(1.433)
Misbrug					-2.203**	-1.791*
					(0.885)	(0.854)
Social					0.989	0.806
					(1.063)	(0.923)
Alder		-0.0474		-0.0497		-0.0462
		(0.0422)		(0.0373)		(0.0378)
Mand			-1.432	-1.508		-1.121
			(1.567)	(1.513)		(1.611)
Konstant	3.707***	5.957**	4.720**	7.134**	3.806**	7.033**
	(1.229)	(2.624)	(1.859)	(2.841)	(1.551)	(3.001)
Observationer	79	79	79	79	79	79
R²	0.002	0.026	0.024	0.051	0.055	0.087

Robuste standardfejl i parentes, clustering på botilbud i fejlede (tager højde for afhængighed mellem borgere inden for et botilbud)

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Referencegruppe: diagnose=psykisk, køn=kvinde

Givet problemerne med de manglende registreringer af voldsepisoder i kontroltilbuddene samt den forholdsvis lille stikprøvestørrelse (set i forhold til variationen) med deraf stor betydning af enkelte meget voldelige borgere i en af grupperne mener vi, at denne effektmåling skal fortolkes meget varsomt og ikke bør tillægges stor betydning.

OPSUMMERING

Der er til vores kendskab ikke lavet effektstudier (med kontrolgruppe), der undersøger voldsforebyggelse på botilbud. De studier, der er lavet om voldsforebyggelse, er lavet i sundhedssektoren på fx psykiatriske eller retspsykiatriske afsnit, jf. Liversage (2017). Det er derfor af særlig stor interesse at opnå viden om effekterne af voldsforebyggende indsatser på botilbud, herunder hvordan man i praksis indsamler data til dette.

Som beskrevet i dette afsnit har det vist sig at være vanskeligt at indsamle data om voldsepisoder for botilbud i kontrolgruppen. Dette kan blandt andet skyldes, at selve det at lave registreringen tager tid, samt at man i kontrolbotilbuddene ikke i samme omfang som i botilbuddene i indsatsgruppen har fokus på denne registrering. Det er selvsagt centralt at sikre en ensartet indrapportering fra botilbuddene i henholdsvis indsats- og kontrolgruppen, herunder at de foretager registreringer i samme tidsperiode og af samme tidslængde. Hvis dette ikke er tilfældet, er data i udgangspunktet ikke sammenlignelige i indsats- og kontrolgruppe og kan derfor ikke anvendes i en effektmåling.

Udover at sikre en ensartet registrering af voldsepisoder i indsats- og kontrolgruppe er det vigtigt at holde styr på ind- og udflytning af beboere i begge grupper.

I denne undersøgelse er der kun brugt efter-målinger i effektmålingerne. Her ville det øge kvaliteten af en effektmåling, hvis man havde før-målinger. Herved ville man kunne undersøge, om indsats- og kontrolgruppe er ens i udgangspunktet i forhold til omfanget af vold hos de enkelte beboere. Og man ville kunne lave sammenligninger af udviklingen over tid. Med manglende før-målinger er der begrænset mulighed for at undersøge, hvorvidt indsats- og kontrolgruppe er ens i udgangspunktet. Endelig ville det også reducere variansen betydeligt at se på ændringer i omfanget af vold over tid. Særligt da denne undersøgelse har vist, at der er meget stor forskel på omfanget af vold blandt de enkelte beboere.

Desuden ville det forbedre analysegrundlaget at indsamle data for alle beboere (ikke kun dem med voldsepisoder). Dette ville give det fulde billede af omfanget af vold over tid. Blandt andet ville man bedre kunne sikre, at de ændringer i voldsepisoder, man måtte se, ikke skyldes større ændringer i beboersammensætningen over tid.

Samlet set er konklusionen fra denne analyse, at det kræver bedre data at kunne lave en pålidelig effektmåling af voldsforebyggelse på botilbud.

Bilag 3: Omkostningsanalysen

Omkostningsanalyse af styrket indsats til forebyggelse af vold i botilbud

Analyse af tidsforbrug og øvrige omkostninger forbundet med etablering og drift

Juni 2018

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	4
2.	Kort om metoden	6
	Indsamling af data	6
	Beregning af omkostninger	6
	Definition af et standardtilbud.....	6
3.	Hvilke aktiviteter omfatter indsatsen?	8
	Etablering (1. omkostningsobjekt).....	8
	Borgerrettede aktiviteter (2. omkostningsobjekt).....	8
	Tværgående aktiviteter og administration (3. omkostningsobjekt).....	9
	Kompetence (4. omkostningsobjekt)	9
1. DEL: ETABLERING		10
4.	Hvad koster etableringen?	10
5.	Tidsanalyse af etableringen	10
	Etablering af botilbud til borgere med psykiske lidelser	11
	Etablering af botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser	11
2. DEL: DRIFT		13
6.	Hvad koster driften af indsatsen?	13
7.	Tidsanalyse af driften	14
	Drift af botilbud til borgere med psykiske lidelser.....	14
	Drift af botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser.....	15
3. DEL: FORSORGSHJEMMET		17
	KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	18
8.	Konklusion	18
	Samlet for botilbud til borgere med psykiske lidelser	18
	Samlet for botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser	18
9.	Perspektivering	19
	BILAG 1: Metode til økonomisk evaluering af indsatsen	21
	1. Fastlæggelse af omkostningsobjekter.....	21
	2. Fastlæggelse af aktiviteter	21
	3. Fastlæggelse af tidsforbrug og øvrige omkostninger	21
	4. Definerings af et standardtilbud.....	22
	5. Fastlæggelse af timepriser	22
	6. Nuancering af tilbuddenes faktiske meromkostning.....	23

1. Indledning

Formålet med omkostningsanalysen er at estimere omkostningerne til hhv. etablering af ”Styrket indsats til forebyggelse af vold i botilbud” (herefter benævnt indsatsen) såvel som meromkostningerne til den løbende drift ift. den eksisterende drift. De løbende omkostninger til den ordinære drift af de eksisterende botilbud ligger således uden for denne analyse.

Som udgangspunkt for den samlede omkostningsanalyse er det i samråd med Socialstyrelsen besluttet, at følgende fire omkostningsobjekter skal være analysens hovedfokus. Således er dataindsamlingen og analysen efterfølgende struktureret med udgangspunkt i disse.

1. Etablering
2. Borgerrettede aktiviteter
3. Tværgående aktiviteter og administration
4. Kompetence.

Hvert omkostningsobjekt består endvidere af et antal delobjekter. Afsnit 3 nedenfor beskriver hvert af omkostningsobjekterne i forhold til, hvilke delobjekter og aktiviteter de dækker over.

Omkostningsanalysen består af to hoveddele. Første del beskriver etableringsomkostningerne, hvilket omfatter omkostningsobjekt 1 ”Etablering” og delobjektet ”Etablering af metode og uddannelse”, som er en del af omkostningsobjekt 4 ”Kompetence”. Anden del beskriver driften af indsatsen, hvilket omfatter omkostningsobjekterne 2 og 3 samt delobjektet ”Løbende oplæring og kompetenceudvikling”, som er andet delobjekt under ”Kompetence”. Afslutningsvis beskrives dog omkostningerne forbundet med driften af et forsorgshjem separat. Tabel 1 giver et overblik over omkostningsobjekter og delobjekter, samt deres anvendelse i de forskellige dele af analysen.

Tabel 1: Overblik over omkostningsobjekter og delobjekter

	ETABLERING Inkluderet	DRIFT Inkluderet
ETABLERING		
Etablering og mobilisering	✓	
Samarbejde i triaden	✓	
Opstart af mestringskema og BVC	✓	
Implementering og koordinering	✓	
BORGERRETTEDE AKTIVITETER		
Indledende dialog med nye borgere og selvvalgt netværk		✓
Justering og scoring af BVC og mestringskema		÷
Løbende aktiviteter med borger		✓
Løbende aktiviteter uden borger		✓
TVÆRGÅENDE AKTIVITETER OG ADMIN.		
Eksterne – indsatsspecifikke opgaver		✓

Administration	✓
Tværgående møder	✓
KOMPETENCE	
Etablering af metode og uddannelse	✓
Løbende oplæring og kompetenceudvikling	✓

For at sikre sammenlignelighed mellem botilbuddene analyseres botilbud til borgere med psykiske lidelser og borgere med kognitive funktionsnedsættelser i to adskilte grupper. De to grupper af botilbud adskiller sig med hensyn til målgrupper, aktiviteter og ressourceforbrug. Gruppen af botilbud til borgere med psykiske lidelser består af 7 botilbud, hvilket giver et rimeligt grundlag for en generel analyse af omkostningerne. Derimod består gruppen af botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser alene af 2 tilbud, som er markant forskellige, idet det ene botilbud har borgere med svingende sprogkunderskaber, mens det andet botilbud har borgere med et "normalt" sprog. De to tilbud adskiller sig markant i det samlede tidsforbrug, såvel som tidsforbruget på de enkelte omkostningsobjekter. Med kun to tilbud i gruppen er det derfor et usikkert grundlag at drage generelle konklusioner på.

Derudover har ét forsorgshjem deltaget i projektet. Dette er, som allerede nævnt, behandlet selvstændigt til slut i analysen på grund af den store forskel i antallet af indskrivninger såvel som afvigelser i udførelsen af metoden i forhold til de øvrige botilbud. Omkostningsestimerne herfra kan ligeledes kun anvendes med store forbehold.

Tabel 2: Opdeling af botilbud i 3 grupper i analysen

	Antal botilbud i analysen
Botilbud til borgere med psykiske lidelser	7
Botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser	2
Forsorgshjem	1

Dette notat rummer alene en omkostningsanalyse, og derfor er faglige analyser og begrundelser for de identificerede omkostninger ikke medtaget her. Ligeledes er der endnu ikke gennemført effektanalyser af indsatsen. En samlet vurdering af de fundne omkostninger kan først ske i slut-evalueringen, hvor der vil blive udarbejdet en cost-effectiveness-analyse.

2. Kort om metoden

Indsamling af data

Kortlægningen af omkostninger blev indledt med en fælles workshop for alle botilbud, hvor triademedlemmerne medvirkede til at kortlægge de konkrete aktiviteter inden for rammerne af de 4 omkostningsobjekter. På grundlag af denne workshop blev der udarbejdet en fælles procesgning for hvert omkostningsobjekt.

Procesgningerne dannede efterfølgende grundlag for botilbuddenes egne tidsestimater på de enkelte aktiviteter. Bilag 1 giver en uddybende beskrivelse af metoden bag omkostningsanalysen herunder indsamlingen af data.

Afslutningsvis er rapportens estimater om meromkostningen til den løbende drift som følge af indsatsen uddybet med supplerende interviews af 3 botilbud. Disse interviews nuancerer tilbuddenes daglige ressourceprioriteringer og er indarbejdet i perspektiveringen til analysen.

Desuden er der indhentet reviderede overslag over omkostninger til kompetenceudvikling. De reviderede overslag indgår i omkostningsanalysen sammen med de konkret afholdte omkostninger til at danne et interval.

Beregning af omkostninger

Omkostningen ved at etablere og drifte en styrket indsats til forebyggelse af vold i et botilbud udgøres hovedsageligt af medarbejdernes tidsforbrug. Derfor er omkostningen først og fremmest opgjort ud fra tilbuddenes tidsestimater samt den gennemsnitlige timeløn for stillingskategorierne i de berørte funktioner. En mindre del af omkostningen udgøres af en række udgifter til kompetenceudvikling, transport, indkøb af it-udstyr, licenser og kontorartikler.

Definition af et standardtilbud

For at styrke omkostningsanalysens anvendelighed for botilbud, der i fremtiden ønsker at implementere indsatsen, er analysen baseret på et botilbud af "standardstørrelse". Det definerede standardtilbud er således grundlag for beregningen af det gennemsnitlige tidsforbrug og omkostninger. Således kan nye botilbud sammenlignes med standardtilbuddet, som udgangspunkt for en konkret estimering af de forventede fremtidige omkostninger. Standardtilbuddet er defineret ud fra de tilbud, som har medvirket i pilotprojektet, og er baseret på gennemsnittet på en række parametre. Tabel 2 viser de 5 parametre og deres værdier.

Tabel 3: Beskrivelse af botilbud af "standardstørrelse"

	Botilbud til borgere med psykiske lidelser	Botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser
Antal fagprofessionelle	18	29
Antal borgere	30	24
Antal triademedlemmer	4	4
Triademøder, månedsvis	12 pr. år	12 pr. år
Koordineringsmøder, kvartalsvis	4 pr. år	4 pr. år

Anvendelsen af et "standardtilbud", som analytisk metode, er et alternativ til at analysere på simple gennemsnit for botilbud inden for de 3 grupper.

Tidsforbruget for mange aktiviteter er således drevet af niveauet på de 5 parametre, der beskriver et standardtilbud. Parametrene er derfor interessante i forhold til at forklare tidsforbruget

og derfor er de fremhævet i tidsanalysen af både etablering og drift, der hvor de gør sig gældende.

3. Hvilke aktiviteter omfatter indsatsen?

Etablering (1. omkostningsobjekt)

Etablering og mobilisering

Etablering af indsatsen omfatter en række aktiviteter relateret til projektopstart, mobilisering af medarbejdere og interessenter samt opstart af de faglige værktøjer. Disse er fordelt på 4 delobjekter.

Samarbejde i triaden

Første delobjekt ”Etablering og mobilisering” omfatter en række aktiviteter forbundet med projektplanlægning samt etablering af styregruppe, triade og koordineringsgruppe på centerniveau eller forvaltningsniveau. Ligeledes omfatter det introduktion af indsatsen til medarbejdere og borgere samt imple-

Opstart af mestringskema og BVC

Implementering og koordinering

mentering af elektronisk værktøj til understøttelse af metoden og indkøb af it-udstyr. Sidst men ikke mindst omfatter det tid til den konkrete organisering af fagpersonalet ift. tilbuddets beboere og indtastning af disse i systemet.

Samarbejde i triaden udgør andet delobjekt. Dette delobjekt omfatter triademøder og beboermøder samt møder med superbrugere og borgerambassadører. Triadens møder med styregruppen er ligeledes inkluderet her.

Tredje delobjekt omfatter opstart af mestringskema og BVC herunder udfyldelse, samtaler med borgeren og scoring af BVC.

Sidste delobjekt dækker over implementering og koordinering, hvilket inkluderer projektopfølgning, løbende planlægningsaktiviteter, mødebooking og møder med koordineringsgruppen.

Borgerrettede aktiviteter (2. omkostningsobjekt)

Borgerrettede aktiviteter dækker over fire delobjekter. Det første delobjekt vedrører indledende dialog med nye borgere og selvvalgt netværk i forbindelse med indflytning. Dette omfatter aktiviteter vedrørende introduktion af borgere og selvvalgt netværk til indsatsen samt opstart af mestringskema.

Det andet delobjekt indeholder de aktiviteter, som ligger i indsatsen – det vil sige det daglige arbejde med generelle indikatorer, BVC og mestringskemaet. Ligeledes dækker det, at medarbejderne orienterer sig i mestringskemaet, tjekker score i

elektronisk registreringssystem og afholder møder med borgere om mestringskema. Dette delobjekt er **ikke** indeholdt i analysen af meromkostninger til driften. Det vurderes, at delobjektets aktiviteter i høj grad matcher eksisterende faglige aktiviteter, såsom dialog, observation, registrering og journalisering, og at det derfor på sigt vil blive indarbejdet i eller erstattet eksisterende arbejdsgange. Den centrale forskel er dog, at arbejdet med generelle indikatorer, BVC og mestringskemaet tilfører en struktur og systematik i det faglige arbejde, hvilket kræver en ekstra indsats af medarbejderne (mere tid forbrugt) under implementeringen, hvorimod det forventes at blive tidsmæssigt neutralt, når indsatsen er forankret og i drift. Således vurderes det, at aktiviteter forbundet med justering og scoring i mestringskemaet samt generelle indikatorer og BVC kan forenes med de eksisterende aktiviteter uden et reelt merforbrug på sigt.

Det tredje og fjerde delobjekt dækker over de løbende aktiviteter med og uden borger, som ikke direkte vedrører scoring af BVC og mestringskemaet, men som de fagprofessionelle udfører

	Inkluderet i analysen
Indledende dialog med nye borgere og selvvalgt netværk	✓
Justering og scoring af BVC og mestringskema	÷
Løbende aktiviteter med borger	✓
Løbende aktiviteter uden borger	✓

som følge af indsatsen. Dette omfatter samtaler med borgerne med henblik på at finde borgerambassadører såvel som kobling af journalnotater, teammøder om mestringsskema, samtaler om observation og yderligere registrering af voldsepisoder.

Tværgående aktiviteter og administration (3. omkostningsobjekt)

Eksterne – indsats specifikke opgaver

Administration

Tværgående møder

Omkostningsobjektet Tværgående aktiviteter og administration indeholder tre delobjekter. Eksterne – indsats specifikke opgaver vedrører samarbejde med pårørende og Viso. Administration dækker over administrative opgaver, og endelig dækker tværgående møder over triademøder og koordineringsmøder.

Kompetence (4. omkostningsobjekt)

Omkostningsobjektet Kompetence indeholder aktiviteter tilknyttet både etablering og drift.

Etablering af metode og uddannelse er første delobjekt, der omfatter læsning af metodemanual og kompendium, forberedelse og gennemførelse af superbrugeruddannelse, coachinguddannelse, sidemandsoplæring samt coaching af fagprofessionelle og kørsel til uddannelse.

Løbende oplæring og kompetenceudvikling er det delobjekt, der medregnes i driften. Dette delobjekt dækker over oplæring og uddannelse af nye triademedlemmer samt nye superbrugere, fagprofessionelle og vikarer. Derudover er der lokal coaching, opfølgende coachuddannelse samt seminarer og superbrugermøder.

Etablering af metode og uddannelse

Løbende oplæring og kompetenceudvikling

1. DEL: ETABLERING

4. Hvad koster etableringen?

Prisen for at implementere indsatsen varierer meget mellem de enkelte botilbud såvel som mellem grupperne af botilbud til de to målgrupper.

For et standardtilbud til borgere med psykiske lidelser ligger etableringsomkostningen mellem 250.000 kr. og 400.000 kr., mens den tilsvarende omkostning for etablering af et standardtilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser svinger mellem 500.000 kr. og 800.000 kr. (Se Tabel 4). Meromkostningen til disse tilbud er knyttet til et højere estimat for både omkostningsobjektet ”Etablering” såvel som for delobjektet ”Etablering af metode og uddannelse”.

Tabel 4: Etableringsomkostninger fordelt på omkostningsobjekter

	Psykiske lidelser		Kognitive funktionsnedsættelser	
	Min.	Max.	Min.	Max.
Etablering	100.000 kr.	150.000 kr.	150.000 kr.	250.000 kr.
Kompetence - Etablering af metode og uddannelse	150.000 kr.	250.000 kr.	350.000 kr.	550.000 kr.
Samlet omkostning pr. botilbud	250.000 kr.	400.000 kr.	500.000 kr.	800.000 kr.

For tilbud til borgere med psykiske lidelser udgør etableringsaktiviteter gennemsnitligt 39 % af den samlede etableringsomkostning, mens implementering af metode og uddannelse udgør 61 %.

Derimod udgør den gennemsnitlige etableringsomkostning kun 32 % for tilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser, mens implementering af metode og uddannelse driver 68 % af omkostningen.

Generelt er det ifølge opgørelserne dyrere at etablere tilbuddet til borgere med kognitive funktionsnedsættelser end til borgere med psykiske lidelser. Baggrunden for denne forskel skal findes i den nødvendige tidsanvendelse, der er analyseret nærmere i det følgende afsnit.

5. Tidsanalyse af etableringen

Omkostningen til etablering af et standardtilbud til borgere med psykiske lidelser dækker over et tidsforbrug hos medarbejderne på mellem 800 timer og 1300 timer. Dette er et relativt stort spænd, der primært skyldes store spænd i tidsforbruget til etablering af metode og uddannelse.

Etablering af et standardtilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser kræver tilsvarende mellem 1600 timer og 2650 timer. Begge tilbud i denne gruppe har også angivet relativt store spænd for deres estimater, som dog dækker over store spænd for de fleste af delobjekterne. Tabel 5 giver et overblik over de overordnede estimater på tidsforbruget til etablering.

Tabel 5: Overblik over tidsforbruget til etablering

	Psykiske lidelser		Kognitive funktionsnedsættelser	
	Min.	Max.	Min.	Max.
Etablering	800 t.	1300 t.	1600 t.	2650 t.

Nedenfor uddybes tidsforbruget forbundet med de forskellige delobjekter.

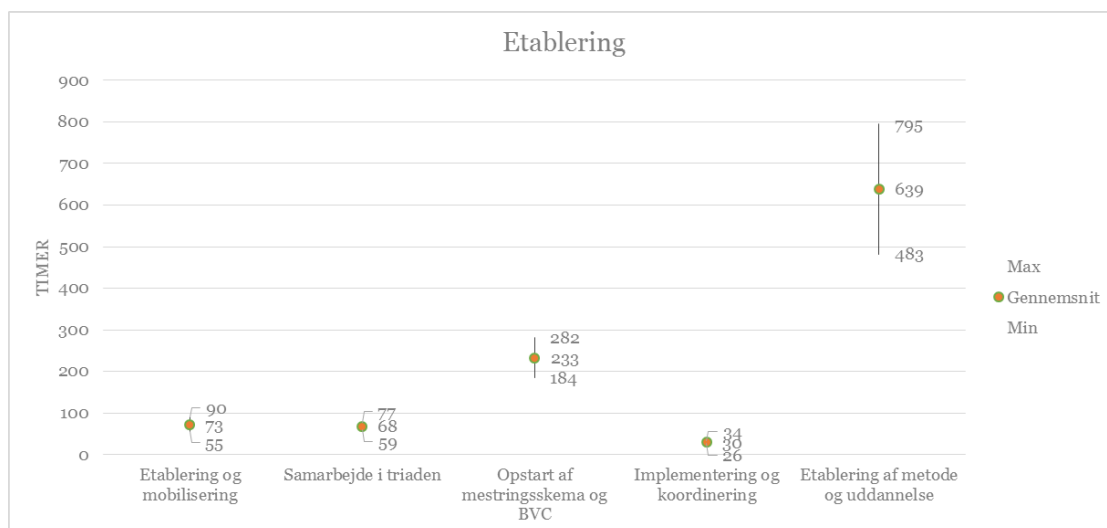
Etablering af botilbud til borgere med psykiske lidelser

Under etableringen af et standardtilbud til borgere med psykiske lidelser trækker etablering af metode og uddannelse mellem 500 og 800 timer, hvilket svarer til 50 % af et årsværk jf. timenormen for offentligt ansatte (1.418 timer/år). Samtidig går ca. 20 % af et årsværk til opstart af mestringskema og BVC (gennemsnitligt 230 timer). Herudover bruges der gennemsnitligt 170 timer til etablering og mobilisering i projektopstarten, såvel som afholdelse af triademøder, koordinering og implementeringsaktiviteter. Figur 1 viser tidsforbruget.

De fagprofessionelle står for ca. 60 % af tidsforbruget, mens triademedlemmerne bruger ca. 30 % af tiden. De resterende ca. 10 % af tiden bruges af ledelsen og superbrugerne.

Tidsforbruget drives i vidt omfang af antallet af fagprofessionelle og superbrugere på et givent tilbud, når de sætter sig ind i metodemanualen og deltager i superbrugeruddannelse, side-mandsoplæring og coaching. Antallet af borgere trækker tilsvarende tidsforbruget til opstart af mestringskema og BVC.

Figur 1: Timeforbrug pr. delobjekt under omkostningsobjekterne Etablering og Kompetence for tilbud til borgere med psykiske lidelser

Etablering af botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser

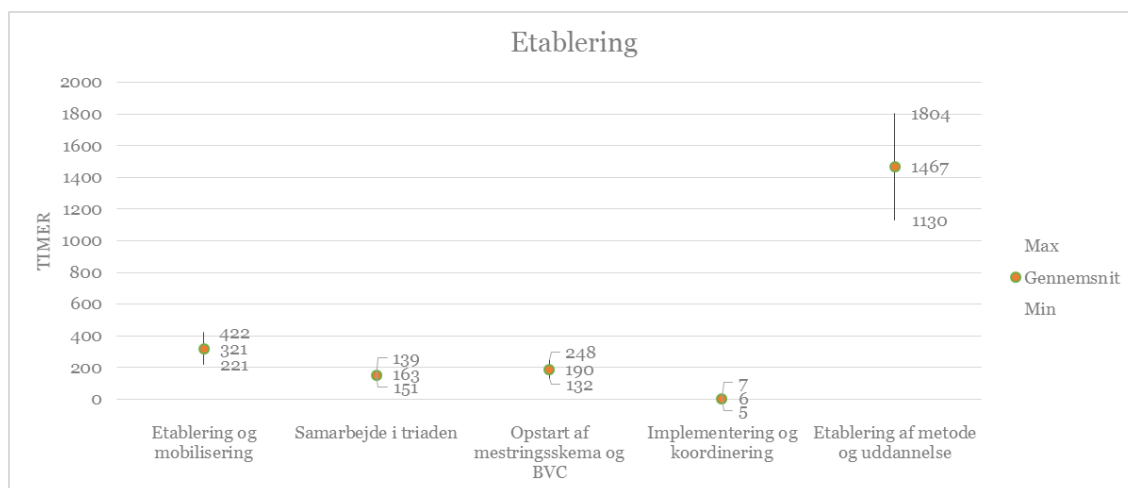
For de to botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser udgør etablering af metode og uddannelse ligeledes det største delobjekt, som her trækker gennemsnitligt ét fuldt årsværk

(1467 timer). Derimod bruges der lidt mindre tid (191 timer) på opstart af mestringsskema og BVC, end det er tilfældet for botilbud til borgere med psykiske lidelser (233 timer). De øvrige delobjekter udgør tilsammen ca. 30 % af det samlede tidsforbrug svarende til gennemsnitligt 668 timer. Figur 2 uddyber tidsforbruget.

I denne gruppe af tilbud står de fagprofessionelle for ca. 40 % af tidsforbruget, og superbrugere med en tilsvarende andel, ligeledes på 40 % af tidsforbruget. Triademedlemmerne og ledelsen bruger hver ca. 10 % af tiden.

Tidsforbruget på denne gruppe af tilbud drives af de samme parametre, som for tilbud til borgere psykiske lidelser.

Figur 2: Timeforbrug pr. delobjekt under omkostningsobjekterne Etablering og Kompetence for tilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser

2. DEL: DRIFT

6. Hvad koster driften af indsatsen?

Både for tilbud til borgere med psykiske lidelser såvel som tilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser ligger meromkostningen for indsatsen på et standardtilbud mellem 200.000 og 300.000 kr. årligt. Meromkostningerne er opgjort som meromkostninger ved højere tidsforbrug set i forhold til den praksis de pågældende tilbud hidtil har anvendt.

Analysen af tidsforbruget til drift af botilbud til borgere med psykiske lidelser viser, at gennemsnitligt 56 % af tidsforbruget er relateret til løbende kompetenceudvikling, mens 30 % er relateret til de borgerrettede aktiviteter, og 14 % er relateret til tværgående aktiviteter og administration. Nedenfor i Tabel 6 er de årlige omkostninger pr. omkostningsobjekt angivet med minimum og maksimum estimer for de to grupper af tilbud.

Tabel 6: Årlige driftsomkostninger fordelt på omkostningsobjekter

	Psykiske lidelser		Kognitive funktionsnedsættelser	
	Min.	Max.	Min.	Max.
Borgerrettede aktiviteter	50.000 kr.	75.000 kr.	75.000 kr.	125.000 kr.
Tværgående aktiviteter og administration	25.000 kr.	25.000 kr.	25.000 kr.	25.000 kr.
Kompetence - Løbende oplæring og kompetenceudvikling	125.000 kr.	150.000 kr.	150.000 kr.	150.000 kr.
Samlet omkostning pr. botilbud	200.000 kr.	250.000 kr.	250.000 kr.	300.000 kr.
Beregnet gennemsnitlig omkostning pr. borger	6.700 kr.	8.400 kr.	10.500 kr.	12.500 kr.

Den gennemsnitlige omkostning pr. borger er beregnet med baggrund i de tidligere definerede standardtilbud, hvor tilbuddene til borgere med psykiske lidelser omfatter 30 borgere, mens tilbuddene til borgere med kognitive funktionsnedsættelser omfatter 24 borgere. Omkostningen pr. borger er afrundet til nærmeste hele hundrede kr.

Der er tale om en beregnet gennemsnitsomkostning, der i praksis vil have en variation på ca. 10 % for botilbud for brogere med psykiske lidelser og en variation på ca. 30 % for borgere med kognitive funktionsnedsættelser. Den højere omkostning pr. borgere i tilbud for borgere med kognitiv funktionsnedsættelse drives af et højere timeforbrug jfr. afsnit 7.

Hvad angår botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser, anvendes en mindre andel af tiden til løbende kompetenceudvikling (52 %) og tværgående aktiviteter og administration (9 %), mens en større andel af tiden anvendes til borgerrettede aktiviteter (39 %).

7. Tidsanalyse af driften

Årligt kræver indsatsen for at styrke forebyggelsen af vold på et standardtilbud til borgere med psykiske lidelser mellem 700 timer og 850 timer, mens et botilbud af standardstørrelse til borgere med kognitive funktionsnedsættelser kræver mellem 750 timer og 900 timer. Forskellen mellem de to grupper skyldes, at botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser har et større tidsforbrug til aktiviteter uden borgere. Tabel 7 giver et overblik over tidsestimaterne på drift af indsatsen i ét år.

Tabel 7: Overblik over det årlige tidsforbrug til drift af indsatsen samlet og for hvert omkostningsobjekt

	Psykiske lidelser		Kognitive funktionsnedsættelser	
	Min.	Max.	Min.	Max.
Borgerrettede aktiviteter	200 t.	250 t.	250 t.	400 t.
Tværgående aktiviteter og administration	100 t.	100 t.	50 t.	100 t.
Kompetence - Løbende oplæring og kompetenceudvikling	400 t.	500 t.	450 t.	450 t.
Årlig drift af indsatsen	700 t.	850 t.	750 t.	950 t.

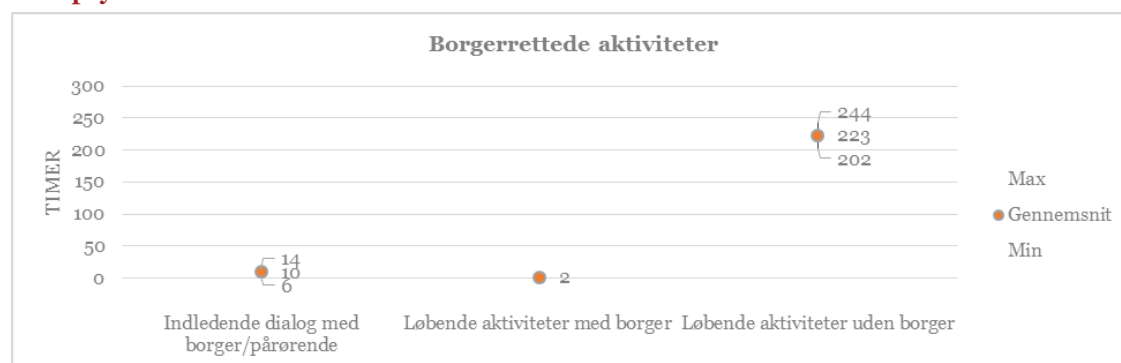
Drift af botilbud til borgere med psykiske lidelser

Borgerrettede aktiviteter

Et standardtilbud til borgere med psykiske lidelser trækker gennemsnitligt 250 timer om året til borgerrettede aktiviteter i tilknytning til indsatsen. Dette svarer til knap 20 % af et årsværk, jf. timenormen for offentligt ansatte (1.418 timer/år). Løbende aktiviteter uden borgere er det eneste betydende delobjekt i forhold til dette tidsforbrug. Figur 3 giver et billede af forholdet mellem disse tidsestimater.

Tidsforbruget til løbende aktiviteter uden borgere er drevet af antallet af fagprofessionelle.

Figur 3: Timeforbrug pr. delobjekt under borgerrettede aktiviteter på botilbud for borgere med psykiske lidelser

Tværgående aktiviteter og administration

Tværgående aktiviteter og administration står gennemsnitligt for ca. 100 timer årligt for et botilbud af standardstørrelse. Heraf bruges langt hovedparten på tværgående møder, mens tidsforbruget til administration kun udgør til 2-4 t.

Således er det hovedsageligt frekvensen af møderne, som har betydning for tidsforbruget i dette delobjekt.

Kompetence

I forbindelse med kompetence er det delobjektet løbende oplæring og kompetenceudvikling, der knytter sig til driften. Det trækker gennemsnitligt ca. 450 timer om året til et standardtilbud, hvilket, som allerede nævnt, udgør ca. 56 % af det samlede tidsforbrug til driften af indsatsen, svarende til ca. 33 % af et årsværk.

Det er hovedsageligt antallet af fagprofessionelle, der driver tidsforbruget, da det primært er dem, som skal videreuddannes til superbrugere, kompetenceudvikles eller coaches. Sidemandsoplæring af nye fagprofessionelle er ligeledes et element i dette delobjekt. Antallet af medlemmer i triaden har også en lille betydning for tidsforbruget.

Drift af botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser

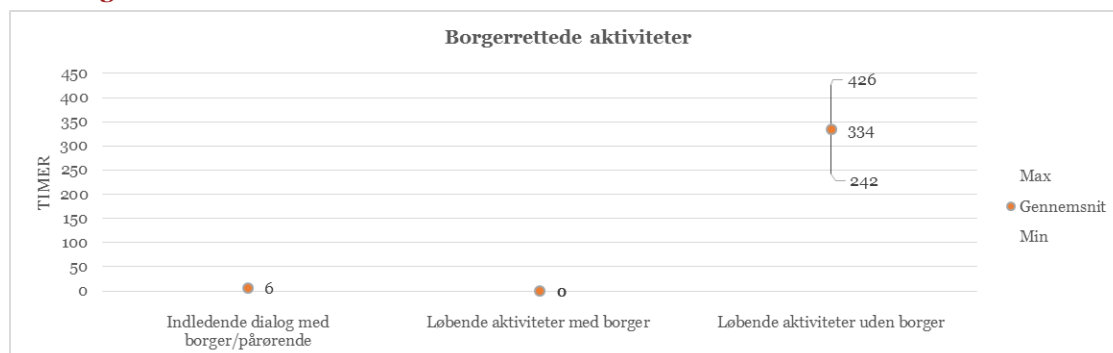
For botilbuddene til borgere med kognitive funktionsnedsættelser udgør løbende oplæring og kompetenceudvikling ligeledes det største omkostningsobjekt.

Borgerrettede aktiviteter

Inden for de borgerrettede aktiviteter bruges langt hovedparten af tiden til løbende aktiviteter uden borgere. Der bruges gennemsnitligt 334 timer (ca. 25 % af et årsværk), hvilket er ca. 100 timer mere end på botilbud til borgere med psykiske lidelser. Det højere tidsforbrug drives af, at et standardtilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser har 29 fagprofessionelle i modsætning til 18 fagprofessionelle på tilbud til borgere med psykiske lidelser.

De øvrige delobjekter udgør herudover en ubetydelig del af det samlede tidsforbrug til borgerrettede aktiviteter.

Figur 2: Timeforbrug pr. delobjekt under borgerrettede aktiviteter på botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser

Tværgående aktiviteter og administration

Omkostningsobjektet tværgående aktiviteter og administration adskiller sig ikke væsentligt fra analysen i forbindelse med botilbud til borgere med psykiske lidelser, og det er derfor ikke behandlet nærmere her.

Kompetence

Tidsforbruget til løbende oplæring og kompetenceudvikling er marginalt større for denne gruppe af botilbud (456 timer) end for botilbud til borgere med psykiske lidelser (443 timer). Det er ligeledes drevet af antallet af fagprofessionelle og udgør mere end 50 % af det samlede tidsforbrug til driften.

3. DEL: FORSORGSHJEMMET

Forsorgshjemmet er med som pilot i projektet, og de har derfor fået mulighed for at gribe indsatsen og aktiviteterne anderledes an end de øvrige botilbud. Dette botilbud bruger ca. 1.400 t. på etableringen, hvilket svarer til ca. ét årsværk. 2/3 af denne tid går til etablering af metode og uddannelse.

Driften af indsatsen, ud over de eksisterende aktiviteter på tilbuddet, kræver mellem 750 t. og 1.000 t., hvilket svarer til 50% - 75 % af et årsværk. Knap halvdelen af dette tidsforbrug går til borgerrettede aktiviteter, mens den øvrige halvdel går til løbende oplæring og kompetenceudvikling. En lille del går til tværgående aktiviteter og administration. Da forsorgshjemmet har en langt højere løbende udskiftning end de øvrige botilbud, bruger de relativt flere timer til introduktionen af nye borgere.

Tabel 8 viser timeforbruget på forsorgshjemmet til både etablering og drift, hvor timeestimerne i etableringsfasen er for hele etableringen, mens timeestimerne i driftsfasen er opgjort for ét år. Det vigtigt at understrege, at tallene kun bygger på et enkelt botilbud, og at de derfor udgør et usikkert grundlag at generalisere på.

Tabel 8: Årligt tidsforbrug på forsorgshjemmet til etablering og drift af indsatsen

	Timeforbrug	
	Min.	Max.
ETABLERINGSFASEN		
Etablering	500 t.	550 t.
Kompetence - Etablering af metode og uddannelse	850 t.	900 t.
I ALT	1.350 t.	1.450 t.
DRIFTSFASEN (timer pr. år)		
Borgerrettet aktiviteter	300 t.	550 t.
Tværgående aktiviteter og administration	50 t.	50 t.
Kompetence - Løbende oplæring og kompetenceudvikling	400 t.	400 t.
I ALT	750 t.	1.000 t.

KONKLUSION OG PERSPEKTIV

8. Konklusion

Samlet for botilbud til borgere med psykiske lidelser

For borgere med psykiske lidelser koster det mellem 250.000 kr. og 400.000 kr. at implementere "Styrket indsats til forebyggelse af vold" i et standard botilbud. Når indsatsen er implementeret ift. alle eksisterende beboere og medarbejdere, koster det efterfølgende mellem 200.000 kr. og 250.000 kr. i årlig meromkostning i forhold til hidtidig praksis at drive den for et tilbud af standardstørrelse. Meromkostningen pr. borger i tilbuddet er beregnet til 6.700 – 8.400 kr.

Gennemsnitligt kræver merarbejdet i forbindelse med etableringen ca. 75 % af en fuldtidsstilling (FTE) jf. timenormen for offentligt ansatte (1.418 timer/år), mens driften kræver ca. 55 % af en fuldstilling.

De fagprofessionelle trækker den største del af indsatsen og lægger et ekstra arbejde svarende til 45 % af en fuldtidsstilling under etableringen og 35 % af en fuldtidsstilling under den løbende drift. Triademedlemmerne lægger derudover et merarbejde svarende til 20 % FTE under etableringen og 15 % FTE årligt under den løbende drift.

Samlet for botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser

For botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser er meromkostningen til etablering af indsatsen højere, idet den ligger mellem 500.000 kr. og 800.000 kr., mens den løbende drift ligger på samme niveau i spændet fra 250.000 kr. til 300.000 kr. i årlig meromkostning i forhold til hidtidig praksis for et tilbud af standardstørrelse. Meromkostningen pr. borger i tilbuddet er beregnet til 10.500 – 12.500 kr.

Merarbejdet i forbindelse med etablering af indsatsen kræver samlet 1,5 fuldtidsstilling, mens merarbejdet kræver 60 % af en fuldtidsstilling årligt under den løbende drift.

De fagprofessionelle trækker også her den største del af indsatsen med hhv. 60 % FTE under etableringen og 50 % FTE årligt under den løbende drift. På disse botilbud trækker superbrugere også en betydelig del af indsatsen under etableringen med 60 % FTE, mens deres samlede indsats under driften er begrænset i forhold til de øvrige funktioner.

Tabel 9: Sammenfatning over omkostninger og tidsforbrug

		Psykiske lidelser		Kognitive funktionsnedsættelser	
		Min.	Max.	Min.	Max.
Etablering	Kroner	250.000 kr.	400.000 kr.	500.000 kr.	800.000 kr.
	Timer	800 t.	1300 t.	1600 t.	2650 t.
	Fordeling på funktioner	60 % Fagprof. ~45 % FTE* 30 % Triademdl. ~20 % FTE 5 % Superbr. 5 % Ledelse		40 % Fagprof. ~60 % FTE 10 % Triademdl. ~15 % FTE 40 % Superbr. ~60 % FTE 10 % Ledelse ~15 % FTE	

Drift	Kroner	200.000 kr.	250.000 kr.	250.000 kr.	300.000 kr.
	Kr./borger	6.700 kr.	8.400 kr.	10.500 kr.	12.500 kr.
	Timer	700 t.	850 t.	750 t.	950 t.
	Fordeling på funktioner	65 % Fagprof. ~35 % FTE 30 % Triademdl. ~15 % FTE 5 % Superbr. <5 % Ledelse		85 % Fagprof. ~50 % FTE 10 % Triademdl. ~5 % FTE 5 % Superbr. <5 % Ledelse	

- Timenormen for en offentlig fuldtidsansat medarbejder (FTE) er 1.418 timer pr. år.

9. Perspektivering

De fagprofessionelle er den gruppe, der trækker den største del af indsatsen, som beskrevet ovenfor. Sættes merforbruget af tid op i mod det samlede antal fagprofessionelle på standardtilbuddene, giver det et mere nuanceret billede af det relative merforbrug af tid set i forhold til den arbejdsstyrken af fagprofessionelle. Til dette formål ses funktionerne fagprofessionelle og superbrugere under et, da superbrugeropgaverne løses af fagprofessionelle.

Som Tabel 10 viser, svinger det relative merforbrug af tid på tilbuddene mellem 3 % og 4 % i etableringsfasen og omkring 2 % i driftsfasen. Der er således tale om et meget begrænset merforbrug af tid for de fagprofessionelle, når det ses i forhold til den samlede arbejdsstyrke af fagprofessionelle på tilbuddene.

Tabel 10: Relativt merforbrug af tid for fagprofessionelle inkl. superbrugere.

	Psykiske lidelser	Kognitive funktionsnedsættelser
Samlet antal fagprofessionelle	18 FTE	29 FTE
Etablering		
Samlet merforbrug for fagprofessionelle og superbrugere	0,5 FTE	1,3 FTE
Samlet merforbrug i pct.	3 %	4 %
Drift		
Samlet merforbrug for fagprofessionelle og superbrugere	0,4 FTE	0,5 FTE
Samlet merforbrug i pct.	2 %	2 %

De deltagende tilbud har endvidere kun fået tilført få eller ingen ekstra ressourcer til at løfte indsatsen. Ekstra ressourcer er udelukkende givet til betaling af uddannelsesforløb og ansættelse af vikarer til at dække driften i forbindelse med disse. Adspurgt om deres daglige prioriteringer angiver tilbuddene først og fremmest, at de fagprofessionelles nye opgaver har fundet plads gennem en ledelsesmæssig prioritering og omdelegering af eksisterende opgaver. Eksisterende mødeaktiviteter, såsom personalemøder og læringsdage er i vidt omfang gået til informationsgivning, læringsgrupper, uddannelsesaktiviteter mv. under etableringen af indsatsen. I etableringsfasen har dette kostet på kerneopgaven over for borgerne, men de fagprofessionelles oplevelse er, at indsatsen over tid ikke medfører merarbejde, dels fordi dialogen med borgerne er blevet mere struktureret, og dels fordi at indsatsen styrker den faglige dialog gennem en fælles referenceramme.

Ledelsen selv beskriver, at de har prioriteret etableringen af indsatsen mellem andre drifts- og udviklingsopgaver, uden at det har krævet mere tid. Især i etableringsfasen har ledelsens faglige fokus været på indsatsen og i mindre grad på andre ting, og således har indsatsen bl.a. erstattet andre former for faglige drøftelser. Men ledelsen beskriver også, at de har skullet løbe stærkere sammen med de fagprofessionelle. Efter de første 2 år af projektet er oplevelsen, at man igen er kommet på omgangshøjde med øvrige udviklingsprojekter.

Triadeopgaven er en af de opgaver, som også er blevet løst gennem en prioritering ift. triadem medlemmernes øvrige TR-, AMR- eller ledelsesopgaver. I etableringsfasen medførte dette et stort merforbrug af tid, som dog er blevet mindre med tiden.

Superbrugeropgaverne er de eneste, som i projektperioden har været understøttet med ekstra ressourcer, som allerede nævnt. Superbrugernes tidsforbrug til fx uddannelse er i starten i noget omfang blevet dækket ind med vikarer til at varetage driften, såvel som gennem delegering af opgaver til kollegaer eller prioriteringer. En væsentlig del af superbrugernes tidsforbrug er gået til oplæring af kollegaer, og fremadrettet medfører indsatsen også et mindre løbende merforbrug af tid til oplæring af nye medarbejdere.

BILAG 1: Metode til økonomisk evaluering af indsatsen

Formålet med den økonomiske evaluering er at fastsætte omkostningerne forbundet med etablering og drift af indsatsen til forebyggelse af vold i botilbud. Da den største del af omkostningerne er forbundet med medarbejdernes tidsforbrug i tilknytning til indsatsen, fokuserer omkostningsanalysen primært på at fastlægge tidsforbruget på tilbuddene.

Da aktiviteterne i indsatsen ligger tæt op af de aktiviteter, der normalt udføres på et botilbud, har der været et særligt fokus på at identificere de aktiviteter forbundet med indsatsen, som ligger ud over de eksisterende aktiviteter. Dette gælder i særlig grad aktiviteter forbundet med den daglige omgang med borgere og journalisering omkring disse, samt daglig dialog mellem faglige kollegaer.

1. Fastlæggelse af omkostningsobjekter

Som indgang til omkostningsanalysen blev de 4 omkostningsobjekter udpeget og beskrevet i samarbejde med Socialstyrelsen. Udgangspunktet var Socialstyrelsens forventninger til analyse- og rapporteringsbehov i tilknytning til analysen.

2. Fastlæggelse af aktiviteter

Anden del af omkostningsanalysen havde som formål at fastlægge de konkrete aktiviteter, som botilbuddene havde foretaget som led i opstart og drift af indsatsen. Dette fandt sted på en workshop, hvor alle botilbud var repræsenteret ved deres triader og fra flere tilbud også andet projektpersonale. Workshopen blev struktureret ud fra de fire omkostningsobjekter. Opdeling af deltagerne i 4 grupper og tilrettelæggelsen af 2 sessioner med gruppearbejde samt validering sikrede endvidere, at hvert objekt blev aktivitetskortlagt i 2 udgaver af to forskellige grupper og efterfølgende valideret af en 3. gruppe.

Det var hver gruppes opgave at opstille alle aktiviteter under et givent omkostningsobjektet i kronologisk rækkefølge, samt at sætte medarbejderfunktioner på de forskellige aktiviteter.

Workshopen kortlagde således alle aktiviteter i tilknytning til indsatsen, herunder også aktiviteter som var tæt forbundet med sædvanlig daglig drift såvel som aktiviteter relateret til at være pilotprojekt, såsom dialog med Socialstyrelsen og løbende evaluering af indsatsen.

Efter workshopen blev de forskellige udkast til aktivitetskortlægninger samlet til én konsolideret proces tegning for hvert af de fire omkostningsobjekter. Aktiviteterne under hvert omkostningsobjekt blev ligeledes også grupperet i en række delobjekter for at muliggøre en nuanceret og meningsfuld analyse af omkostningsobjekterne. For hver aktivitet var der desuden sat forslag på til udførende medarbejderfunktion.

3. Fastlæggelse af tidsforbrug og øvrige omkostninger

Tredje del af processen bestod i at estimere tilbuddenes tidsforbrug på de forskellige aktiviteter. De konsoliderede proces tegninger for hvert af de 4 omkostningsobjekter blev brugt som basis for individuelle interviews med triaderne for hvert af tilbuddene. Proces tegningerne blev fremsendt til tilbuddene forud for interviewet. For hver aktivitet angav botilbuddene et spænd for tidsforbruget opgjort som minimum og maksimum. Ligeledes beskrev de, hvor mange fra hver funktion, der deltog i aktiviteten, samt hvor ofte aktiviteten blev foretaget. Dette muliggjorde en beregning af det samlede tidsforbrug inden for et spænd. Tidsforbruget blev angivet som et spænd, da mange aktiviteter vil variere i tidsforbrug både på det enkelte tilbud såvel som på tværs af tilbuddene. Således giver et tidsspænd et mere retvisende billede end et absolut tal.

Hvert tilbud modtog efterfølgende deres egne estimater i en renskrevet form med mulighed for korrektion af tallene.

For at sikre sammenlignelighed mellem tilbuddene blev tidsestimaterne samlet i 3 selvstændige opgørelser for hhv.:

- Botilbud til borgere med psykiske lidelser
- Botilbud til borgere med kognitive funktionsnedsættelser
- Forsorgshjem

De to grupper af botilbud adskiller sig med hensyn til målgrupper, aktiviteter og ressourceforbrug. Derudover har ét forsorgshjem deltaget i projektet, som derudover også adskiller sig markant fra de to første grupper mht. antallet af beboere og antal indskrivninger. Derfor er dette ligeledes behandlet selvstændigt.

Efter fuldførelsen af interviewrunden blev aktiviteterne afgrænset i samarbejde med Socialstyrelsen. Således omfattede analysen alene aktiviteter, som en ny kommune eller organisation ville skulle udføre, hvis de ønsker at implementere indsatsen til forebyggelse af vold. Således blev kun de aktiviteter medtaget, som ikke var forbundet med pilotprojekterne og evalueringen af indsatsen.

Afslutningsvis blev tidsestimaterne fra hvert af tilbuddene gennemgået kritisk, og hver enkelt aktivitet blev manuelt vurderet, så et gennemsnitligt spænd for aktiviteten kunne identificeres. Hvis der var outliers, dvs. tidsforbrug der afveg betydeligt fra de øvrige estimater, blev disse taget ud af den samlede beregning.

4. Definerings af et standardtilbud

Den fjerde del af det metodiske forarbejde til analysen bestod i at definere et botilbud af ”standardstørrelse” som grundlag for beregning af det gennemsnitlige tidsforbrug og omkostninger forbundet med hvert omkostningsobjekt og delobjekt. Standardtilbuddet er defineret ud fra de tilbud, som har medvirket i pilotprojektet, og er baseret på gennemsnittet på en række parametre. Parametrene er:

- Antal fagprofessionelle
- Antal borgere
- Antal triademedlemmer
- Triademøder månedsvis
- Koordineringsmøder kvartalsvis.

Parametrene fungerer som omkostningsdrivere i den endelige analyse og fx vil ændringer i antallet af fagprofessionelle medføre en ændring i de estimerede omkostninger.

Anvendelsen af ”standardtilbud”, som analytiske metode, er et alternativ til at analysere på simple gennemsnitsestimater for de involverede tilbud. Fordelen er, at tilbud der overvejer at indføre indsatsen, vil kunne sammenligne sig med det definerede standardtilbud, som udgangspunkt for en konkret estimering af deres forventede fremtidige omkostninger på grundlag af nærværende omkostningsanalyse af pilotprojekterne.

5. Fastlæggelse af timepriser

Den femte og sidste del af analysen omfattede fastlæggelse af timepriser med henblik på at omsætte tidsestimaterne til økonomiske omkostninger.

Tidsestimaterne var baseret på en række jobfunktioner, herunder leder, triade, fagprofessionel, supervisor, udviklingskonsulent, administrativ og superbruger. Den gennemsnitlige timeløn for disse jobfunktioner blev fundet som et gennemsnit af timelønnen for de stillingskategorier, som medvirkede til løsningen af den givne jobfunktion. I de tilfælde, hvor flere medarbejdere med forskellige stillingskategorier IKKE i lige stort omfang deltog i opgaveløsningen, blev stillingskategorierne vægtet. Identificeringen af stillingskategorier og deres indbyrdes vægt ift. jobfunktionerne var baseret på PwC’s erfaringsbaserede skøn over, hvor hyppigt stillingskategorierne optræder i den givne jobfunktion ude hos kommunerne.

Timepriserne for de forskellige stillingskategorier blev hentet fra Socialstyrelsens evalueringsmodel, og afslutningsvis blev disse ganget på tidsestimaterne for de forskellige jobfunktioner.

6. Nuancering af tilbuddenes faktiske meromkostning

Afslutningsvis er rapportens estimer om meromkostningen til den løbende drift som følge af indsatsen uddybet med supplerende interviews af 3 botilbud. Disse interviews nuancerer de daglige valg og ressourceprioriteringer, som hhv. ledelsen, triademedlemmer, fagprofessionelle og superbrugere har måtte foretage. Interviewene blev gennemført semistruktureret med udgangspunkt i en række foruddefinerede hypoteser.

De 3 botilbud blev udvalgt, fordi de hver især har angivet de største merforbrug af ressourcer som følge af indsatsen.

Desuden er der indhentet reviderede overslag over omkostningerne til kompetenceudvikling. De reviderede overslag har ikke givet anledning til at udvide eller indskrænke spændet i omkostningsskønnene i tabellerne 4 og 6. Det reviderede overslag indgår således i omkostningsanalysen sammen med de konkret afholdte omkostninger til at danne et interval.